GR. N. MUNTEANU-BÂRLAD
PROFESOR

GALAŢII

CU 35 VEDERI IN TEXT
HARTA ŢINUTULUI
ŞI PLANUL ORAŞULUI

EDITURA AUTORULUI

SOCIETATE DE EDITURĂ ŞTIINŢIFICĂ - CULTURALĂ
GALAŢI

1926

GH. N. MUNTEANU — BÂRLAD
GALAȚII
S'A TIPĂRIT DE SOCIETATEA DE EDITURĂ ȘTIINȚIFICĂ-CULTURALĂ DIN GALAȚI
STRADA V. ALECSANDRI 19 BIS

PREFAȚĂ

Această schiță de monografie a fost alcătuită după planul publicat de D-l profesor universitar, Ion Bianu, membru al Academiei Române.

Lucrarea trebuia să apară în seria de monografii: Biblioteca „Orașele noastre" de sub direcția d-lui profesor Bianu, în editura „Cultura Națională", care însă din motive financiare, a dat la frumoasa lumină a tiparului său, numai monografiile câtorva orașe, spre marea pagubă în cunoașterea centrelor economice și culturale românești.

Un oraș, ori cât de mic și izolat, n'a putut rămâne străin, în desvoltarea sa, de viața cea mare a țării, și cu atât mai mult un mare centru economic, cum este Galații, nu trebue să rămână necunoscut în propășirea culturală și economică a României întregite.

De aceea monografiile orașelor, chiar când prezintă la început lipsuri, pot ajuta la alcătuirea monumentalei clădiri, care se chiamă istoria națională a acelui popor.

Bogățiile pământului, ca și instituțiile culturale ale localităților, n'au valoare, dacă ele nu sunt cunoscute și prețuite după cuviință, pentru folosul obștesc, nu numai de străini, dar chiar de localnici.

De aceea am socotit că trebue dată oricum la lumina tiparului lucrarea de faţă, care era pregătită să apară încă în timpul anului 1925, ca schiţă monografică, şi cu tot ce prezintă interes, cu privire la situaţia geografică a oraşului şi a ţinutului, starea politică, religioasă, culturală, economică şi igienică, din trecutul său, până în prezent.

Recunosc că ea nu este completă şi prin unele părţi are poate nevoe de îndreptări, totuşi la truda pusă în alcătuirea şi publicarea ei sânt dator mulţumiri persoanelor, care au înţeles nevoia unei lucrări de felul acesteia, cu nădejdea, că cea viitoare va fi mai bună şi mai completă.

AUTORUL

I. SITUAŢIA GEOGRAFICĂ

A. Ţinutul Covurlui

1) **Oraşul Galaţi** este capitala ţinutului Covurlui, care-şi trage numele dela râul Covurlui sau Cohurlui.

Numele acesta este foarte vechiu şi vine dela neamurile barbare slave, care în cele mai depărtate timpuri au păstorit aici. Aşezările de sate sânt de pe acele vremuri, ca pe toată valea Prutului. Se păstrează numele întemeietorului, al moşului, care a pus temelia locuinţelor. Cele mai multe sate au dispărut sub năvălirile barbare, multe sânt amintite prin documentele vechi.

Ştefan cel Mare a întocmit cele mai multe şi statornice aşezări în această vale a Dunărei.

Locuitorii vechi erau 3 feluri: *Siretenii*, din preajma Siretului, oameni blajini şi paşnici, ca şi fraţii lor din dreapta râului; *Prutenii* din apropierea Prutului, săteni mai dârji şi mai iuţi, căci făceau mereu strajă împotriva cumpliţilor tătari din Bugeakul Basarabiei, şi acelor de peste Nistru, de care erau mereu hărţuiţi.

Pe la nordul ţinutului erau voinicii moşneni, numiţi Codreni, după codrul Chigheciu sau Tigheciu, pomeniţi şi în cântece populare; de aici se recrutau voinicii şi isteţii călăraşi dela Galaţi, cari excortau pe drumurile nesigure ale codrilor Moldovei, pe călătorii distinşi, în trecerea lor spre Curţile dela Iaşi ori peste graniţa Poloniei.

In preajma Brateşului erau cunoscuţii pescari, oameni vioi, harnici, şi cuprinşi în rostul gospodăriei lor.

2) **Infăţişarea pământului.** Forma ţinutului Covurlui este lungăreaţă, având o suprafaţă de 286.351 Ha. cu puţine păduri de tufani; lângă Prut terenul este mlăştinos, acoperit cu papură şi stufăriş.

Covuluiul se mărgineşte la nord cu ţinutul Tutova, la apus cu ţinutul Tecuci, la sud cu ţinuturile: R. Sărat şi Brăila şi la răsărit cu Basarabia, de care-l desparte râul Prut.

Dela Galaţi până la cea mai depărtată comună, în nordul ţinutului, la Gherească, sânt aproape 100 de km.

Natura pământului este după localităţi: argiloasă, calcaroasă, vegetală şi mlăştinoasă. In plasa Horincea este mai accidentată, argiloasă cu puţin calcar; aici grâul rodeşte cu greu. In plasa Prut, terenul mai puţin accidentat este calcaros şi argilos, iar pe unele locuri nisipos şi produce cu belşug tot felul de cereale, afară de regiunea apropiată de Prut, care prieşte mai mult viilor.

Plăşile Bujor şi Pechea produc de asemenea holde bogate.

3) **Dealuri.** Ţinutul Covurlui este brăzdat de multe dealuri, de la nord spre sud; aşa este dealul *Poleitul*, care formează spinarea ţinutului, dela nord spre sud, despărţind pâraiele ţinutului în două direcţiuni, la apus şi răsărit.

Trece pe lângă comunele: Bursucani, Crăeşti, Vărlezi, bifurcându-se la Băleni în două ramuri, una se întinde până aproape de Galaţi; alta este dealul Brăilei, în partea de răsărit, lângă comunele: Bereşti, Bălinteşti, Băneasa, Bujor, Fârţăneşti, până la Măstăcani.

Dealurile *„Piscul Sărei"* numit astfel pentru că conţine sare, ţine până la comuna Cucu; dealul *Corni* pe lângă Pechea, dealurile *Ţuţcanilor*, pe lângă Ţuţcani, dealul *Slivnei*, trece pe lângă Rogojeni.

4) **Ape.** Ţinutul Covurluiului este udat la sud de fluviul Dunărea, pe o distanţă de 25 km. In acest fluviu se varsă râul Prut, care udă ţinutul Covurluiului pe o întindere de vreo 80 km., la frontiera de răsărit şi râul Siret pe distanţa de vreo 32 km. la frontiera vestică.

Pâraiele mai însemnate sânt: *Horincea* sau *Hurmuz*, se varsă în Prut, mai jos de comuna Rogojeni. In Siret se varsă pâraiele: *Gerul* şi *Suhului*; *Lozova* se varsă lângă Şerbeştii-Vechi (Braniştea).

5) **Văile** mai însemnate au numirile apelor care secau la secetă şi sunt următoarele mai însemnate, dela răsărit spre apus: *Prutului, Ijdelenilor, Horincei, Parului, Oarbei, Slivnei, Chinejei, Covurluiului, Rădeştilor, Bursucanilor, Şuhuluiului, Măcişenilor, Gerului, Potârni-chei, Mălinei, Filioarei (Făloaei).*

6) **Lacuri.** In ţinutul Covurlui este *lacul Brateş*, unul din cele mai mari din ţară, renumit odinioară pentru crapii şi racii săi. Are lungime de 2 mile şi lăţime de 1½ mile. *Lacul Covurlui*, cam în mijlocul ţinutului, între Folteşti şi Măstăcani, primeşte pe râul Covurlui, care a dat numele ţinutului.

7) **Plăşile.** Ţinutul Covurlui se împarte în 4 părţi:

a). *Plasa Prutului de jos*, cu reşedinţa în com. *Folteşti*. Comune mai însemnate sânt: *Şiviţa, Oancea, Vlădeşti, Frumuşiţa, Vânători, Tulucesti*, lângă lacul Brateş.

b). *Plasa Pechea*, la apus de plasa Prutului de jos, cu reşedinţa în com. *Pechea*. Comune mai însemnate: *Independenţa, Cudalbi, Braniştea, Şendreni, Piscu, Lascar-Catargi, Slobozia-Conachi, Oasele, Costache-Negri.*

c). *Plasa Bujor*, la nord de plasa Prutul de jos, cu reşedinţa în *Târgul Bujor*, are comunele: *Tg. Drăguşeni, Smulţi, Măstăcani, Băleni, Crăeşti, Vârlegi, Fârţăneşti.*

d). *Plasa Horincea*, în nordul ţinutului, cu reşedinţa în *Târgul-Bereşti* *). Comune mari: *Găneşti, Rogojeni, Măluşteni Lupeşti, Jorăşti, Băneasa, Bălinteşti Slivna, Ţuţcani.*

8). **Cariere de nisip şi pietriş.** In ţinutul Covurlui se exploatează pietriş în comunele: Ijdileni, Frumuşiţa, Scânteeşti, Folteşti, Măstăcani, Fârţăneşti, Bujor, Oancea, Rogojeni.

La sud de Bereşti este satul *Meria*, care nu e nume propriu, ci un apelativ „mirie", dela turcescul *„miri"*=emirii, fisc imperial, visteria emirului, Găsim: „Meria din Craiova". In poezii populare cetim localnicii... n'au datorie să dea bani pentru merie. (Şăineanu Lazăr, Inf. Orien.. Omagiu N. Iorga 1922 pag. 23).

Pietrişul e mărunt şi roşietic; cel de lângă Brateş, între Frumuşiţa şi Ijdileni este tare ca granitul şi produce scântei ca cremenea. Nisip se scoate la Tuluceşti. Piatră bloc la Slobozia-Conachi.

9). **Ocupaţia locuitorilor.** Sătenii din acest ţinut se ocupă cu agricultura şi creşterea vitelor: cei de prin târgurile Bujor, Drăguşeni, Bereşti se ocupă cu industria şi comerţul. Dintre cereale se cultivă mai mult grâul, secara, orzul, porumbul; apoi rapiţa cânepa, fasolea şi în multe locuri cartofii. Toamna staţiile de cale ferată sânt ticsite de mari stive de saci cu grâne care aşteaptă vagoanele libere să le transporte în portul Galaţi.

Locuitorii din comunele Tuluceşti, Şiviţa, Frumuşiţa şi Folteşti se ocupă pe lângă agricultură şi cu pescuitul, iar cei dela Frumuşiţa, Şiviţa şi Tuluceşti, fiind în preajma apelor se mai ocupă cu fabricarea coşurilor de papură şi rogojini.

Pentru vitele locuitorilor din oraş şi ale sătenilor din preajma lacului Brateş, Ministerul de Domenii, în înţelegere cu inspectoratul Agricol, a luat măsuri pentru punerea în valoare a moşiei lacului Brateş, moşie cu suprafaţă de 24000 de Ha. o-parte balta de pescuit, o parte teren mocirlos; iar restul de vreo 4000 Ha. cuprinde grinduri arabile.

10) **Biserici.** Ca jurisdicţie bisericească ţinutul Covurlui a fost supus la început Eparhiei Sucevei, până la începutul veacului al XV; Eparhiei Romanului până la Febr.uar 1851; Eparhiei Huşilor până la Noembre 1864 şi Eparhiei Dunării de jos până astăzi.

Mai toţi locuitorii din ţinut sânt creştini ortodoxi, deşi în unele comune din nord a început să pătrundă adventismul şi sabetismul. In ţinut se află 59 biserici parohii şi 21 de biserici filiale, total 80 de biserici, cu 59 de preoţi parohi şi 9 preoţi ajutători, total 68 de preoţi.

Bisericile sânt întreţinute de comune; iar plata personalului se face de Stat. Numărul cântăreţilor bisericeşti a fost 113.

11) **Şcoli.** In ţinutul Covurlui sânt 101 şcoli primare de băeţi şi de fete, dintre care 95 cu localurile lor proprii.

In 1923-4 au funcţionat cu 255 de clase. In clasele IV şi V au fost înscrişi 2208 elevi; au frecventat regulat cursurile 1685 şi au absolvit cursurile primare 1368 elevi.

Numărul învăţătorilor în 1923-4 a fost de 265; au funcţionat 6 ateliere de croitorie, un atelier de ţesătorie în local propriu din com. Bujoru.

Gimnaziu. In comuna Cudalbi funcţionează un gimnaziu înfiinţat în anul 1923 cu cl. I în localul dăruit Ministerului, de proprietarul din comună, d. Cristea Negruzzi, contribuind şi prefectura de Covurlui cu 180.000 lei, iar comuna Cudalbi cu 40.000 lei.

Dela 1 Ian. 1925 şcoala a fost trecută pe seama Statului. Are local propriu. In prezent funcţionează cu 4 clase şi 120 de elevi. Are 8 profesori.

Comuna Cudalbi este cea mai mare din ţinut, are vreo 8000 suflete, 4 biserici, 4 şcoli primare, 12 învăţători, o Judec. de Ocol.

Intinderea comunei e de vre-o 5 Km. pe 3.

Altă comună mare este *Bereştii* pe calea ferată între Galaţi şi Bârlad. E reşedinţa plăşii Horincea. Centru însemnat industrial. Are banca populară „Spiru Haret", înfiinţată la 1900 o bibliotecă comunală, 2 biserici, 3 şcoli primare. Pârâul Chineja, izvorând din dealul Pleşa, trece prin mijlocul târgului.

Intre 1 şi 15 Septembrie se face bâlciul anual.

12) **Spitale.** In acest ţinut sânt spitale în com. Folteşti, Bereşti, Cudalbi, Pechea, Bujor, Drăguşeni şi Smârdan; iar în com. Găneşti se află un spital model „Regele Carol I".

13) **Infirmerii.** Sânt 8 infirmerii la: Folteşti, Oancea, Rogojeni, Vlădeşti, Bereşti, Drăguşeni, Cudalbi, Băleni şi Independenţa.

14) **Dispensarii.** In ţinut sânt 6 dispensarii în comunele: Folteşti, Vlădeşti, Oancea, Rogojeni, Bereşti şi Independenţa.

15) **Fermele** *Statului* sânt la Vameş şi Piscu pentru agricultură şi creşterea vitelor.

16) **Mori.** In ţinutul Covurlui funcţionează 96 de mori, acţionate de motoare de 956 C. P. şi conduse de 172 de lucrători, având fiecare moară dela 1 până la 5 lucrători.

17) **Boli.** In ţinut, bolile care au bântuit mai mult în populaţie au fost: tetanosul, tuberculosa, pelagra şi gastroenterita, dând cele mai multe cazuri mortale toamna în copii.

18) **Aprovizionarea Oraşului.** Inainte de războiu oraşul Galaţi era alimentat cu produse animale, păsări, carne, poame, zarzavat şi lăptărie din târgurile ţinutului, apropiate de oraş şi de prin satele de peste Dunăre, de unde alimentele se aduceau cu bacul comunal pela Azaclău. Dela războiu fiind deschisă calea Basarabiei, pela Reni, se aduc de aici cele mai multe vite cornute, porci, miere, miei, fructe şi vinuri din bogatele regiuni ale sudului Basarabiei; din Transilvania se aduc păsări şi brânzeturi iar când se vor îmbunătăţi căile de comunicaţie şi se vor linişti sufletele tulburate, aprovizionarea Galaţilor se va face cu mari înlesniri şi mai eftin.

19) **Locuri şi urme istorice.** Comisiunea Monumentelor istorice a trecut între locurile de valoare istorică, următoarele 5: 1) Vadul lui Traian de lângă Brateş, la N. de Galaţi, 2) Biserica Precista, 3) Biserica Sf. Gheorghe, ambele în Galaţi, 4) O movilă mare lângă oraş, 5) Crucile cu inscripţii şi movilele mari din ţinut (Anuar A-dţia Casei Bis. 1904).

La bătrânul sătean Vasile Corciovă din Com. Cudalbi se păstrează o copie de uric dela Ştefan cel Mare, prin care voevodul a dăruit în 1474 lui Cudalbu şi lui Vraghie moşia de pământ care se întindea până în preajma Galaţilor.

20) **Casa lui Costache Negri.** La Mânjina (azi com. Costache Negri), vechea moşie a marelui român Negri, se află în mijlocul satului conacul boieresc al familiei Negri, o locuinţă simplă, compusă dintr'un lung şir de odăiţe, şase în faţă şi şase în dos cu 12 ferești mici, şi două balconaşe in faţă şi un vechiu beciu în stânga locuinţei. Căsuţa este cu faţa spre S. V. are prefăcut numai acoperişul, care e înălţat cu vre-o jumătate metru; în interior însă tavanul este neschimbat. Imprejurul locuinţii era un mare parc şi livadă de pomi roditori, din care astăzi se mai cunosc urmele. La acest conac se adunau tinerii fruntaşi ai vieţii culturale şi politice din amândouă Principatele pentru punerea la cale în taină a mijloacelor de propăşire a patriei. La 14 Oct. 1926, secţia Ligii culturale din Galaţi, a fixat o placă de marmoră comemorativă pe peretele locuinţei, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la înmormântarea lui Negri la mânăstirea Răducanu din Tg. Ocna în 1876.

21) **Populaţia.** In ţinutul Covurlui sânt 42 de comune rurale, cu 90 de sate, în care locuesc 26.342 de familii, cu 140 de mii de suflete.

Această populaţie, în cea mai mare parte este curat românească, căci străinii stabiliţi în comunele rurale din ţinut formează cel mult 400 de familii, cu vreo 2000 de suflete şi locuind mai ales în cele cinci târguşoare: Bereşti, Drăguşeni, Bujor, Folteşti şi Pechea, precum şi în comuna Oancea, situată pe malul Prutului.

La chemarea Patriei, pentru întregirea Neamului, în marele războiu din 1916-1918, au fost mobilizaţi din comunele rurale 17920 de oameni, din contigentele 1892-1919.

In listele electorale, care au servit pentru alegerile generale din 1922, au fost înscrişi 18000 de alegători, şi de bună seamă este oarecare diferenţă între această cifră şi aceea a numărului de familii, care am văzut că este de 26.342.

Această diferenţă va fi mai puţin bătătoare la ochi când vom şti, că, cel puţin 4000 de familii săteşti au rămas fără capi, fiind morţi pe câmpul de onare; iar pe de altă parte mulţi dintre săteni, cu drepturi cetăţeneşti au rămas atunci neînscrişi în listele de alegători, fie din cauza pripirii cu care s'au alcătuit ele în acele grele vremuri, fie, pentru că unii dintre săteni stăteau desinteresaţi şi nepăsători de viaţa politică în cât n'au cerut la timp înscrierea lor în listele electorale.

* * *

Prefectura ţinutului a alcătuit în 1924 următorul tablou de numărul şi naţionalitatea străinilor, cari s'au găsit în ţinut şi oraş, până la Octombrie 1924.

Dăm şi acest tablou deşi-l socotim departe de realitate.

	STRĂINII DUPĂ TĂRILE DE ORIGINE																	
	Total	Ruşi	Poloni	Cehoslovaci	Unguri	Jugoslavi	Bulgari	Greci	Turci	Germani	Austriecl	Italieni	Francezi	Englezi	Americani	Egipteni	Alte ţări
In comune rurale	227	11	5	5	15	17	86	38	5	3	3	35	—	—	—	—	4
In oraş	3237	260	356	177	105	209	17	1000	115	187	135	386	95	49	—	—	502

Reforma agrară în ţinutul Covurlui.

Pentru motive de interes naţional s'au expropriat în folosul plugarilor din acest ţinut, următoarele suprafeţe:

In baza Inalt decr. Regal No. 3697 | 918
sau expropriat 61852,68 Ha.

In baza legii agrare, ca teren de cultură,
suprafaţa de 2410,84 „

Pentru teren de păşuni o suprafaţă de 3742.42 „

Total 68005.93 „

Din suprafaţa expropriată, ca teren de cultură s'a păstrat tot pentru islaz o suprafaţa de . . . . . 3516 Ha.

Până la 31 Dec. 1925 s'au împroprietărit definitiv, dându-li-se loturile în primire, după regulata măsurătoare, de Direcţia cadastrului, următoarele comune: Bujor, Folteşti, Frumuşiţa, Şiviţa, Tuluceşti, Scânteeşti, Piscu şi Pechea.

Sătenii din celelalte comune, deşi au primit loturile, însă le stăpânesc în mod provizoriu, până când vor fi măsurate de Direcţia cadastrului.

Numărul împroprietăriţilor definitiv, până la 31 Dec. 1925 este de 7319 locuitori, cari au primit o suprafaţă de 28172 Ha urmând a primi la timpul potrivit restul de 61852,68. Ha.

S'au mai împroprietărit instituţii de Stat, Judeţ şi Comună, precum: şcoli primare, biserici, gări, cantoane de C. F. R. şi cantoane de şosele. S'a păstrat teren pentru tir şi sport, şi cămine culturale prin comunele: Rogojeni, Bujor, Folteşti, Pechea şi Galaţi câte un lot de 26 Ha. numit „punct agronomic» „sau lot demonstrativ".

B. Oraşul. Aspect-Împrejurimi.

Oraşul Galaţi, primul port al României Mari la Dunăre, este aşezat pe ţermul stâng al fluviului, la 45°, 26′, 52″ latitudine nordică şi la 25°. 45′ longitudine estică.

Depărtarea de Marea Neagră este de 140 de km. până la cetatul Ismailului, unde se desparte Dunărea în trei braţe: Chilia, Sulina şi Sf. Gheorghe, sânt 74 km.; distanţa până la Bucureşti este de 268 km. pe calea ferată; până la staţia Bărboşi 7 km; la gura Prutului 11 km; până la Reni 22 km.; la gura Siretului 9 km.; până la Brăila 40 km. cu trenul, iar cu vaporul numai 20 de km.; dela Galaţi la Tecuci sânt 91 km. şi până la Bârlad 110 km.; până la Isaccea, spre S. E. 48 km.; iar până la Măcin, spre S. V. 37 km.

Forma oraşului este aproape triunghiulară, având la sud Dunărea, la răsărit lacul Brateş şi râul Prut, iar la apus Siretul.

Aspectul oraşului la cotitura Dunărei spre Mare, este în formă de amfiteatru cu un aspect plăcut, deosebind: valea, platoul şi dealul.

La cheiul vechiu nivelul are cam 6 m. deasupra Mării; la cheiul nou 9 m.; la Biserica Catolică, pe Strada Domnească, 24 m; iar la Biserica Sf. Impăraţi, locul cel mai înalt din oraş, pe deal, este de 60 m.

De aici se desfăşoară asupra oraşului şi până departe peste Dunăre, la Reni şi munţii Bugeakului în Dobrogea, o priveliştе încântătoare.

Adâncimea Dunărei în faţa oraşului variază între 15—30 m. şi această adâncime se păstrează statornică—chiar când scade apa—vreo 20 km. spre Mare, în cât face din acest oraş un port maritim:

Lăţimea fluviului în faţa oraşului este cam 800 m.

Observaţii meteorologice.—Pentru ultimii ani, 1923 şi 1924 avem următoarele date mateorologice dela Institutul Central din Bucureşti, cu privire la climatologia oraşului Galaţi.

Pentru anul 1923,—Presiunea atmosferei minimă la 0° în Ianuar, a fost de 34; la 4 Ianuar 20; iar maximă la 23 Ianuar de 72,7; în Noembrie 72,2, variaţia lunară în mijlociu a fost între 59,9 în Aprilie şi Decembrie de 59,3. Umezeala aerului maximă, ţinând seamă de variaţia temperaturei, care a fost în mijlociu între minus 1,7 în Decembrie şi 23,4 în Iulie,—a fost în Octombrie de 89 %, iar cantitatea maximă de apă căzută a fost în Maiu de 98,2 mm.

Vânturile mai frecvente au fost dinspre N. şi S.

Pentru anul 1924.—Observaţiunile climatologice au fost făcute numai pe 4 luni (Ianuar-Iulie) de staţiunea înfiinţată în urmă, pe lângă Grupul 3 de aviaţie de lângă oraş.

Presiunea minimă la 0° a fost de 42,2, în Februar, iar maximă de 70,3, în Ianuar. Variaţiunile lunare, între 55,4 în Iunie şi 60,1 în Ianuar.

Temperatura minimă, în mijlociu, de 2,1°, în Februar; iar maximă 19,3, în Iunie; umezeala maximă de 88 % în Ianuar.

Cantitatea de apă căzută în Iunie a fost de 81,3 mm.

Vânturile mai frecvente au fost dinspre N. N.-E. şi E.

Călătorul, care se apropie de Galaţi cu vaporul pe Dunăre, dela Brăila, are la dreapta sa culmile bătrânilor munţi pleşuvi din Bugeakul Dobrogei, cu şesul udat de revărsările fluviului, sclipitoare la razele soarelui, cu casele satului Azaclău din faţa Ţiglinei, apărând cochete printre sălciile pletoase, cu stâne de oi, care pasc frageda iarbă din ostroave; lar în preajma vaporului, zboară ţipând pescăruşi albi şi dolofani, cari se repăd la suprafaţa apei să răpească peştişorii zglobii.

La stânga vaporului, călătorul priveşte valea inundată de apa Siretului, cu pădurile dese de sălcii pletoase, dintre cele două dealuri pe care se întind porturile Brăila şi Galaţi.

La poalele dealului Ţiglina, de lângă Galaţi, unde se varsă Siretul în Dunăre, se deosebeşte bine apa verzue şi curată a Siretului cărăuş neobosit, de apa gălbue şi tulbure a bătrânu-

lui fluviu.—Vede apoi, sus pe deal, cazărmile cu 3 etaje ale Marinei Militare; mai în fund, spre apus, clădirea roşietică a Şcolii Normale de băeţi, cazărmile Reg. 11 de Infanterie, Turnul rezervorului de apă, fabrica de bere „Petrina", turnurile bisericilor: Precista, Trei-Ierarhi, marile construcţii comerciale din str. Portului, şi la cheiu măreţul Palat al Navigaţiunei Fluviale Române, unde acostează vaporul local Brăila-Galaţi.

* * *

Călătorul, când soseşte cu vaporul dela Sulina, are altă privelişte măreaţă a oraşului, care se întinde în amfiteatru, din vale spre deal. Vede în dreapta bazinul nou de cheresteă, marile construcţii ale Docurilor, cu magaziile şi elevatoarele lor, bazinul Docului plutitor, pentru reparaţii de vapoare, şi în bazin numeroase vapoare încărcând şi descărcând mărfurile străine şi din ţară; mai vede mulţimea de coşuri înalte dela fabricile din vale, arsenalul Marinei Militare, şi al soc. străine fosta „Fernic"; uzina de gaz, clădirea pescăriilor, o măreaţă şi sistematică clădire, măreaţa moară modernă „Steaua" ş. a.

Privind spre oraş, vede sus mândra Catedrală Episcopală, Templul coral ebraic, Spitalul Elisabeta Doamna, întemeiat de caritatea gălăţiană, în timpul războiului pentru Independenţă dela 1878, Laboratorul de analize chimice. zidurile Arestului Central, cu turnurile de pază ale santinelelor şi în mijloc, tristul castel cu numeroşii ochi ai celulelor; biserica Sfinţii Împăraţi şi alte clădiri măreţe, care produc o deosebită impresie asupra lui.

Călătorul, care se apropie cu trenul dela Barboşi şi halta Fileşti, trece prin tunelul de sub cartierul Vadul Ungurului şi cotind la dreapta pe sub malul cu terasa Grădinei Publice, se opreşte la peronul vechei gări a oraşului.

* * *

Dunărea produce de asemenea deosebită impresie asupra călătorului, care o vede întâia oară. Insuşi marele Kogălniceanu, când a venit întâi la Galaţi. ca tânăr de 16 ani, în Aprilie 1834, cu delagaţia boerilor ca să primească la vadul Du-

nării pe noul voevod Mihail Sturza, care sosise cu corabia dela Constantinopol, a rămas mişcat sufleteşte de măreţia cursului acestui fluviu şi de atunci a păstrat toată viaţa deosebit interes portului şi ţinutului Covurlui.

Vaduri.— Din valea Dunării se poate urcà pe platou, în oraşul modern, prin următoarele 14 vaduri : vadul Brateşului, sau vadul Ungurului; vadul Prutului sau Şoseaua Reni, lângă Comandamentul Armatei; vadul Eliade Rădulescu, sau al gării de călători; vadul Comisiunei Europene, sau Negroponte, lângă Şcoala Profesională de fete; vadul Constandache; vadul Sf-tul Neculai (Str. Deciană), lângă Percepţia I-a; vadul Sf-tul Arh. Metoc; vadul Bachus (pasaj); vadul Bela-Vista, sau Belvedere, la capătul str. Mare; vadul Braşoveni; vadul Speranţa, sau Col. Boyle,cu linia tranvaiului; vadul Sacalelor (Raşcu); vadul Precista şi vadul Cazărmei Vechi.

Imprejurimi.—Oraşul Galaţi nu are împrejurimi aşa de plăcute ca vecina sa Brăila, unde să se desfăteze şi să se odihnească Duminica şi Sărbătorile muncitorimea ostenită.

Odinioară când gusturile poporului nu erau rafinate ca astăzi, plimbările se făceau pe cheiul Dunării, unde lumea priveà la corăbiile străine, sau pe platoul dela Ţiglina ori Ghertina, unde erau urmele unui castel roman.

1) Castelul puternic a fost şi el moştenirea unei vechi civilizaţii bizantine, spune d. prof. universitar V. Pârvan *)

Acest castel era tovarăşul altui castel din dreapta Dunării, existent până astăzi la aşa numitul loc „Bisericuţa" vechea „Dinogeţia" în Dobrogea, şi alcătuind cu castelul dela Bărboşi din apropiere, cu care era în legătură, şirul de cetăţi, care legau Moesia Inferioară cu Dacia Răsăriteană, prin valea Siretului, Trotuş şi Oituz.

In năruirile castelului dela Ghertina (Ţiglina) a descoperit marele cronicar Miron Costin monede de aramă şi o marmoră cu inscripţie latină, cu numele împăratului Traian; s'au mai descoperit de unii diletanţi şi de prof. Gh. Săulescu, pe

*) V. Pârvan.—Inceputurile vieţei romane la gurile Dunării-Bucureşti, Cultura Naţională,—1922 pg. 58.

la 1837 alte obiecte vechi, ceiace dovedeşte că aici era o aşezare statornică romană.

2) La **Bărboşi,** în apropiere, pe dealul din faţa Gării de astăzi, se află alt castel roman. In malul dărâmat de lângă calea ferată, s'a desgropat două sarcofage de piatră, unul mare cu inscripţie greacă, azi în păstrarea muzeului din Bucureşti, şi al doilea mai mic, cu capacul mare stricat, se păstrează acum în grădina publică din Galaţi.

In cimitirul cetăţii dela Bărboşi, s'au găsit vase de lut întrebuinţate la slujba morţilor, monede, şi chipuri omeneşti de pământ ars, ca şi la Ţiglina, închinate ca dar morţilor, cu

Vedere generală asupra oraşului

400—500 ani înainte de Hristos, restul din civilizaţia bizantină la gurile fluviului, Romanii cucerind Dacia, au orânduit drumurile pe malul Siretului, dela Ţiglina şi Bărboşi, spre Ardeal, până la Poiana (Tecuci) şi Oituz, la Appulum (Alba-Iulia). Au întărit cu val de apărare, pe la Şendreni (Covurlui), Tuluceşti, Folteşti, trecând peste Prut, în Basarabia. La Şendreni în Covurlui s'a desgropat un stâlp de piatră, care se păstrează la Muzeul Paşa din Galaţi, având 4 colţuri, e trunchiat, şi pe el o inscripţie romană, bine păstrată, închinată zeului Hercule biruitorul, de primarul Rundacio.

Traian zidind cetăţi la Ţiglina şi Bărboşi, întări oficial aşezările ce dăinuiau înainte de el.

De pe dealul Ţiglinei, o priveliştе încântătoare se deschide la sud spre platoul oraşului vecin, Brăila, spre munţii pleşuvi şi crestaţi ai Dobrogei şi spre valea Dunărei dela Galaţi şi cu dealurile basarabene dela Reni.

Pe Dunăre, la poalele dealului Ţiglina nu se văd acostate vase plutitoare din cauza ţevilor şi a canalelor dela uzina de apă din vale, aşezate pe o porţiune de fluviu însemnată cu geamandure negre de Compania Apelor.

3) Aproape de Galaţi, spre apus, între dealuri, altă dată pline de podgorii cu vii renumite, este satul **Fileşti**, în valea Calica, cu căsuţele lui ascunse între livezi şi vii şi mănoase holde de grâne înşirate pe faldurile colinelor, care se pierd spre apus. Aici era până la războiu, frumosul parc al conacului moşiei doctorului Serfiotti, proprietarul filantrop, care-şi odihneşte oasele în cavoul bisericii din apropiere.

Aici se făcea în fie care an mare târg popular, de Sf. Treime, hramul bisericii, când gălăţenii petreceau cu lăutari pe iarba verde din livada parcului.

4) **Tunelul.** In partea de N. V. a oraşului, la vreo 20 m. sub cartierul Vadul Ungurului, este *Tunelul*. Dela halta Fileşti trenul intră în tăietura dealului, adâncă de vreo 30 m.—Gura tunelului, din depărtare se vede mică ca o hrubă rotundă şi trenul străbate lungimea lui de 767 m. în 3 minute.

Construcţia tunelului a început la 1882, a fost refăcută şi întărită în 1890, costând cam 350.000 lei depe atunci. Tăitura dealului la gura tunelului, spre Barboşi, e de 20 m.; lungimea dealului tăiat este de 1357 m.; săpătura malului, spre oraş, la eşirea din tunel este de 500 m.—Pământul scos din săpătură, a astupat şi nivelat gropile din vale şi râpile oraşului.

5) O plăcută plimbare şi totodată recreatoare pentru Gălăţeni este cu vaporul „Principele Mircea" la **Brăila**, unde soseşte după o oră de plutire.—Duminica şi sărbătorile, numeroase familii, iar în zilele de lucru persoane cu afaceri, se folosesc de acest plăcut mijloc de transport.—Dela Brăila unii urcă pe jos panta dealului pe „Calea Danubiului", în oraş, alţii

se urcă în tramvaiul dela debarcader, spre a se plimba afară de oraş la grădina Monumentului, sau mai departe la staţiunea balneară „Lacul-Sărat" 5 km. dela oraş.—Seara pe la ora 6 şi 30, cu acelaş vapor se întorc la Galaţi, având şi prilejul să admire un minunat apus de soare, cu reflexe multicolore pe norii cerului şi în apele revărsate ale fluviului.

Inundaţia Dunării şi a Siretului, între Galaţi şi Brăila, răpeşte mii de hectare dela cultura cerealelor şi construcţiile de fabrici; de aceia spre a pune în valoare acest imens teren, o societate olandeză, pe acţiuni, cu un capital iniţial de vreo 50.000.000 lei,proectează să lege porturile Galaţi şi Brăila printr'un dig de piatră, apărător contra inundaţiilor Dunării şi alături cu o şosea de vreo 20 km, de cale ferată electrică.

S'ar câştiga cu chipul acesta pentru agricultură un teren de vreo 50.000 hectare şi s'ar face mari înlesniri intreprinderilor economice, culturale şi sociale pentru amândouă porturile dunărene.

6). Inainte de războiu gălăţenii făceau plimbări cu bărcile şi cu bacul (pod plutitor) al Comunei, tras de un remorcher, care pleca dela vadul Raşcu, la malul opus al Dunării, unde este satul **„Azaclău"** sau „Ion Brătianu", cam în faţa cazărmilor dela Ţiglina.—Satul a fost format cu veteranii împroprietăriţi după războiul pentru Independenţă, din 1878.—O şosea ferită de inundaţii duce la satele împrăştiate dela poalele munţilor Bugeakului.

Aceste sate alimentau odinioară oraşul, transportând dela debarcader căruţele încărcate cu zarzavat, păsări, fân, porci, şi de aici cu bacul Comunei erau aduse şi vândute pe piaţa Galaţilor cu preţuri eftine; iar din oraş sătenii târguiau cele necesare pentru gospodăriile lor.

7) Cu poziţie pitorească este şi satul **„Pisica"** ascuns între sălcii bătrâne şi stufoase, la un cot al Dunărei, aproape de gura Prutului.—Puţinii lui locuitori sânt: plugari, păstori şi pescari. Cu lotcile lor se pierd adesea câteva ore între ostroavele de sălcii pletoase, pe unde călătorul, care se plimbă pe aici pentru întâia oară, rămâne fermecat de mireasma verdeţei, de răcoreala aerului şi de concertul minunat al păsărelelor în dimineţile răcoroase de primăvară.

Aici în tufişurile de sălcii, numeroase privighetori de baltă, cățărate de paele de stuf verde, îşi trimit răsunătoarele lor cântece în slava cerului albastru.

Boi-de-baltă, păsări poznaşe, cu pliscurile lor ascuţite, vârâte în apă, suflă cu putere, de scot sunete asemenea buhailor.

Stând de santinele, pândesc ivirea peştişorilor la suprafaţa apei, spre a-şi potoli foamea. Nagâţii şi pescăruşii dau rotocoale ţipând de asupra apei; iar de prin bălţi raţe şi gâşte sălbatice scot bobocii la păscut iarbă verde şi proaspătă. Amărâtă este însă viaţa localnicilor, când apele fluviului revărsate le îneacă gospodăria; atunci cu obişnuita lor răbdare se retrag cu vitele în satele dela poalele munţilor şi aşteaptă acolo să înceteze mânia apelor, ca să-şi repare căsuţele dărâmate şi să-şi urmeze viaţa cu care s'au deprins.

8) **Brateşul.** La răsăritul oraşului este lacul „Brateş", al doilea în mărime din ţară, erà odinioară izvor de mare venit pentru visteria Moldovei, prin mulţimea racilor şi a crapilor mari. In 1834 din otcupul lui, s'a vărsat în visteria Statului 65.700 lei. (Hurmuz. doc. ist. V. supl. I. pag. 48). Numele acestui lac nu se poate desluşi. Gheorghe Assachi, care afla lesne explicaţii pentru ori ce fapt istoric, îi atribuie vechiului nume al Prutului, care s'ar fi numit şi „Brutus". La vărsarea în Dunăre râul a format lacul întins. Despre numele vechiu al lacului, spune că s'ar fi numit „Lacul Brutis", azi „Brateş". „Brutişul", spune Assachi, că furnică odinioară de galerele Bârlădenilor.

In preajma lacului Brateş se făceau cele mai mari vânători de păsări, pe la începutul veacului al XIX.

„In nici o parte a Moldovei, vânatul în bălţi nu este mai abundent, spunea un călător străin (Panaioti Rizos, Mémoires 1852 pg. 86), de cât în împrejurimile Galaţilor.

Malurile băltoase ale lacului Brateş, sânt adăpostul becaţelor, al raţelor, al sitarilor şi al lişitelor, care se văd în cârduri pe maluri; iar gâştile sălbatice se abat adeseori în stoluri mari pe câmpii, de strică semănăturile şi împuţinează recoltele întârziate.

„Cu un cuvânt câmpiile din preajma Dunărei sânt o adevărată ţară a făgăduinţei (Le Pays de Cocagne), pentru vânători; păsările de apă, sitarii, raţe şi gâşte sălbatice, pe câmpii: prepeliţe grase dau prilej vânătorului să-şi umple de mai multe ori pe zi tolba de vânat. Astăzi această bogăţie vânătorească s'a împuţinat". Suprafaţa lacului Brateş este de vreo 4635 h. a.

9) **Cimitirul.**—La apus este cimitirul „Eternitatea", cu o suprafaţă de 22 ha. In mijlocul lui este capela pentru prohodirea morţilor. Cimitirul cuprinde 5 secţii: ortodoxă, catolică, luterană, gregoriană (armeană) şi mahomedană.

In preajma Capelei sânt numeroase cavouri ale bogaţilor, de variate construcţii şi interes artistic, monumente şi inscripţii de adâncă duioşie sufletească.

După războiu s'a format la stânga capelei o secţie de morminte ale eroilor francezi, căzuţi pe frontul român, jertfă a cauzei noastre naţionale.

Mormintele sânt simetric aranjate şi frumos împodobite cu flori.

10) **Cimitirul israelit**—este pe teritoriul comunei rurale Fileşti, cam un Km. dela oraş. Este şi el bine îngrijit de comunitatea israelită.

11) Spre apus de oraş, cum eşi pe bariera Brăilei, între Bărboşi-Fileşti şi spre vadul Ungurului, se întind viile, rămăşiţe ale unor vechi şi vestite podgorii, de prin veacul al XVII şi al XVIII, vii, care produceau renumitul vin de Galaţi, lăudat de călătorii străini, cum era episcopul misionar catolic, Bandinus, care a stat câteva zile şi la Galaţi.

Pământul lutos şi ars de soarele răsăritului, erà prielnic viilor, pe care le lucrau meşterii unguri, pribegi din vremea reformei religioase a Husitismului, aduşi ca lucrători de vii din ţara „Tocaiului" din Ungaria. Astăzi aceste vii au degenerat şi s'au impuţinat, iar proprietarii lor le replantează cu viţă americană.

12) **Aviaţia sau Aeroportul.** La Galaţi este sediul Grupului 3 de aviaţie civilă şi militară, între cimitirul oraşului şi tunel. Hangarul aeroportului este construit din beton armat, la care se pot adăposti 4 până la 5 aparate.

Mai sânt pe teren: un pavilion care serveşte pentru birou, sală de aşteptare şi locuinţa comandantului; un pavilion pentru cazarma trupei şi altul pentru T. F. F., având un puternic post de transmitere şi recepţionare. Spaţiul dintre pavilioane este împodobit cu grădini de flori. Se află şi un observator de climatologie pentru oraş, comunicând rezultatele Centralei din Bucureşti.

Istoric. Grupul 3 de aviaţie pentru luptă, bombardament şi recunoaştere, a fost înfiinţat la Folteşti, 33 km. la nord de Galaţi, în timpul războiului, la 1 Ian. 1917, ataşat corpului 6 de armată rusească, cu reşedinţa la Galaţi. Armata rusească avea o escadrilă de avioane, tip. Nieuport 13, pentru frontul Reni-Galaţi-Brăila-Năməloasa.

Aviaţia românească era compusă din trei escadrile:

a) Nieuport, 10=N. 10 pentru vânătoare.

b) Farman 5=F. 5. pentru recunoaştere şi

c) Breguet-Miehotin, 8=B.—M. 8. pentru bombardament.

Escadrila N. 10, cuprindeà 3 avioane cu ofiţeri francezi şi români de oarece erà pilotată de ostaşii din ambele naţiuni.

Parcul erà format din ateliere mobile, aşezate în vagoane duble, în gara Frumuşiţa, pe linia Galaţi-Bârlad, 24 km. la N. de Galaţi, pentru mici reparaţii, revizuiri şi înlocuiri de piese.

Escadrila Farman 5, cu trei avioane, F. 40 a fost mutată în Februarie, 1917 la Tecuci, Grupul 2 aviaţie.

Escadrila B.—M. 8. pentru bombardament, erà destinată să lucreze în zona Brăilei şi munţii Dobrogei.

La 20 Iulie 1917, escadrila N. 10 a plecat la Botoşani, odată cu ruperea frontului rusesc, la Karlibaba, Bucovina, şi a fost instalată în localul şcoalei de aviaţie.

Escadrila B.—M. 8, s'a desfiinţat prin uzarea materialului.

Grupul a colindat la: Botoşani, Roman, Cernăuţi, până la Maiu 1920, când s'a mutat cu totul la Galaţi. Aici s'a organizat un aerodrom după toate cerinţele moderne. In toamna anului 1923, Grupul de vânătoare a plecat la Bucureşti, în locul lui înfiinţându-se grupul de recunoaştere, înzestrat cu cele mai moderne aparate de zbor.

Grupul dela Galaţi va fi unul din cele mai importante

câmpuri din ţară, căci va aveà aviaţia cea mai puternică, una militară şi alta civilă. Aeroplanele vor servi deocamdată aviaţia civilă şi sunt în număr de 16, tip Havilland, cu două locuri pentru pasageri; apoi 2 aparate tip Ansaldo, cu 4 locuri fiecare.

Aeroplanele au cabinele închise, foarte confortabile, cu fotoliuri de trestie lângă o măsuţă strapontină, şi amenajate în atelierele arsenalului militar din Bucureşti.

Liniile aeriene vor fi deservite de compania de aviaţie civilă a Statului, înzestrată cu cele mai moderne şi confortabile aeronave. Preţurile vor fi ca şi la C. F. R. de cl. I; iar durata călătoriei dela Galaţi la Bucureşti va fi cam o oră.

Se stabileşte de o camdată legătura între:

Moldova-Dobrogea.

Galaţi-Odessa.

Galaţi-Chişinău.

Galaţi-Bucureşti, cu linia Franco-Română-Belgrad,-Budapesta-Viena-Paris.

Galaţi-Cernăuţi-Rădăuţi, cu linia Franco-Română-Varşovia-Lemberg-Paris.

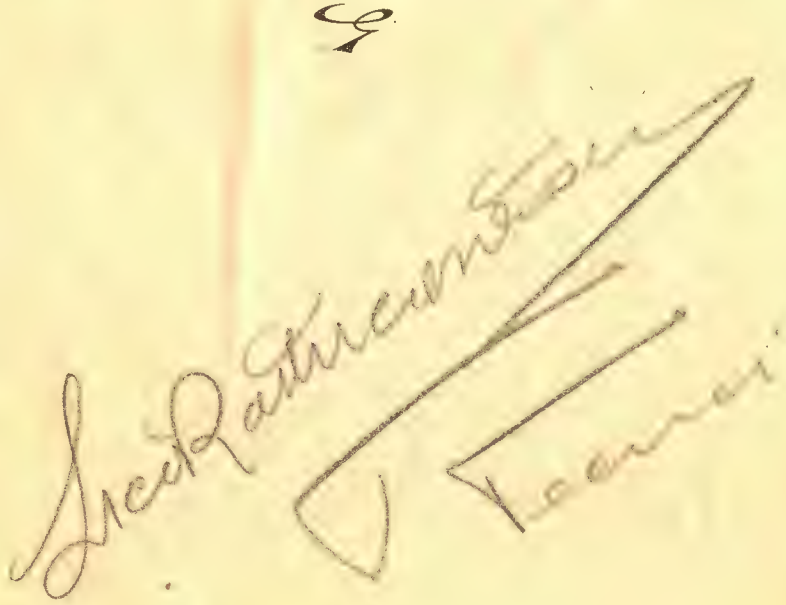

II. TRECUTUL ORAŞULUI

Istoric

Inceputul oraşului Galaţi, ca şi a celor mai multe din satele şi oraşele vechiului nostru regat, nu poate fi uşor deslusit din pricina lipsei de mărturii îndestulătoare.

Apoi Galaţii, ca oraş de graniţă a fost adesea-ori expus prefacerei prin ruină, molime, cutremure, prădăciuni şi incediile năvălitorilor de peste Dunăre şi de prin pustietăţile Tătarilor dela nordul Mării Negre.

Totuşi însemnătatea lui comercială la Dunăre fiind cunoscută şi de străini, din cele mai vechi timpuri, i s'a împodobit trecutul cu cele mai minunate întâmplări.

Pentru începutul acestui oraş avem vre-o 12 interesante tradiţiuni, cum nu se cunosc la nici unul din oraşele României Intregite.

Aşa avem părerea celor cari cred, că vechimea oraşului merge până în veacul al III-lea după Hristos, când un trib al Golilor năvălitori din Asia, spre Apus, ar fi poposit la Dunăre, întemeind aici *oraşul Galaţilor*, dar istoria ne dă dovada, că triburile năvălitoare lasă pagube pe urma lor, şi nu aşezări statornice,

Alţii au scris despre un *Brenus*, căpetenie a Galilor, care ar fi chiar naşul acestui oraş.

Intre cei cari cunoşteau negoţul Genovezilor, în evul mediu la Dunărea de jos şi la Marea Neagră era şi marele nostru patriot Nicolae Bălcescu, dela care avem interesanta istorie a

lui Mihai Viteazul; ca şi alţii el era de părere că acest oraş forma la Dunăre o republică Genoveză, în veacul al XII-lea, deşi nici o mărturie sigură nu dovedeşte această părere.

Unii i-au căutat începutul la Romani; între aceştia era îndrumătorul vieţei noastre culturale din Iaşi în epoca renaşterei, Gheorghe Assachi. El credeà despre acest oraş că „Republica Galaţilor era printre republicele întemeiate în Dacia Traiană, după năvălirea Barbarilor, păstrându-se subt acest nume, sau subt acela de „Caput Bovis" şi Ţiglina, până către 1288 d. Hr. când toate aceste republici formară Domnia Moldovei, subt Dragoş-Vodă".

In a doua părere a sa era că oraşul s'ar fi înălţat pe ruinele vechiului fort roman „Axiopolis" sau „Axium" însă istoriceşte s'a dovedit de d. Pârvan că Axiopolis era în Dobrogea la satul Hinog, mai sus de Cernavoda.

Alţii au căutat începutul oraşului ceva mai târziu, pe vremea lui Constantin cel Mare, sau sfântul Constantin al bisericei noastre ortodoxe, când el ar fi trimis în veacul al IV-lea pe vicariul său „Cocceius Gallatus" să statornicească o reşedinţă administrativă şi religioasă în această vale a Dunării; oraşul ar avea deci, o respectabilă vechime de vreo 15 veacuri.

Insuşi marele nostru învăţat, răposatul B. P. Haideu era odată de părere, că oraşul şi-ar fi luat începutul dela colonia grecească *„Callatia"*, vestită în vechime prin negoţul ei la Marea Neagră şi la gurile Dunării, unde ar fi fost gonită de gelozia Bizantinilor.

Tot Hajdeu mai spuneà, că în veacul al XII se făceà des confuzie între Galaţii românesc şi provincia rusească a Haliciului, ori Galiciu, dela nordul Moldovei; existând chiar o baladă rusască din evul mediu, în care Galaţii se confundă cu Haliciu.

Insă d. Ion Nistor, profesor de istorie acum la universitatea din Cernăuţi susţine că Galaţii dela Dunăre nu stau în legătură cu Haliciu, capitala principatului rutean.

Numele de „Galaţi" spune d-sa îl găsim de 4 ori în Transilvania şi odată dincolo de Dunăre, pe teritorul sârbesc. Numele acesta îl găsim pe întreg teritoriul ocupat în vechime de seminţiile slavone, care apoi, îl trecură Românilor.

De părerea aceasta era şi răposatul profesor universitar de limbile paleoslave la Bucureşti, Ion Bogdan. Părerea sa era într'un rând, că oraşul Galaţi ar fi din timpul evului mediu, pe când tot felul de seminţii slave rătăciau prin văile Dunărei de jos, în căutarea drumului spre sălaşul statornic din Peninsula Balcanică: dar revine asupra acestei păreri, cu prilejul unei dări de seamă la Academie asupra „Istoriei oraşului Focşani" de profesorul Caian şi spune, că oraşe ca Focşanii şi Galaţii sânt dintre cele mai noi din ţară.

Cu privire la întemeierea oraşelor noastre, învăţatul principe al Moldovei, Dimitrie Cantemir (1716) cu mintea sa cumpănită, spuneà în descrierea Moldovei că „despre întemeetorii oraşelor Moldovei, tac istoricii vechi şi noi; inscripţiuni şi monumente nu se descopere, şi nici o urmă din care să se poată vedeà timpul sau poporul ce le-au întemeiat; nici o inscripţiune pe ziduri, afară numai când vreun principe le-a restaurat".

In deceniile din urmă învăţaţii noştri istorici, pe temeiul numeroaselor documente, acte şi alte mărturii interne şi externe. au căutat să dovedească cum s'au întemeiat cele mai multe din satele şi oraşele ţării noastre.

Răposatul nostru mare istoric A. D. Xenopol spuneà că oraşul Galaţi şi-a luat începutul în urma ţinutului Covurlui, adică numele ţinutului Covurlui este mai vechiu decât al oraşului Galaţi. „In celelalte judeţe, spunea el, întâi s'au întemeiat oraşele şi pe urmă s'au întins numele la stăpânirea ţinutului, căruia servea de centru; pe când aici întâi a existat ţinutul şi pe urmă s'a întemeiat oraşul".

Părerea cea mai nouă şi uşor primită de toţi este a marelui nostru învăţat d. Nicolae Iorga, care cercetând numeroase documente vechi, a aflat că începutul oraşului Galaţi nu este mai vechiu de secolul al XV-lea, când a existat la această cotitură a Dunărei, ca debuşeu sau târg de pescari sub numele „*Satul lui Gălaţ*" sau „Galac" cum îl numeşte cronicarul Miron Costin, iar pe vremea fiilor lui Alexandru cel Bun erau prin acest ţinut „morile Covurluiului".

Acest neînsemnat târg de pescari a început să prospereze când împrejurări politice prielnice au sosit.

Pe vremea lui Ştefan cel Mare erau înfloritoare la Dunăre şi Mare, cetăţile basarabene Chilia şi Cetatea Albă, cunoscute în documente contemporane ca „Cheile şi poarta a toată ţara Moldovei, a ţărilor ungureşti şi a părţilor dunărene".

In aceste cetăţi se scurgeau bogăţiile pământului moldovenesc, spre a fi încărcate pe corăbii şi trimise în părţile Orientului.

Când aceste cetăţi moldoveneşti au căzut în stăpânirea sultanului Baiazet al II-lea, în vara anului 1484, mulţi negustori şi slujbaşi din administraţie şi vameşi domneşti au trecut în porturile din apropiere, Galaţii şi Brăila, care luară de atunci o repede desvoltare. Marea Neagră devenind un lac turcesc, negoţul moldovenesc începu să prospereze la Dunăre şi cu cât înfloreau porturile libere dunărene, cu atât scădeau de repede cetăţile basarabene, până ce ajunseră simple târguri de pescari şi cuiburi de jaf pentru hoardele tătărăşti din Crimeia.

S'ar puteà socoti porturile dunărene, Galaţi şi Brăila, ca nişte etitorii ale voevodului Ştefan cel Mare, deşi Brăila ajunsese cetate turcească, pe când Galaţii şi-a păstrat totdeauna neatârnarea.

Ştefan cel Mare, cu duhul politic al înţelepciunii sale de bun gospodar, a păstrat şi purtat mereu interes ţinutului dela Dunăre, unde înflorea negoţul ţării.

Cele mai multe sate de răzeşi din ţinutul Covurlui sunt daniile sale domneşti, la ostaşii cari s'au distins prin serviciu credincios şi vitejie în luptele cu Turcii şi cu Tătarii.

Unele sate au dispărut astăzi în prefacerile deselor năvăliri păgâneşti, multe însă există până în zilele noastre, aşa: „Cernăteşti" după numele boerului Cernat (1468), „Rădiceştii" dela Radu, azi dispărut. Postelnicului Eremia i-a dăruit satul Piscu, cu moară pe apa Bârlăzel; „Cudalbii" dela Manolache Cudalbu, păstrându-se până astăzi numele drumului la eşirea din sat de „drumul lui Manolache". „Ţuţcanii" dela Ţuţcu; „Tăuţii" dela vechea familie a Tăuţilor din care cunoaştem pe logofătul Ion Tăut, sfetnicul voevodului şi al fiului său Bogdan, căruia i-a dăruit ca ambasador la Constantinopol. „Ţifeştii" dela Ţifescu, strămoşul acelui uricios pârâtor Ilie Ţifescu, din pricina

căruia s'a tras moartea cronicarului Miron Costin, dela Constantin Cantemir.

„Drăguşenii" ctitoria lui Dragoş. „Oancea" pe Prut, dela Oance, stăpânitorul vadului peste Prut şi mare negustor de pescărie cu oraşele din Ardeal.

Chiar de numele vrednicului urmaş al lui Ştefan cel Mare, Petru Rareş (1517—1546), sânt legate multe tradiţii din preajma Galaţilor. Pe vremea sa Galaţii este cunoscut în documente contemporane ca „oppidum"=târg.

In harta din 1551 a sasului Reichersdorf este trecut ca port la Dunăre. In anul următor Braşovenii trimiteau aici spioni să urmărească mişcările Turcilor, care necăjiau pe creştini.

Politica nechibzuită a lui Petru Rareş, către sfârşitul domniei sale, a dat prilej Turcilor să se amestece în politica Moldovei. La moartea lui în 1546, Turcii au dat tronul Moldovei fiului său Ştefan Rareş şi ca să despăgubească pe fratele său Ilie Rareş,—Turcitul Mehmed, i-a dăruit în 1551 provinciile Silistra, Dobrogea, colţul Basarabiei, numit pe tătăreşte Bugeak şi stăpânirea Oceacovului, sau Vozia la cronicarii noştri; atunci au rotunjit Turcii stăpânirea din sudul Moldovei cu vestiţii codri ai Tigheciului, cu Renii şi Cartierul Badalan de lângă Galaţi.

In oraş nu se amestecau de cât cu spaimă pentru locuitorii, dela care a rămas vechea zicătoare: „Ducă-se pe Badalan"—adică la naiba, la Turci.

* * *

Vechea organizare. Cunoaştem din organizarea târgului, din veacul al XVII, că se întindeà dela Dunăre în cartierul Schelei, pe o parte din platou, pe coasta lui râpoasă şi puţin accesibilă. Târgul era împrejmuit cu mal de apărare, din care a rămas amintire, până în vremea Unirei, numele uliţei *„Cetăţuia-Albă"*, în vale pe locul docurilor de astăzi.

Pe platou uliţele erau: scurte, strâmte şi strâmbe.

Populaţia erà formată din Români, Greci, Armeni, puţini Unguri, catolici, având şi o bisericuţă a lor.

Ca oraş de graniţă era administrat de un *pârcălab*, care locuià în cetate cu slugile sale. Paza oraşului o făcea oştirea

de hotar cu căpitanul de Covurlui, vătavul şi trei chihai (Şefi); apoi stegarul oastei, care păstrà steagul. Cea mai veche pecetie Domnească pentru Galaţi, o avem dela Antonie Roset, ea are marca 2 peşti şi data 1676.

Locuitorii se ocupau cu negoţul de băcănie, pescărie, olărie, lemnărie ş. a.

Târgoveţii plăteau stăpânirei dajdia sub formă de cislă; starostele strângeà o sumă globală dela membrii corporaţiei. In mahalà erà şi menzelgiul cu poşta pentru cursele la Iaşi.

Bisericile cele mai vechi erau: *Precista*, construită cu puternice ziduri de cetate, a fost clădită pe locul alteia din paiante, de fraţii negustori Dieştii, la 1647, pe vremea Domniei lui Vasile Lupu. Această biserică a fost descrisă şi mult lăudată pentru frumuseţea şi bogăţia ei de arhidiaconul Paul de Alepo, secretarul patriarhului Macarie, din Antiohia, când amândoi au vizitat Galaţii pe vremea lui Vasile Lupu. Altă biserică veche era „Măreaţa biserică a *Sf. Dimitrie* ctitoria Voevodului V. Lupu, construită la 1648 şi dărâmată în 1893.

In chiliile acestei biserici, ca şi în ale Precistei erau găzduiţi călătorii de seamă, când treceau prin Galaţi. Mai erau biserici vechi *Sf. Neculai, Sf. Paraschiva,* (Sf. Vineri), apoi *Mavromol* şi *Sf. Gheorghe.*—Pe platou se întindeau livezi, sămănături şi podgorii de vii.

La Galaţi a primit domnitorul Vasile Lupu, cu mare alai, în Iunie 1641, racla cu sfintele moaşte ale Sf. Paraschiva, cu sobor de mulţi patriarhi, procurate cu mari cheltueli dela patriarhia din Constantinopol.

* * *

Călăraşi de Galaţi.—Erau la Galaţi călăraşii cu organizaţie specială, având vătavul lor, cu stegar şi ceauş. Numărul lor varia între 100 şi 400 pe vremea lui Vasile Lupu; iar pe vremea lui Dimitrie Cantemir erau 160. Aveau uniformă specială şi se recrutau dintre voinicii fruntaşi din apropierea codrilor Tigheciu, dela Prut, cu frumoşii cai, iuţi moldoveneşti. Ei făceau curse între Galaţi şi Iaşi şi până la graniţele Poloniei şi Ucrainei, ducând corespondenţa cu Sublima Poartă la

Curtea Domnească din Iaşi şi aducând-o pe cea domnească la Galaţi, unde o încredinţau călăraşilor de Ţarigrad. Ei excortau de obiceiu butcele şi rădvanele cu musafiri simandicoşi prin drumurile lungi şi primejdioase de codri ale Moldovei.

* * *

Popasuri Domneşti.—Galaţii fiind puntea de trecere între Moldova şi Impărăţia Sultanilor, Domnitorii vechi şi noi aveau aici o vremelnică reşedinţă de odihnă şi pregătire de domnie cu delegaţia boerilor din Iaşi. Primirea la vadul Dunărei se făcea cu mare alai. Tot aici se opriau Domnii maziliţi în trista lor călătorie, la Constantinopol, de încercarea norocului pentru redobândirea tronului. Atunci unii ridicau biserici, ca Vasile Lupu, biserica sa Sf. Dumitru (azi dărâmată) unde era pomenit cu soţia sa Ecaterina, sau Gheorghe Duca, bogatul Domnitor artist, care cu fiul sau Constantin Duca, ginerile Brâncoveanului din Muntenia, au zidit la 1703, biserica Mavromolul înzestrându-le cu bogate daruri, moşii şi privilegii.

* * *

In veacul al XVIII oraşul a fost vizitat şi descris de numeroşi călători străini, misionari şi diplomaţi de mulţi patriarhi, mitropoliţi, episcopi arhimandriţi şi egumeni dela patriarhiile din Constantinopol, Ierusalim, Antiohia, Alexandria, de mulţi misionari ai bisericei catolice din Apus, cu suită numeroasă, atraşi de bogăţiile pământului românesc şi de milosteniile voevozilor şi boerilor noştri.

Persoanele simandicoase dela Curtea Sultanilor erau de obiceiu găzduite, întreţinute şi distrate cu serbări speciale pe socoteala pârcălăbiei oraşului şi la pornire mulţămiţi cu bogate şi scumpe daruri.

Paşii din Ţarigrad, ambasadorii poloni şi ruşi cu misiuni dela Curţile suveranilor lor, în trecerea prin Galaţi erau găzduiţi la anumite „*Conace*", pe al căror şef din veacul al XVIII-lea Anghel Conacciu sau „*Konaki*" îl cunoaştem. Avea conacul şi curtea sa pe malul Dunării, lângă biserica familiei, a „Badiu-

lui", azi dărâmate cu malul mâncat de apa fluviului, care de veacuri sapă malul gălăţian. Anghel Conacciul era strămoşul bogatului boer—poet Costachi Konachi.

* * *

Vechiul negoţ gălăţian.—Relaţiunile politice ale Statelor apusene cu Impărăţia Sultanilor, în veacul cel XVIII, au dat mare avânt negoţului gălăţian. Bogăţiile pământului Moldovei se adunau la Galaţi şi se împrăştiau în lume pe corăbiile străine. Faima negoţului din piaţa Galaţilor trecuse graniţele încă dela începutul veacului, căci chiar învăţatul principe Dimitrie Cantemir spunea, că: „Galaţii este târgul cel mai vestit al întregei Dacii." Corăbii numeroase sosiau aici pe Mare din Schelele Levantului, din Egypt şi din nordul Africei cu mărfuri străine şi se întorceau încărcate cu bogăţiile Moldovei.

Corăbii de mare în bazinul docurilor

Erau aşà de vestite bogăţiile grămădite în veacul al XVIII la Galaţi încât generalul francez Lanqeron, din serviciul armatei ruseşti, în războiul cu Turcii din 1789, spunea, că pe vremea lui se vorbea în Moldova de trei minuni : de bogăţiile Galaţilor, de frumuseţa Isaccei şi de vârtejurile Dunării în faţa Tulcii.

La schele se construiau numeroase corăbii din lemnul munţilor, adus cu plutele pe Bistriţa şi Siret la vadul Dunării. Smoala pentru lipitul (calafatarea) scândurilor, se aducea din Turcia, căci cele 20 de puţuri cu păcură din ţinutul Bacăului se întrebuinţau la ungerea osiilor şi ca petrol de aprins felinarele noaptea.

Şantierul era supraveghiat de un agent turc, *reiz*, sau antreprenor care cerceta sosirea şi plecarea corăbiilor, îngrijind de călătoriile persoanelor înalte dela Constantinopol.

La schele erau birouri care ţineau condice numeroase de socoteli pentru mărfurile intrate şi eşite, cu numeroşi slujbaşi pentru diferite îndeletniciri. Cum se desprimăvăra sosiau la cheiu corăbii cu funcţionari din Împărăţia Sultanului: *gealepii* pentru strângerea vitelor, *copanlâii* trimişi de şeful măcelăriilor, casap-başa; *lazii* pentru strângerea grânelor. Cheresteaua era foarte căutată pentru palatele Paşilor; mierea şi ceara, untul şi săul şi alte bunătăţi erau cerute dela Constantinopol.

Jos la schele era o minunată împestriţare de costume, de chipuri, de limbi (graiuri) şi de obiceiuri.

Toate neamurile pământului se întâlniau aici pentru negoţ. Caicele luxoase, învelite cu verdele postav turcesc, şi poleite cu aurul lucitor la razele soarelui, tăiau în toate direcţiile luciul apei, plimbând îngânfarea bogaţilor Paşi turci.

Dela Galaţi se îndestulau cu mărfuri orientale Rusia şi Tataria.

Acest strălucit negoţ gălăţian scădeà cu slăbirea influenţii turceşti în urma luptelor crâncene cu Ruşii prin a doua jumătate a veacului al XVIII.

* * *

Războaie şi moline.—Ca oraş de graniţă Galaţii a fost bântuit mai ales în veacul al XVIII de multe răsboaieşi moline.

Tatarii năvălitori din colţul sudic al Basarabiei, l-au prădat şi pustiit de multe ori, luând robi pe bogaţii oraşului spre a fi apoi răscumpăraţi cu mari daruri din robia Crimeei. Se vorbia aici şi de căpcăunii din Bugeak.

Mulţi gălăţeni se ascundeau de groaza năvălitorilor prin

pădurile de peste Dunăre, prin corăbii, şi prin râpile din preajma oraşului ori în codrii Ghenghii la nord de Drăguşeni, după numele unui vestit haiduc Ghenghea.

Se păstrează până astăzi lângă comuna Drăguşeni sau Deochieţi numele de „Râpele Gălăţenilor" unde se ascundeau locuitorii de groaza năvălitorilor.

Răsboaie cu mari pagube pentru gălăţeni au fost în anii 1711, 1769, 1789, 1806, 1821 şi 1829.

Voevodul Constantin Mavrocordat, cunoscut prin lunga lui domnie în ambele principate şi prin umanitarele reforme fiscale şi sociale, se înteresa de propăşirea Galaţilor, unde s'a refugiat în 1769 de frica Ruşilor şi a stat ascuns câtva timp în biserica Precista cu prietenii săi boeri; însă descoperit de Ruşii cari cucerise oraşul, după o sângeroasă încăerare, lovit cu capul de pereţii bisericii, a fost dus bolnav la Iaşi, unde muri.

In iarna anului 1789 la Galaţi a avut cartierul bătrânul general, cneazul Potemkin, favoritul împărătesei Caterina II, care-l destinase de rege al Daciei; însă îmbolnăvindu-se greu de ciumă a fost dus bolnav la Iaşi, unde se încheie în 1793 şi pacea între Ruşi şi Turci, cu preliminările ei începute la Galaţi.

Răsboaele aduceau molime, foamete şi sărăcie. Bântuiau aici adesea ciuma şi holera, boli negre ale vremurilor de sărăcie, secetă şi răsboaie, de care căuta bunul voevod Const. Mavrocordat să uşureze populaţia, dând în româneşte aspre poveţe pârcălabului său Scarlat.

Eteria Grecilor din 1821 aduse pagube mari oraşului locuit de mulţi greci. Turcii ocupând oraşul i-au dat foc arzând mai toate bisericile, unde erau ascunşi greci.

Oraşul a suferit cumplite mizerii până la alt răsboiu între Ruşi şi Turci, terminat prin pacea dela Adrianopol în Sept. 1829.

* * *

Galaţii subt Mihai Sturza. O nouă vieaţă de propăşire pentru oraş începe cu epoca Regulamentului Organic şi venirea la tronul Moldovei a lui Mihai Sturza (1834—1849). Domnitorul şi-a dat toate silinţele să vadă înflorind la Dunăre negoţul Galaţilor. Pe platou oraşul se întindea până la str. numită

Domnească, în cinstea sa. Pentru sistematizarea planului nou, a cerut contelui Pavel Kiseleff planurile oraşului maritim Odessa, pe care l-a luat de model în desvoltarea Galaţilor. A dat hrisovul domnesc din Oct. 1836 pentru o Eforie de înfrumuseţare şi înfiinţarea porto-francului. Oraşul a fost împrejmuit cu un şanţ de 4000 stânjeni dela Ţiglina, prin suburbiile de azi Bucureştii-Noi şi Vadul Ungurului, până la Brateş.

Pentru a avea pe cărăuşii trebuitori la port, înlesni sătenilor din satele apropiate să capete aproape gratis pământ arabil în preajma oraşului, unde sânt azi mahalalele Lozovenii şi Vadul Ungurului. Negustorii din centrul oraşului au obţinut eftin locuri întinse, cu obligaţia să construiască binale şi pavaj la stradă. S'a construit o şosea bună Galaţi—Iaşi, pe care făcea curse o diligenţă până la Iaşi şi în Bucovina.

Au fost construite primele cazarme militare la capătul străzii cu acelaş nume. S'au pavat uliţele din centru şi spre schele cu piatră. S'a construit carantina de zid la vadul Dunărei (azi Arsenal) pentru paza de boli molipsitoare, cu personal şi poliţie specială.

Pentru buna ordine şi circulaţie pe Dunăre s'a înfiinţat o şalupă canonieră cu 5 tunuri. S'a construit primul spital pe locul de acum al palatului şcolilor comerciale în str. numită până azi a Spitalului, cu 20 de paturi, de către Spitalul Spiridoniei din Iaşi, care avea la Galaţi proprietăţi dăruite de filantropi.

S'a înfiinţat o şcoală militară pentru ofiţeri şi unii soldaţi de pază în port, precum şi o şcoală comercială la 1845 pentru învăţarea limbilor: greacă şi italiană. Se înfiinţă un tribunal comercial pentru judecarea pricinelor de negoţ. O şcoală naţională oficială se deschise din 1832 sub guvernul provizor.

In April 1834 începu să circule primul vapor Austriac, cu mărfuri dela Viena. După 12 ani (1846) a trimis şi Rusia la Galaţi primul ei vapor („piroscaf") dela Odessa. Primul vapor românesc „România", tot pe vremea lui Mihai Sturza a început cursa.

* * *

In epoca porto-francului propăşirea negoţului la Galaţi a fost repede. Populaţia dela 8000 în 1834, peste doi ani spori

la 10000, s'au construit peste 2000 de case şi magazii de comerţ; erau 32 de hoteluri, 8 bancheri, 62 de case mari de comerţ, 7 fabrici. In 1873 a fost cea mai mare prosperitate economică la Galaţi, când s'au importat mărfuri de peste 150.000.000 lei; populaţia spori până la 60.000 locuitori; vase acostate peste 3500.

Numeroase case mari de comerţ străine trimiteau corăbiile cu mărfuri la Galaţi şi se întorceau încărcate cu cereale, cherestea, vite şi alte bogăţii.

Mărfurile sosite şi descărcate fără taxe vamale erau prefăcute aici după cerinţele clienţilor, preparate după gustul şi nevoile lor, baloturile făcute şi desfăcute în mărimi potrivite, după clientelă şi destinaţie. Pentru mărfurile vândute în oraş cu preţul de fabrică, nu se puneau taxe, decât puţine parale pentru fondul de înfrumuseţare în oraş. Numai la eşirea mărfei din oraş, pela cele 4 bariere se plăteau taxe. Toate oraşele Moldovei se aprovizionau dela Galaţi până şi cele din Peninsula Balcanică. Renumele caselor comerciale mari din Galaţi era cunoscut până în Persia şi Caucaz. Negustorii acestor ţări veniau la Galaţi pe corăbii să tocmească marfa, pe când altă dată o aduceau dela Viena, Lipsca şi Triest pe Mare. La Galaţi găsiau marfă bună, eftină şi cu transportul pe apă mai eftin şi mai sigur.

Dela 1874 se înaugură o nouă politică vamală de uscat cu Austro-Ungaria, de când începe să decadă repede negoţul gălăţean, cu prelungire de favoare până în Aprilie 1883, când Porto-Francul a fost desfiinţat prin lege, definitiv. Dela desfiinţarea lui negoţul gălăţean scăzând repede, casele mari streine de comerţ plecară, populaţia scădeà şi însufleţirea din port slăbià.

Negustorii gălăţeni priviau cu jale depe cheiu cum treceau pe Dunăre vasele ce marfă dela Viena şi din Germania pentru ţările balcanice, comerţul a rămas pe seama evreilor, grecilor şi bulgarilor.

Câţiva fruntaşi negustori şi oameni politici în frunte cu marele Kogălniceanu, încercară să mai salveze din faima negoţului gălăţean, însă stăruinţa lor a rămas zădarnică.

Prin poziţia sa geografică, Galaţii având legături pe apă

cu statele străine, industriaşii au importat materiile prime pentru fabrici, aşà că din mare centru comercial, Galaţii a devenit cu vremea unul din marile centre industriale din ţară.

Proectul pentru noul regim al porturilor, cu înfiinţare de zone libere şi cu autonomia lor, tinde să dea o şi mai mare desvoltare economică portului nostru dunărean.

*) Unul din oraşele ţării, care au pătimit mari stricăciuni şi mizerii în timpul grozavului războiu, a fost şi Galaţii. Bombardat în multe rânduri de peste Dunăre: la 12 Decembrie 1916 din ţeppelin, la 10 Februar 1917, la 9 şi 28 Februar, la 8 Martie şi 30 Maiu, afară de numeroase bombe aruncate în timpul nopţii de bateriile inamice ascunse în munţii Dobrogei, oraşul a trecut prin mari primejdii.

Oraşul a mai îndurat şi spaima grozavă în zilele de 7, 8, şi 9 Ianuarie 1918, când două divizii ruseşti depe frontul Mărăşeşti, în timpul guvernului Kerenski, s'au răsvrătit împotriva comandamentului lor, încercând să cucerească cu forţa oraşul, spre a-l prăda şi a se uni cu a treia divizie rusească aflătoare în oraş.

Dar un batalion român de infanterie, care se găseà aici împreună cu câteva sute de marinari, de pe vasele fluviale, ajutate şi de alte trupe sosite la vreme depe front, au respins cu bărbăţie atacul răsvrătiţilor din armata rusească, dezarmând în ziua de 9 Ianuarie divizia din Galaţi şi luându-i o mare cantitate de material de războiu.

Drept recunoştinţă, un comitet de cetăţeni fruntaşi a strâns atunci fonduri pentru ajutorul ostaşilor răniţi şi pentru înălţarea pe str. Brăilei, a unui monument de vecinică amintire a eroilor căzuţi.

Iar ca nobilă dovadă, că au fost preţuite după cuviinţă suferinţele îndurate de gălăţeni în timpul războiului, guvernele Statelor aliate, italian şi francez, prin cei mai iluştri ai lor generali, mareşalul italian Bodoglio, în Mai 1921 şi generalul francez Berthelot, după un an, au decorat oraşul cu medalia „Crucea de războiu" ca să cunoască lumea, că nici pe la Galaţi n'au putut trece duşmanii.

*) Vezi apendice la urmă.

III. INTINDEREA ORAŞULUI

Locuitori, Ocupaţiune, ş. a.

Suprafaţa oraşului Galaţi este de 1500 hectare.

Diametrul oraşului este de 6140 metri, numărul total al străzilor este de 295, cu o lungime de peste 127, 524 Km. pe 5 despărţiri: desp. I. 96 străzi, a II-a 89 străzi, a III-a 40, a 4-a 29 străzi şi V. 41 străzi afară de noul platou în formaţie.

Populaţiunea oraşului trece de 150,000 de locuitori, iar numărul caselor de locuit este de vreo 12.500.

Oraşul Galaţi cuprinde trei părţi: *Valea, Platoul şi Dealul.*

* * *

I. **Valea**: Partea din vale se întinde, dela str. Portului spre lacul Brateş şi Bădălan, formând un oraş întreg cu numeroase magazii şi hambare de cereale şi coloniale, cu contoare numeroase, agenţii, fabrici şi prăvălii, care vând cu mărunţeaua mărfurile aduse pe corăbii şi vapoare din toate părţile lumii.

Această parte a oraşului are mare deosebire de oraşul principal, prin construcţiunile destinate afacerilor de negoţ, prin populaţia de muncitori şi meseriaşi. Aici sânt cuprinse Docurile, cu suburbiile: Badalanul, Izvorul sau vechea Cărămidărie şi Portul propriu zis.

A. **Portul**, care se întinde prin vechea mahalà a schelei e cuprins între str. Portului şi Dogăriei, (azi str. Th. Thenea), cu numeroase stradele, între care însemnăm: Ceres, Griviţa, Chi-

han-Vodă, mai toate largi, drepte şi pavate cu piatră de bolovani şi lavă.

Malul Dunărei spre Ţiglina, înalt de vreo 30 metri, este râpos şi neîngrijit, cu aspect neplăcut pentru călătorul depe vaporul, care circulă între Galaţi şi Brăila; iar malul oraşului, spre lacul Brateş, are plantaţiile grădinei publice, podgorii de vii şi mai sus urme vechi de livezi cu pomi roditori, rămase după silnica expropriere a Companiei Strusberg, pentru terasamentul de cale ferată, spre Bărboşi. Malul continuă aproape de lacul Brateş şi calea nouă ferată, spre comunele Tulucești, Şiviţa, Frumuşiţa, unindu-se cu dealurile ţinutului Covurlui.

Aproape de bazinul Docurilor se află măreaţa instalaţie a Pescăriilor, foste ale Statului, acum comercializate, cu cele mai moderne aparate pentru conservarea peştelui proaspăt; de aici se întinde o piaţă pavată cu piatră de lavă, unde, în mijlocul unui public numeros P. S. Episcop sfinţeşte apa la Bobotează. Cheiul de piatră, lung de 1224 m. se întinde până la Palatul Navigaţiunei Fluviale, cu numeroase dane sau pontoane de fier, pentru acostarea vaselor şi cu stâlpi de fier fixaţi-pe cheiu, pentru legarea pârâmelor dela vasele acostate şi ancorate.

* * *

Pe Dunăre se văd mulţime de corăbii, şlepuri şi vapoare de comerţ străine şi româneşti, ancorate unele la cheiu, altele la ţărmul opus, alături de mari şlepuri încărcate cu cereale, în aşteptarea remorcherelor, spre a le trage la Sulina, unde vapoare uriaşe de Mare au descărcat marfă străină de coloniale, cărbuni, fierărie, ca să încarce produsele pământului românesc; cereale, petrol, cheresteà şi altele.

Pe str. *Portului*, lungă de vreo 2 km. paralelă cu cheiul fluviului, furnică în toate părţile o lume grăbită de toate neamurile, pe care goana tramvaiului, cu semnalele clopotului asurzitor şi vechiculele de tot felul mânate cu iuţeală, o grămădeşte pe trotuarele înguste, în faţa marelor construcţii ridicate după războiu.

Pe această stradă se află Palatul Navigaţiei Fluviale Ro

mâne, Camera de Comerţ, Bursa, Pescăriile foste ale Statului, Moara Steaua s. a.

* * *

B. **Suburbia Badalan;** Numele turcesc de Badalan îl întâlnim în cele mai vechi acte despre Galaţi. Această suburbie este partea extremă din valea oraşului şi se întinde între malul Dunării, Soseaua Prutului, str. Nordului, Basarabiei şi Cărămidari. Gospodăriile curate şi modeste ale muncitorilor dela fabrici, fac o impresie plăcută asupra privitorilor ce trec pe jos şi cei din tramvaiul, care duce lumea până la marea fabrică a Soc. de cherestea dela Dunăre.

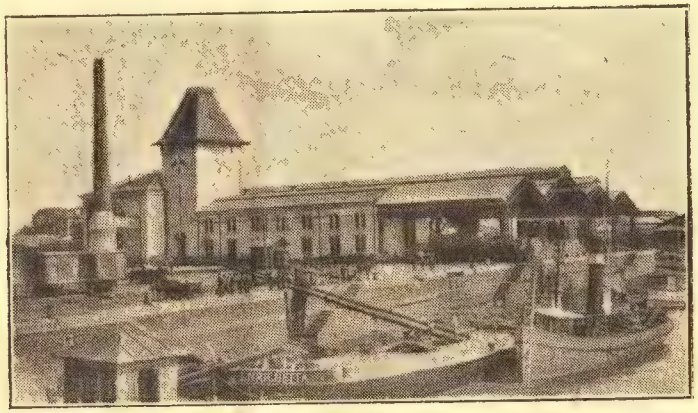

Palatul pescăriilor la cheul Dunărei.

In părţile unde terenul locuinţelor este mai jos de cât nivelul străzilor, se scurg vara apele de ploaie, care îneacă gospodăriile, formează mlaştini puturoase, şi primejduesc sănătatea publică. O nivelare cu pământ de umplutură de 2—3 m. înălţime, exproprierile şi despăgubirile eventuale cer o enormă cheltuială pe care n'au putut-o face până acum administraţiile comunale.

Badalanul a fost adesea expus inundaţiilor mari, dintre care două au îngrozit pe locuitori: una la 1861 şi a doua în Iunie 1897, când apele Prutului şi ale Brateşului s'au unit cu ale Dunărei.

In suburbiile Badalanului, Isvorul (Cărămidării), cheiul, până la Gară şi pe str. Portului, plutiau bărcile de salvare şi de ajutoare. Populaţia îngrozită se retrăsese pe deal.

Pentru amintirea dezastrului, s'a fixat de serviciul hidraulic tăbliţe de aramă pe pereţii unor case din Badalan arătând cu o săgeată nivelul apelor la inundaţia din 17 Iunie 1897.

Construindu-se în urmă digul de piatră la Brateş şi noul terasament de cale ferată, care leagă bazinul de cherestea cu vechia linie ce duce spre Gara Bărboşi, s'a înlăturat pe viitor primejdia de inundaţii.

In această suburbie se află instalate: şantierele navale „Brateş" pentru repararea vagoanelor şi locomotivelor, „Arsenalul marinei militare", „Docurile" şi marea fabrică a Societăţii „Forestiera" fosta Götz, una din cele mai mari din Europa.

Lângă Dunăre se mai găsesc „Şantierele societăţii particulare, fosta Gh. Fernic, unde se repară vasele maritime şi fluviale, cu material străin adus dela marile turnătorii ale Apusului.

Şgomotul asurzitor al uriaşelor ciocane care fasonează fierul înroşit şi fixează niturile în marile cazane pentru vapoare, asurzesc pe vizitatorii curioşi şi interesaţi să cunoască aceste uriaşe instalaţii moderne, dela Arsenalul Marinei şi şantierul Societăţii străine, care procură de lucru la mii de lucrători şi meseriaşi.

In apropiere este şi „Uzina" de gaz aerian cu turnul ei scurt, gros şi rotund, şi cu grilaje în formă de parafulgere. In curtea fabricei stau înşirate grămezile de cocks proaspăt, fiindcă de curând i s'a extras gazul din care se mai zăresc radiind undele subţiri, care se pierd în zarea albăstrie.

* * *

C. **Suburbia Isvor.** Intre atelierele gării de călători, Calea Prutului, str. Maramureş şi suburbia Badalan, este mica suburbie a Isvorului, după numele bisericii din această parte a oraşului „Isvorul tămăduirii", locuită mai mult de muncitorii din Docuri, dela calea ferată şi de micii slujbaşi dela fabrici şi ateliere.

Cu câteva decenii în urmă, se fabricau în apropiere cărămizile pentru clădirile din oraş. In această suburbie sânt străzile: Etna, Vezuviu, Locomobilei ş. a. toate binişor pavate. Această suburbie face legătura între oraşul modern de pe platou şi suburbia Badalan.

In această suburbie este şi gara veche clădire din vremea Companiei Strusberg. Localul a devenit astăzi impropriu pentru desvoltarea ce a luat oraşul cu traficul de mărfuri şi călătorii, dela trenurile sporite după războiu cu cele din Ardeal şi Basarabia.

Gara are 8 magazii de mărfuri, rampe de vinuri, depo-

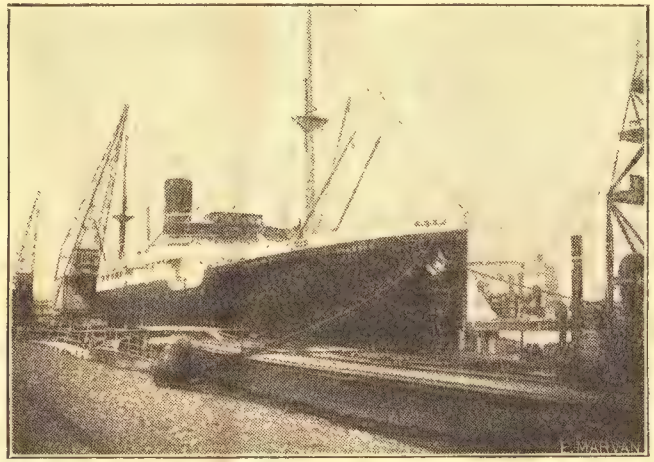

Vas de mare în bazinul docurilor.

zite de maşini agricole, depouri de locomotive, ateliere pentru reparaţia materialului rulant, numeroase linii de garaj, printre magazii şi linii care duc la Docuri, la Uzine, la fabrici şi la cheiul Dunării prin faţa agenţiilor şi a noului palat al navigaţiunii fluviale române, până departe la vadul Bacalbaşa. Din cauza aglomeraţiei de lume, trenurile de marfă circulă cu băgare de seamă, amestecându-şi flueratul locomotivelor, cu al sirenelor dela vapoare, fabrici şi clopotul tramvaelor de pasageri de pe str. Portului.

Marfa din vapoarele acostate este descărcată în vagoane.

Un vapor de mare încarcă până la 500 de vagoane, sau 50.000 de tone. Numeroşi muncitori cu grele samare pe spate descarcă din vapoare cărbuni, baloturi mari, sau lăzi cu marfă deadreptul în vagoane, ori în căruţele cărăuşilor harnici şi iscusiţi în mânatul cailor printre vechiculele repezi şi printre vagoanele de pe liniile de garaj.

Vapoarele de mare acostate la cheiu, au pântecele lor enorme, afară din apă, când sânt descărcate de marfă, şi abia li se cunoaşte bordul când vin dela mare încărcate cu miile de tone de marfă.

* * *

In piaţa gării trăsuri luxoase aşteaptă sosirile trenurilor de călători.

Călătorii dela gară urcă în oraş pe strada ce poartă numele marelui cărturar şi îndrumător sufletesc pe vremuri al Neamului, „*Ion Eliade Rădulescu*". Capătul acestei străzi se desparte în două, una urcă pe dreapta pe strada Domnească, sau pe Mihai Bravul, alta la stânga pe strada Cuza-Vodă, prin faţa „Vilei Cuza-Vodă" astăzi hotel, unde locuia marele Domnitor al Principatelor-Unite şi fost pârcălab de Galaţi.

La bifurcarea străzii Ion Eliade Rădulescu, se înalţă o terasă construită la 1872 din granit, şi împrejmuită cu grilaj de fier, având jos odinioară o fântână cu apă răcoritoare.

Două scări de piatră, pentru pietoni, deoparte şi de alta, cu balustrade de fier, duc sus la terasă, de unde privitorul are în faţă o minunată privelişte spre gară, şi în zarea depărtată, spre Docuri, vapoarele şi corăbiile de pe Dunăre, până în munţii cenuşii şi pleşuvi cu crestele lor neregulate din Dobrogea.

* * *

II. **Platoul.**—Partea cea mai interesantă a oraşului, prin alcătuirea modernă, şi cu deosebita sa mişcare economică şi culturală, este platoul. Incepe dela malul Dunării şi se întinde ca lăţime până în str. Principesa Maria şi Columb; iar ca lungime dela malul Dunării, dela fabrica de bere „Petrina", până la str. Vultur.

Inălţima platoului, e socotită la biserica catolică, de pe

str. Domnească, la 24 m. deasupra nivelului apelor fluviului.

Străzile mai însemnate de pe acest platou sânt; *Mihai Bravul*, cu plantaţii de castani stufoşi şi tei mirositori în lunile Mai şi Iunie. Pe această stradă, curată şi cu clădiri moderne se află Seminarul teologic „Sf. Apostol Andrei" în locuinţa de odinioară a marelui patriot Costache Negri, agroape de grădina publică; Comenduirea pieţei, comandamentul teritorial al Corpului III de armată, Consiliul de războiu al Diviziei 21 şi palatul frumos, refăcut după războiu al Comisiunei Danubiene, pe acoperişul căruia fâlfâe la anumite sărbători drapelul convenţional.

Inundaţii din Iunie 1897 la vechea Bursă.

La capătul străzii Mihai Bravul, dela terasă începe str. *Cuza Vodă* pe care se află fosta locuinţă a Domnitorului Unirii „Vila Cuza Vodă", Şcoala profesională de fete „Negroponte", Prefectura de Poliţie a oraşului şi consulatul grecesc.

Paralel cu străzile Cuza Vodă şi Mihai Bravul este frumoasa stradă numită *Domnească*, în cinstea Voevodului Mihai Sturza, reformatorul portului fluvial. Strada formează bulevardul cel mai plăcut din oraş, locul de obişnuită plimbare pentru vechiculele luxoase şi pietoni, Duminica şi sărbătorile, între piaţa cu Statuia Negri şi grădina publică, ori parcul Carol I. dela capătul ei.

Lungimea străzii Domneşti, dela centru până la parcul Carol are aproape 4 Km., este plantată cu frumoşi castani şi tei stufoşi, din dreptul noului palat de justiţie şi până la capăt. Din piaţa Statuei Negri şi până în dreptul noului palat de justiţie, n'are plantaţie, însă aici se găsesc magazinele cele mai mari şi luxoase, care se pot vedea ca în orice oraş mare occidental.

Pe această stradă se află cele mai cochete clădiri de locuinţe particulare, cu frumoase grădini de flori în faţă şi clădirile autorităţilor publice ale oraşului, precum: Judecătoriile, Tribunalul, noul Palat de Justiţie, Curtea de Apel, Palatul Administrativ, cu inspectoratul Reg. a XI şi revizoratul şcolar, Catedrala Episcopală, clădire monumentală şi cea mai înaltă din oraş, având 50 m. înălţime; în interior are o minunată pictură bizantină, operă a marelui nostru pictor Costin Petrescu. Măreţul institut al Călugăriţelor catolice „Notre Dame de Sion", cluburi, Consulate streine, Serviciul special de Siguranţă şi altele. In centru, pe str. *G-ral Lahovari*, se află Palatul Poştelor, clădire măreaţă, cu tot confortul necesar serviciilor ei.

Pe str. Domnească, în faţa grădinei publice se află Palatul Episcopal, reşedinţa Episcopului Dunării-de-Jos, clădire împunătoare în mijlocul unui frumos parc de pomi roditori şi cu o bine îngrijită vie cu viţă americană, în fund.

Palatul, care este amenajat şi de găzduire pentru Familia Regală, când vizitează oraşul, are o bogată pinacotecă de tablouri religioase şi o mică capelă, unde se face de P. S. Episcop serviciul religios la hramul dela 2 Februarie de „Întâmpinarea Domnului".

Pe strada *Mavromol (azi G-ral Berthelot)*, care începe din Piaţa Statuiei Negri şi ţine până în str. Zimbrului astăzi Virgil Poenaru se află multe magazine de mărfuri, Biserica Mavromol, ctitoria familiei Duca-Vodă din veacul al 17-lea, iubitoare de artă bizantină; liceul V. Alecsandri, unde este instalată şi biblioteca „V. A. Urechea", Şcoala Normală de fete, institutul ortodox „Alexandrina Cantacuzino" al femeilor române şi Consulatul francez, cu o bibliotecă populară la dispoziţia iubitorilor de cultură apusană.

Din str. Mavromol (G-ral Berthelot) începe str. *Tecuci*, dreaptă şi largă, care urcă o pantă repede până în deal, de unde drumul apucă spre cimitirul „Eternitatea". Str. Tecuci, ca şi str. Mavromol este străbătută de liniile tranvaiului electric.

Din culmea străzei Tecuci se desfăşoară spre oraş o plăcută priveliştе în zarea depărtată, peste clădiri, până la Dunăre şi munţii Bugeakului.

Pe str. Tecuci se află Cazarma de artilerie şi secţia de Pompieri. Din str. Tecuci începe calea *Traian* plantată cu pomi, una din cele mai lungi (cam 4 km.), largă şi dreaptă, care urcă panta până la Piaţa Rizer, iar de aci este orizontală

Gara oraşului.

până la barieră, deasupra tunelului. Este străbătută de liniile duble ale tramvaiului electric.

Pe această cale intră în oraş, carele încărcate cu produse de vânzare în oborul de cereale, vite şi fân.

Pe această stradă se află cazărmile 5 Pioneri, Cercul de Recrutare, Spitalul Elisabeta Doamna fondat de Caritatea gălăţeană la 1877, Şcoala de meserii, Laboratorul de chimie şi bactereologie al statului, Inchisoarea Centrală cu turnurile, de unde veghează santinelele, baia Municipală, etc.

In aceeaşi direcţie cu Calea Traian este str. *Principesa Maria*, fosta Cojocari, dela Piaţa Negri, până la Biserica Sf.

Impăraţi. Pe această stradă se află Spitalul israelit şi baia Răşcanu.

Dela Piaţa „Statuia C. Negri" pleacă str. *Brăilei*, lungă de 2. 5 km. pe care circulă tranvaiul electric, până aproape de Scoala Normală. Dela războiu această stradă este una din cele mai frecventate pentru mulţimea de magazine şi clădiri noi particulare.

Pe această stradă se află, aproape de barieră, măreaţa clădire a Şcoalei Normale de băeţi „Costache Negri" iar în apropiere cazarma Regimentului de Infanterie 11 Siret şi abatorul comunal. Aproape de centru se află Consulatul republicei turceşti.

Paralel cu str. Brăilei şi Tecuci, pe platou mai găsim străzile: *Movilei, Serei, Zimbrului*, azi *Virgil Poenaru, Vulturului;* iar la centru str. *Maior Fotea*, unde este Şcoala comercială Inferioară, Biserica com. Eline cu şcolile ei, apoi str. *Holban* cu consulatul german, str. *Codreanu* în faţa Palatului Administrativ; pe această stradă este Palatul Cercului militar.

In centrul oraşului se mai află str. *Lascar Catargi* cu Şcoala secundară de fete Gr. II. M. Kogălniceanu, şi noua clădire a marelui Palat al şcolilor Comerciale. In vechiul târg, sunt străzile: *Mare*, cu numeroase magazine de manufactură, str. *Braşoveni, Sf. Neculai*, cu Şcoala comercială superioară, *Pasajul Comorei*, str. *Lăpuşneanu, Cicerone*, str. *Labirintului* cu Palatul refăcut al Primăriei (municipiului) oraşului, str. *Petru Rareş, Roşiori, Sf-tul Gheorghe* şi altele mai mici. Aceste străzi sânt canalizate, bine pavate şi curate; unele au plantaţii de copaci pe trotuare, însă din pricina îngustimei lor şi a străzilor, plantaţia nu izbuteşte să se desvolte pe toate.

Pieţe.—Afară de oboarele de cereale, vite, şi fân, din str. Brăilei şi Traian se mai află în Galaţi pieţele „Independenţa" sau târgul vechiu, pentru alimentarea părţei din centru a oraşului, Piaţa C. Negri sau nouă, din str. Tecuci, colţ cu Traian, care este cea mai mare Piaţă de aprovizionare a oraşului. Aici se află depozitele de zarzavat, măcelării, pescării gherete cu fructe, făinării, olării brânzeturi, piaţa de păsări, până şi bazarul de vechituri. Pela 1897, Piaţa a fost pavată

cu piatră de lavă şi Comuna a mai construit gheretele de marfă pentru negustori, aducându-i un frumos venit anual.

Pe str. Portului se află de asemenea. Piaţa S-ţii Apostoli, construită de Comună în 1926, dându-i-se şi numele de Piaţa I. C. Brătianu, prin ridicarea statuei marelui român pe această Piaţă.

Tot în valea oraşului se află Piaţa Moruzi, amenajată de Comună în 1926 şi pe a cărei teren s'a construit şi Gimnaziul de băeţi „C. A. Rosetti".

* * *

III. **Dealul.** Partea oraşului, dela str. Columb şi Principesa Maria, cu o parte din str. Tecuci şi străzile: Română, Căzărmei şi S-ţii Impăraţi, formează *„Dealul"*, partea cea mai înaltă a oraşului, cu suburbiile; Vadul Ungurului, la N. E., Lozoveni şi S-ţii Impăraţi la N. V., Buna-Vestire şi Trei Erarhi la S. V. Cel mai înalt loc din oraş este la Biserica S-ţii Impăraţi, cu 60 m. peste nivelul apei Dunărei.

In această parte se află străzile: *Bucureştii-Noi, Covurlui, Morilor, Sf-ţii Impăraţi, Poşta Veche, Războieni, Lozoveni, Şautului* ş. a.

La capătul, străzei Române, pe malul Dunărei, se află cea mai veche fabrică de bere „Petrina" cu o vastă grădină de pomi roditori.

Partea din deal a avut un aspect rustic, până în deceniile din urmă, căci domnitorul Mihai Sturza, în marea şi grăbita lui dorinţă de a întinde oraşul şi a aveà cărăuşi pentru port, a înlesnit unirea cu oraşul a satelor, Vadul Ungurului şi Lozoveni, care erau populate de plugarii ţarinelor din vecinătate. In partea de apus a dealului se desvoltă acum noul cartier al împroprietăriţilor. Suprafaţa terenului pentru împroprietărire este de vreo 512 ha; fiecare împroprietărit are lotul de 400 m. p., adică 16 m. lăţime faţa şi 25 lungime (adâncime).

Costul lotului a fost fixat de 12 mii de lei, plata făcându-se în 20 ani; metru pătrat a fost preţuit 30 lei.

Prima rată a fost de 1000 lei (600 din valoarea locului şi 400 pentru cheltueli).

S'au împroprietărit în prima serie cu actele în regulă cam 3096 persoane, vor fi cam 4600-5000 de împroprietăriţi; terenul de împroprietăriţi începe dela Căzărmile Ţiglinei, din deal, ţine valea, dosul Cimitirului şi al Aviaţiei, până aproape de tunel.

Planul cu loturile de împroprietărire arată locul pentru biserică, liceu, plantaţii pentru şcoala normală, 4 şcoli primare, cimitir, pieţe, grădini şi altele. Străzile vor avea lărgimea de 10 m. se vor face instalaţii de canalizare, apă şi iluminat, tramvai electric şi alte îmbunătăţiri.

Din cele 512 hectare s'au dat şcoalei normale 11 h. a. şi aviaţiei civile 170 hectare, rămânând un rest de 331 ha. din care un număr de 124 ha. pentru loturi, iar pentru străzi, pieţe, grădini, şcoli şi biserică 207 ha.

S'au construit până în prezent numeroase clădiri ale cetăţenilor cu modeste venituri şi construcţiile vor lua repede avânt, când guvernul va ajunge la o înţelegere cu soc. de construcţii; numai astfel se poate înfrâna specula cu chiriile în oraş.

* * *

Grădini publice. In mijlocul oraşului, pe str. Domnească colţ cu str. G-ral Lahovari, se află parcul Municipal, cu frumoase straturi de flori împrejurul bazinului de apă ţâşnitoare, un pod betonat sub sălciile pletoase duce în fundul grădinei la stâncile tot betonate, unde se află construit un frumos chioşc rustic, din ramuri de mesteacăn, la poalele căruia, apa prelinsă dintre stânci formează două mici eleşteie cu maluri acoperite de frumoasă pelusă de iarbă verde.

La stânga, sub o salcie pletoasă, străluceşte în albă marmoră bustul simbolic al genialului poet Eminescu, înălţat în toamna anului 1911, de pietatea unui grup de intelectuali gălăţeni, cu prilejul împlinirei a 25 de ani dela moartea poetului.

In mijlocul parcului se află şi bustul în bronz al marelui bărbat politic şi orator M. Kogălniceanu, care a reprezentat în multe rânduri interesele ţinutului şi al oraşului în parlamentul Ţărei; şi acest bust a fost ridicat de un grup de intelectuali gălăţeni, în frunte cu V. A. Urechea la anul 1893, drept recunoştinţă pentru că a apărat, cu toată puterea talentului său

la 1881, interesele comerciale ale ţării la Dunăre, în parlament şi în presă, după desfiinţarea porto-francului.

Suprafaţa parcului municipal este de 7.500 m. p.

* * *

Tot pe str. Domnească, în faţa palatului episcopal, se află grădina publică, un întins parc de 12 ha., cu frumoase plantaţii şi alee de straturi cu flori. Grădina a fost modificată după războiu.

In partea de N. V. a grădinei sânt două sere de flori refăcute în 1913 şi înzestrate cu tot felul de plante exotice şi flori

Vedere spre parcul Municipal.

de o rară frumuseţă; prima seră are dimensiunea de 45 pe 5 m., iar a doua de 30 pe 4 m.

In mijlocul grădinei a fost construit, între bătrâni plopi uriaşi, în 1923, un mare bazin de piatră, având 20 m. lărgime şi 1.20 adâncime. Se aşteaptă complectarea podoabei din mijlocul lui.

La stânga bazinului se află două mari sarcofage de piatră, unul desgropat din malul cetăţii dela Bărboşi, iar al doilea mai mic a fost găsit îngropat în curtea unui sătean din mahalaua Lozoveni.

De pe aleea principală se deschide la intrare, la apus o largă şi frumoasă vedere spre bulevardul Bolintineanu, până sus la spitalul militar din str. Traian, iar spre răsărit privirea se desfată asupra lacului Brateş şi a dealurilor basarabene.

O privelişte şi mai plăcută încântă vederea, privind depe terasa din fundul grădinii, unde se pregăteşte vara un local de odihnă şi consum; de aici o minunată privelişte se desfăşură la dreapta, ca o panoramă spre valea oraşului, în Badalan, cu fabricile, Docurile, uzinele de construcţiuni, clădirile măreţe ale şantierelor; iar la stânga, cât vezi cu ochii, întinsa pânză a lacului Brateş, sgâriată de mulţimea lotcelor, mânate cu iu-

Alee principală din grădina publică. Vedere spre lacul Brateş.

ţeală de îndemănatecii pescari, care se întorc cu ele încărcate, de crapii graşi, spre cherhanaua dela cheiu.

Tot în vale privitorul admiră lungile şiruri de vagoane trecând încărcate cu mărfuri, mai ales cherestea, sau la trenurile de călători, care par din depărtare ca nişte jucării copilăreşti, cum ele trec pe înaltele terasamente dela Brateş, ori cu mare iuţeală pe sub malul grădinei, şi pe sub viaduct, pe noua linie către Bârlad.

In grădina publică găsesc gălăţenii singurul loc de odihnă şi reculegere în serile liniştite senine şi răcoroase de vară, când

mulţimea becurilor electrice dela fabricile şi şantierele din Badalan lucesc din depărtare, ca nişte stele pe pământ, însă cu lumini mai mari şi mai vii de cât stelele cerului, cu care se înfrăţesc.

Dincolo de Brateş, în depărtatele tufişuri mari de sălcii, se iveşte dunga vechei graniţe a Prutului, cum îşi amestecă apele tulburi-gălbui, cu ale Dunărei, câteodată albastre, lângă târgusorul Reni, cu luminile dela gară şi port, care licăresc feeric noaptea, în zarea depărtată.

* * *

La capătul bulevardului Regele Carol I, ca prelungire a străzei Domneşti, este noul parc, pe o suprafaţă de 3 ha., în apropierea tunelului, de unde linia ferată ocoleşte malul înalt, spre gara oraşului; în faţa parcului, dincolo de linia ferată, se văd plantaţii de vii, iar la dreapta, vânăta pânză a lacului Brateş, perdută în ceaţa depărtată.

La intrarea parcului este monumentul eroilor dela Costangalia, o frumoasă coloană artistică de marmoră albă, comandată de Cuza Vodă pentru cinstirea eroilor români căzuţi la 1863, într'o încăerare cu o ceată de revoluţionari poloni.

* * *

Pe str. Eliade Rădulescu, aproape de gară, se află un mic parc de vreo 3.000 m. p., numit al Băncianului, după vechiul vad ce ducea din vale spre oraş, înainte de 1870; în mijlocul lui s'a ridicat un frumos monument de bronz, reprezentând un dorobanţ în gardă, spre cinstirea memoriei eroilor căzuţi în războiul mondial din 1916—1918.

Divizia de Dunăre.

La Galaţi se află reşedinţa comandamentului Diviziei de Dunăre sub conducerea unui contra-amiral.

Din acest comandament fac parte :

a). Forţa navală fluvială, formată din năvile de luptă, propriu-zise, cuprinzând patru monitoare, tip românesc şi anume: „I. Brătianu", „Lascar Catargiu", „M. Kogălniceanu", „Alexandru Lahovari", construite în 1907; apoi trei monitoare: „Ardeal", „Bucovina" şi „Basarabia" primite dela fosta monarhie Austro-Ungară, reparate şi reînoite în arsenalul marinei noastre militare.

Monitoarele sânt vase de Dunăre, quirasate, armate cu 2—3 tunuri lungi, altele mai scurte, mitraliere şi puşti-mitraliere; unele au şi obuziere.

Deplasamentul lor variază între 500—700 tone de fiecare.

Şapte vedete-torpiloare pentru Dunăre, armate cu tunuri şi mitraliere, având fiecare deplasament de circa 50 tone.

b). Apărarea fixă fluvială, cuprinde mai multe pontoane port-mine şi şlepuri, armate cu tunuri de calibru mare; o secţiune-dragă pentru mine şi stăvilare.—Bateriile de coastă, staţiunile T. F. F., din care cea instalată la inspectoratul marinei are o putere de 6 k. w.

Ca bază navală fluvială, cuprinde:

a). Depozitele generale, având 4 companii-cadre, depozite de echipament, muniţiuni, serviciul sanitar, o infirmerie, spital şi altele.

b). Un atelier pentru reparaţii de tunuri şi arme.

c). Arsenalul marinei înzestrat cu atelierele şi maşinele necesare lucrărilor în fier şi lemn, pentru construcţie şi reparaţii de năvi, dispune de o centrală cu energie de circa 330

C. P. şi întrebuinţează în atelierele sale circa 200 lucrători civili, 200 militari şi 20 maeştri pentru ateliere.

Arsenalul are un doc plutitor, putând indocà năvi până la 350 tone deplasament şi o gruie flotantă, ridicând până la 40 de tone.

Şcoala de mecanici şi electricieni, destinată formării de maeştri mecanici şi electricieni pentru marină având circa 100 de elevi, cari fac 3 ani de studii.

In această şcoală se primesc elevi cu 3 clase de liceu, absolvenţi ai şcoalei de meserii, ce nu trec cu vârsta de 18 ani.

Absolvenţii acestei şcoli de marină sânt declaraţi maeştri stagiari şi prin avansare pot ajunge maeştri principali, cu salar lunar, în condiţiunile de azi, până la suma de 8000 lei.

Şcoala are la dispoziţia elevilor 2 şlepuri-ateliere şi trei năvi pentru practică.

Ca năvi auxiliare pentru aceste unităţi divizia dispune de 11 remorchere cu un tonaj general de circa 1332 tone şi 2635 C. P.; de 6 tancuri pentru combustibile petrolifere, 29 şlepuri şi pontoane şi de 15—20 şalupe.

Despre divizia de mare, şcolile de ofiţeri şi maeştri de diferite specialităţi cu năvile şi serviciile destinate apărării maritime, nu ne ocupăm, pentru că au direcţiunile la Constanţa, însă ambele divizii cu şcolile lor sânt sub comanda unui contra-amiral, inspector al Marinei, cu reşedinţa comandamentului său la Bucureşti.

Armata

1) In Galaţi a fost, până în anul 1924, Comandamentul Corpului III de armată, acum este Comandamentul Corpului III de armată teritorială, în str. Mihai Bravul.

2) Regim. 11 Siret în str. Căzărmii.

3) Marina militară are căzărmile pe platoul Ţiglina.

4) Regim. 3 de Artilerie Grea, în str. Tecuci

5) Divizionul 3 de tren, în str. Azilul de copii.

6) Compania a III-a Sanitară, în str. Traian. la spit. militar

7) Grupul III de Aviaţie, pe platoul dela Cimitir.

8) Regim. 5 Pionerî, str. Traian.

9) Batalionul 5 Administrativ în str. Traian.

10) Secţia Pompierilor, în str. Tecuci.

11) Depozitul de muniţie, în staţia Bărboşi.

12) Consiliul de Războiu al Diviziei 21, Str. Mihai Bravul.

13) Comandamentul Diviziei 21 la cazarma Reg. 11 Siret.

14) Comandamentul Brig. 21 Inf., la Reg. 11 Siret.

15) Comandamentul Brigăzii 21 Artilerie, Str. Tecuci.

16) Comenduirea Pieţei, str. Mihai Bravul.

17) Inchisoarea Militară, str. Mihai Bravul.

18) Reg. 3 Jandarmi, str. Codreanu.

19) Comp. de Jandarmi Covurlui, str. Covurlui.

20) Manutanţa Militară, la cazarma Reg. 11 Siret.

21) Cercul de Recrutare, str. Traian.

22) Compania de Grăniceri, str. Portului.

23) Cercul Militar, str. Codreanu.

24) Escadronul de schimbaşi din Regim. 10 Călăraşi, str. Câmpului.

Populaţia oraşului.—Ocupaţia locuitorilor.

După recensemântul general din 1899 se aflau în Galaţi 62,645 de locuitori; iar după recensemântul din 1912 au fost 70,729 de locuitori, dintre aceştia 37,758 bărbaţi şi 33,971 femei; după ambele aceste recenseminte, Românii alcătuiau cam 2 | 3 din totalul populaţiei, pe când străinii de toate limbile şi confesiunile alcătuiau numai 1 | 3 din populaţie.

După războiul mondial situaţiunea s'a schimbat.

Populaţia oraşului a sporit foarte mult în raport cu ceeace era înainte de războiu. Sporul acesta nu se datoreşte atâta naşterilor, care n'ar fi sporit decât, cel mult, cu 3000 de suflete, cunoscută fiind diferenţa dintre naşteri şi morţi; dar populaţia a sporit mai mult prin imigraţiuni.

Populaţia românească a rămas aproape staţionară, în tot cazul ea a sporit în chip neînsemnat, pe când străinii de toate limbile şi confesiunile au inundat oraşul în mai multe rânduri.

A venit lume străină din Galiţia, din Bucovina, din oraşele de nord ale Moldovei, din Basarabia, de peste Nistru, din Ardeal; apoi prigonirile săvârşite de Turci contra Grecilor şi Armenilor din Turcia, i-au silit pe mulţi bogătaşi să-şi găsească mântuirea şi existenţa în oraşul nostru.

Cu privire la populaţia de astăzi a oraşului, dacă s'ar fi făcut un recensemânt general mai viguros, cinstit şi conştiincios, am şti cu mai multă precizie cum stăm în această privinţă; dar asemene recensemânt nu s'a făcut dela războiu încoace, şi de aceea sântem nevoiţi să recurgem la alte mijloace pentru a fixa o cifră mai aproape de adevăr pentru populaţia de astăzi a oraşului.

Pentru aceasta am avut în vedere:

1) Datele puse la dispoziţie de oficiul stării civile, locale, cu privire la mişcarea populaţiei din ultimii ani.

2) Numărul alegătorilor din oraş, înscrişi în listele electorale, dela 1919 încoace.

3) Datele dela Serviciul Siguranţei locale, cu privire la numărul străinilor înscrişi în registrele ei, şi supuşi protecţiei altor State.

4) Numărul contribuabililor comunali, dela cele două percepţii ale Municipiului Galaţi.

5) Numărul contribuabililor Statului, aşa cum figurează ei în diferitele roluri ale celor trei Percepţii fiscale din oraş.

6) Numărul clădirilor astăzi în fiinţă în oraş.

7) Cantitatea de pâine ce se consumă în oraş, înainte de războiu, precum şi aceea ce se consumă anual, dela războiu încoace, ş. a.

Pe temeiul acestor isvoare, a căror amănunţită analiză nu e locul s'o facem aici, s'a putut ajunge la constatarea, că în Galaţi, în anul 1922, trăiau aproape 25000 de familii, cu 125000 de suflete.

Servindu-ne de aceleaşi mijloace, am putut constata, că numai în doi ani, populaţia oraşului, s'a redus cu 12%; în cât astăzi se găsesc în oraş numai 22.000 de familii, cu cel mult 110.000 de suflete *).

După recensemântul din 1912, se aflau în oraş 9416 case; iar cu începere, mai ales din 1922, s'au mai clădit în oraş cel puţin 2200 de case nouă, încât astăzi oraşul dispune de cel puţin 11,616 clădiri.

Dacă în fiecare din aceste clădiri, locuesc cam câte 10 persoane, rezultă că în oraş trăesc astăzi cel mult 116000 de persoane cu lucuinţe statornice.

Ca să cunoaştem proporţia străinilor stabili în această cifră de populaţie, trebue să ţinem socoteală, că, în listele electorale ale oraşului se găsesc astăzi (1925) înscrişi 16.416 alegători, dintre cari cel puţin 5000 sânt străini, cari au dobândit dreptul de cetăţenie.

Pe de altă parte, din registrele Serviciului de Siguranţă al

*) Geografia României de G. M. Murgoci şi I. Popa-Burcă, Bucureşti 1924, arată pentru Galaţii populaţiunea de 72000 locuitori, cifra e veche, dinaintea războiului.

Oraşului, rezultă, că, în afară de străini, cetăţeni români, se mai găsesc în oraş, încă 4945 de străini supuşi protecţiei altor State; dacă la acest număr am adăugà şi numărul străinilor ce trăesc în oraş cu autorizaţii speciale, fără a fi înscrişi la Siguranţă, şi dacă mai ţinem seama, că desigur mai sânt în oraş mulţi străini adevăraţi, cari nu sânt înscrişi nicăeri, n'am greşi dacă am fixa la 6000 numărul acestor din urmă străini.

Adunând acum numărul de 5000 de străini, cetăţeni români, cu numărul de 6000 al străinilor supuşi altor State, constatăm, că astăzi, în Galaţi, trăesc 11.000 de străini; şi dacă toţi aceştia sânt capi de familii, înmulţind numărul lor cu 5, coeficientul obişnuit, pentru numărul de membri ai unei familii, găsim că în oraş numărul străinilor trece de 55.000 de suflete.

Dacă acesta este numărul străinilor, rezultă că populaţia de sânge şi limbă românească, se cifrează tot la 55.000 de suflete, adică s'a redus la jumătate, în raport cu ceea ce era înainte de războiu.

Despre populaţia flotantă, nu putem da o cifră desluşită, de oarece nici la Poliţie şi nici la Siguranţă, nu s'a putut da vreo informaţie în această privinţă *).

Ocupaţia obişnuită a locuitorilor din oraş, este în primul rând industria şi deosebitele meşteşuguri pentru procurarea lucrurilor trebuitoare vieţei; o parte se îndeletnicesc cu negoţul cu ridicata şi cu mărunţeaua, apoi vin funcţionarii publici şi cei dela instituţiile particulare, iar dintre locuitorii din suburbiile din vale sânt muncitori la fabrici şi cei din deal prea puţini se mai îndeletnicesc cu cărăuşia, agricultura şi creşterea vitelor, ocupaţie care făcea îndeletnicirea de căpetenie a locuitorilor din suburbii, acum 40—50 de ani.

*) Datele privitoare la populaţie sânt datorite d-lui Alexandru Niculescu, profesor onorific, fost deputat şi primar al Galaţilor.

Demografia anului 1924

::::::::

Căsătoriți

Ortodoxi	Catolici	Armeni	Protestanți	Mozaici	Mahomed.	Totalul căsătoriților
566	38	6	3	198	2	813

Divorțați

Ortod.	Catol.	Moz.	Alte confesiuni nu sânt	Divort.
68	2	12		

Copii: legitimi, nelegitimi și găsiți, după religie.

LEGITIMI												NELEGITIMI												Găsiți		Nr. NĂSCUȚILOR				
Ortod.		Catol.		Armeni		Prot.		Moz.		Mahom.		Ortod.		Catol.		Armeni		Prot.		Moz.		Mahom.		Ortod.		Legit.		Nelegit.		Găsiți
B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.
864	876	42	54	6	3	6	4	286	258	3	4	98	82	10	17	—	—	—	2	3	3	—	—	17	12	1207	1199	111	104	17	12
1740		96		9		10		544		7		180		27		—		2		6		—		29		2406		215		29	

Numărul morților după religie.

Ortodoxi		Catolici		Armeni		Protestanți		Mozaici		Mahomedani		Totalul	
B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.	B.	F.		Totalul
167	641	38	40	5	2	4	6	120	110	6	6		
1508		78		7		10		230		12		1845	
												1040	805

Venituri pentru Stat și Comună dela diferite instituții ale orașului pe anul 1924

::::::::

1) Administrația Financiară ne dă următoarele cifre:
a). Impozit din venituri agricole, . . . lei . 8.698.220.
b). Impozit din clădirile orașului și județ, „ . 82.023.206.
c). Impozit din comerț și Industrie, „ . 48.244.811.
d). Impozit profesional, ... „ . 6.073.881.
e). Impozit pe venit global, ... „ . 19.401.471.
Total . 164.443.589.

2) Prin Vama-Docuri s'a încasat în anul 1924 suma de lei . . . . . (32.912.219).

3) Dela Vama-Port s'a încasat pentru Stat, tot în 1924 lei . . . . . 174.320.841.65.

4) Gara Galați a încasat lei . . . . . 4.816.546.

5) Dela barierile orașului Comuna a încasat lei 205.870

6) Aproape ½ din venitul Comunei provine din încasarea taxei de ½% dela vasele acostate la cheiul fluviului.

7) Pentru anul 1923 s'a încasat de Comună cu taxa ½% suma de lei . . 38.178.705

8) Dela cheresteaua sosită direct în Port pe calea ferată sau pe apă, spre depozitare în docuri și la bazinul nou pentru export, Comuna încasează anual între 15 și 20.000.000 lei.

* * *

Dela Vama Galați-Doc, Statul a încasat dela 1 Ianuar 1925 până la 1 Ian. 1926, suma de lei 897.176.380 lei și 15 b.

Dela Vama Galați-Port s'a încasat pentru Stat, în cursul anului 1926 (dela 1 Ian. până la 31 Dec. inclusiv) suma de 207.446.012 lei, 90 bani.

IV. CULTUL

Religia locuitorilor

La Galaţi este reşedinţa Episcopiei Dunărei-de-jos, mutată dela Ismail, în urma tratatului dela Berlin, din 1/13 Iulie 1878 şi aplicat la 8 Oct. acelaş an, când s'a făcut predarea oficială. Mutarea definitivă a Episcopiei Dunărei-de-jos la Galaţi a fost consfinţită definitiv prin legea din 12 Februarie 1881, de către Ministrul Cultelor şi Instrucţiunii publice, filosoful Vasile Conta. Primul episcop la Galaţi a fost Melkisedec, învăţatul vlădică cărturar şi membru al Academiei Române.

Dela mutarea Episcopiei la Galaţi, până în prezent, eparhia a fost păstorită de 7 episcopi.

In Galaţi se află 24 de biserici creştine ortodoxe şi 5 eterodoxe; din cele 24 de biserici, 22 sânt româneşti, una a Comunităţii Elline şi una bulgară; iar din cele 5 eterodoxe sânt; una gregoriană (armeană), una catolică, una luterană, una lipovenească, una calvină şi o giamie turcească.

1) **Catedrala Episcopală** este pe str. Domnească, în faţa institutului catolic „Notre-Dame-de-Sion"; are hramul Sf. Nicolae şi a fost construită între anii 1906—916, sfinţindu-se la 6 August 1917, pe vremea cumplitelor frământări sufleteşti, pricinuite de evenimentele războiului mondial.

Pictura în interior este una din cele mai interesante manifestări ale artei bizantine, opera marelui nostru pictor din Bucureşti, Costin Petrescu. Biserica are instalaţie electrică şi se aşteaptă trezirea conştiinţei religioase pentru a avea clopotele necesare, care să cheme pe credincioşii creştini la realitatea unei vieţi pământeşti mai cumpătate şi mai înţelepte.

Parohiile ortodoxe

Locaşurile bisericeşti din Galaţi n'au nici mare vechime, nici interes arhitechnic, căci mai toate au fost arse şi prefăcute din temelii după prăpădeniile, care au bântuit de veacuri oraşul. Pe vremea eteriei greceşti, din 1821, mai toate bisericile au

Palatul Episcopal, Str. Domnească.

fost arse şi prădate de turci, ca să-şi răzbune pe Grecii numeroşi, răsvrătiţi contra lor. Astăzi bisericile mai toate se prezintă prefăcute.

2) **Parohia Sf. Nicolae** este pe strada cu acelaş nume. Biserica a fost construită la 1839, pe locul alteia mai vechi şi a fost sfinţită la 1845; a servit de catedrală oraşului, până la August 1903, când a fost închisă din cauza crăpăturilor pricinuite de cutremure.

Alte 2 biserici mai vechi cu hramul Sf. Nicolae au fost construite pe locuri, care nu se pot hotărâ, de bună seamă, pe malul astăzi dărâmat al Dunărei.

In biserica Sf. Nicolae de azi, a fost înmormântat, la 1806, generalul rus Prozorowski, comandantul suprem al armatelor ruseşti din Principate, în războiul ruso-turc.—Odăjdiile necesare sfintelor vase, au fost trimise la 1847, de fiicele mareşalului şi unele se mai păstrează până astăzi.—Biserica are acum vreo 100 familii şi 1 preot:

3) **Biserica Sf. Arhangheli-Metoc,** pe str. Egalităţii, este filiala parohiei Sf. Nicolae, a fost construită între anii 1801 şi 1804, de negustorul George Cişman şi închinată ca metoh mânăstirei Neamţului. A fost arsă la 1821 şi restaurată la 1825, prin contribuţia Gălăţenilor ; ultima reparaţie s'a făcut la 1880,

4) **Parohia Sfinţii Apostoli,** situată în valea oraşului, pe str. cu acelaş nume, aproape de Dunăre. Biserica a fost zidită la 1848, cu ajutorul negustorilor şi pescarilor din port, cărora serveşte, până astăzi, de patron. Are 337 de familii şi 2 preoţi.

5) **Parohia Izvorul Maicei Domnului,** din suburbia Badalan, lângă gara No. 8, are biserica construită între 1880 şi 1883 prin contribuţia poporanilor, pe locul dăruit de Eforia Spitalului Sf. Spiridon din Iaşi. Are 825 familii şi 2 preoţi.

6) **Parohia Intrarea în Biserică** (Vovidenia), în centrul oraşului, cu biserica zidită la 1790 din sârguinţa Banului Ion Cârjă, pe locul alteia mai vechi de lemn, zidită de negustorul Stăvrică, al cărui potret pictat se mai vede în pridvorul bisericei.

Turcii au ars biserica în răsvrătirea Grecilor din 1821 şi la 1823 a fost restaurată. La această biserică a fost înmormîntată, la 1860, Smaranda Cuza, mama Domnitorului Principatelor. In 1886 i s'a făcut bisericii reparaţia cum se vede astăzi. Până la secularizarea averilor mânăstireşti, Vovidenia a servit de catedrală oraşului. Are 318 familii şi 1 preot.

7) **Parohia Adormirei Maicii Domnului** numită şi **Mavromolul,** în centrul oraşului, pe strada cu acelaş nume până la războiu, azi numită „General Berthelot". Biserica a fost construită la 1669, în a doua domnie a voevodului Gheorghe Duca,

după planul bisericei lui, Cetăţuia, de lângă Iaşi. Cronicarul contemporan, Neculcea, spune, că această biserică din Galaţi este ctitoria fiului său Constantin Duca, numit şi Duculeţ, spre a se deosebi de tatăl său, şi a zidit-o la 1703; de asupra uşii de intrare se vede afară şi acum marca Ţării, acoperită cu varul reparaţiunilor din urmă.

Domnitorul închinase biserica sa schitului Mavromol depe malul Mării-Negre, lângă Constantinopol, unde se află icoana

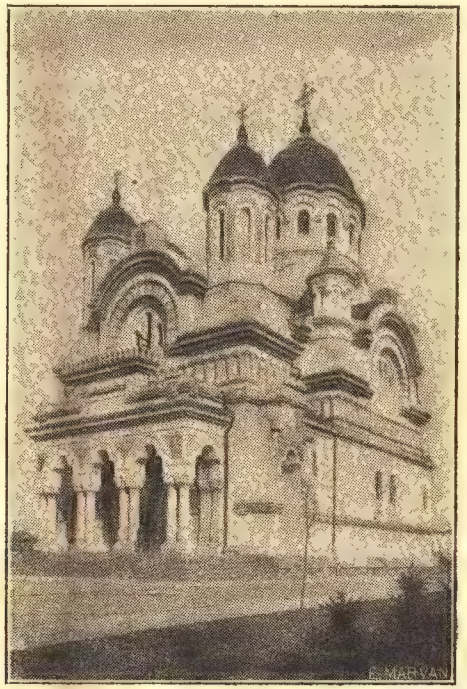

Catedrala Episcopală, Str. Domnească.

făcătoare de minuni a Maicii Domnului, adusă apoi la Galaţi, în urmă biserica fu închinată Mitropoliei Moldovei.

In chiliile acestei vechi biserici au funcţionat primele şcoli publice de elineşte şi greceşte, înfiinţate de voevodul Moldovei Grigore Ghica, în 1765 şi pe urmă alte şcoli de elineşte şi româneşte, înfiinţate în Mai 1803, de voevodul Alex. Moruzi, prin

stăruinţele emporilor (negustorilor) gălăţeni. Biserica a fost arsă de Turci, în eteria grecească din 1821, şi a fost restaurată după câţiva ani, iar la 1848 i s'a dat forma de astăzi.

Biserica mai păstrează câteva odoare şi odăjdii vechi de preţ, are 119 familii şi 1 preot.

8) **Parohia Sf. Spiridon,** pe str. cu acelaş nume, are biserica construită între anii 1815 şi 1817, pe locul din apropierea alteia mai vechi; a fost arsă de Turci în eteria greacă din 1821, reparată după câţiva ani; i s'a dărâmat turnurile de cărămidă în 1836 de cutremur şi au fost înlocuite cu cele de scânduri de azi. Pictura actuală este din 1866. Are 138 de familii şi un preot.

9) **Parohia Sf. Haralambie,** la apus de Piaţa Negri, pe strada Movilei. Biserica a fost construită la 1848, prin contribuţia poporanilor. Reparaţia radicală i s'a făcut în 1860, iar dela 1886 este cum se vede astăzi. Are 390 de familii şi 2 preoţi.

10) **Parohia Sf-ţii Impăraţi,** în suburbia cu acelaş nume, are biserica construită după planul catedralei din Bolgrad, pe cea mai înaltă parte a oraşului, între anii 1857 şi 1863; este una din cele mai spaţioase şi luminoase din oraş. Pe locul bisericei erà o movilă, subt care au fost îngropaţi ostaşii ruşi morţi în războiul din 1806, dintre Turci şi Ruşi; de aceia Ţarul Alexandru al II-lea, dăruise bisericei unele odoare bisericeşti. Biserica are 1600 familii şi 2 preoţi.

11) **Parohia Naşterei Maicii Domnului,** numită şi **Madona,** are biserica construită în suburbia „Vadul Ungurului", la 1840 din paiantă, iar la 1871 din piatră, cum se vede astăzi. Are 403 familii şi 2 preoţi.

12) **Parohia Adormirei Maicii Domnului,** numită şi Precista pe str. Ghica Vodă, este cea mai veche biserică din Galaţi, construită din piatră pe locul alteia de văl ătuci la 1647, pe vremea lui Vasile Lupul, de fraţii, negustori români, Dia şi Şerban, fii lui Coman, din Cetatea Brăilei; a fost închinată mânăstirei Vatoped din muntele Athos.

Arhidiaconul Paul de Alep, cu Patriarhul Macarie din Antiohia, în călătoria lor prin Moldova, între anii 1653 şi 1658, a descris frumuseţea şi bogăţia acestei biserici. Biserica păstrează şi astăzi aspectul de cetate, cu pereţii dubli şi cu feres-

truice de apărare înpotriva duşmanilor. De asupra altarului este o cameră unde se ascundeau odoarele şi odăjdiile, precum şi alte bogăţii ale oraşului.

Aici a stat ascuns în 1769 voevodul Moldovei Constantin Mavrocordat, de frica Ruşilor, cari cucerise oraşul în războiul lor cu Turcii. Descoperit de Ruşi, a fost scos bolnav din biserică şi dus subt escortă la Iaşi, unde a murit în curând şi a fost îngropat acolo.

In această biserică se mai ascundeau Gălăţenii de spaima Turcilor, Tătarilor şi Ruşilor năvălitori. La 1821 numeroşi Greci eterişti, ascunşi de frica Turcilor în biserică, au fost scoşi şi măcelăriţi în faţa altarului, iar locaşul ars şi pe urmă prefăcut în hambar de grâne şi grajd pentru cai. Biserica a fost reparată la 1829, adaugându-i-se pridvorul de astăzi. Aici aveau patronul: isnafurile (Corporaţiile) de bogasieri şi abagii bogaţi, cari au dăruit la 1817 bisericii Icoana Maicii Domnului ferecată în aur şi argint.

Biserica este trecută între monumentele istorice ale Ţării.

Catolicii o numiau *Matroana*, Grecii *Panaghia*, slavii *Precista*, iar Românii *Adormirea Maicii Domnului*. Biserica cu filialele ei are 302 familii şi 2 preoţi.

13) **Biserica Sf. Gheorghe,** pe str. cu acelaş nume, este filiala Parohiei Precista; a fost construită la 1665 pe vremea voevodului Eustratie Dabija, ca metoh al Sf. Mormânt dela Ierusalim. Ca toate bisericile depe malul fluviului, a fost adesea prădată de năvălitori, iar pe vremea eteriei greceşti, din 1821 a fost arsă.

La 1828 a fost restaurată de comunitatea Sf. Mormânt.

Tradiţia spune că la această biserică ar fi fost îngropat hatmanul Cazacilor din Ucraina, Mazepa, la 1710, dar Turcii, căutând în mormânt bogăţii la 1821, ar fi aruncat în Dunăre corpul hatmanului şi piatra mormântului a tost mutată la biserica din apropiere, la Precista, de unde ar fi luat-o Ruşii la 1829, după cucerirea oraşelor Brăila şi Galaţi.

In chiliile acestei biserici a funcţionat mulţi ani prima şcoală comercială, înfiinţată la 1864. Astăzi aici este şcoala de cântăreţi bisericeşti.

14) **Biserica Sf. Ilie** pe str. Brăilei—Romulus, este filiala Parohiei Precista; a fost arsă de Turci, în eteria Grecilor din 1821, restaurată în 1824, a fost prefăcută cum se vede astăzi în 1857.

15) **Biserica Arhangheli Mantu,** pe str. Ghica-Vodă, filiala Parohiei Precista, n'are cunoscut anul întemeerii; a fost arsă de Turci în 1821 şi rezidită în 1827, apoi refăcută din temelii, între anii 1864 şi 1876.

16) **Parohia Sf. Paraschiva** sau Sf. Vineri, pe str. cu acelaş nume; are biserica construită la 1811, a fost arsă la 1821, în vremea eteriei greceşti şi rezidită la 1824; la 1856 a fost construită din cărămidă, cum se vede astăzi; în vechile mărturii interne se aminteşte despre altă biserică a Sf. Vineri, lângă malul Dunărei, aproape de fosta biserică *„Badiul"*, a neamului Konăkeştilor, azi dărâmată cu surparea malului dunărean, de cutremurul din 14 Octombrie 1808, chiar în ziua hramului, de Sf. Paraschiva.

Biserica are stăzi 137 de familii şi un preot.

18) **Parohia Trei Erarhi**, pe str. cu acelaş nume, în partea de S. V. a oraşului, are biserica construită la 1813, pe locul alteia mai vechi, arsă în vremea eteriei greceşti, din 1821, a fost prefăcută din cărămidă, cum se vede astăzi, la 1889. Are 427 familii şi un preot, care este şi protoereul ţinutului.

18) **Parohia Buna Vestire**, pe str. cu acelaş nume; are biserica construită prin osârdia poporanilor, între anii 1827 şi 1829. Are 400 de familii şi un preot.

19) **Parohia Sf. Ion,** la mijlocul str. Brăilei, are biserica construită din paiantă la 1831, dar prefăcută din cărămidă între 1826 şi 1853. Are 451 de familii şi un preot.

20) **Parohia Sf. Sofia** la bariera Brăilei, construită între anii 1872 şi 1880. Are 450 de familii şi un preot.

21) **Parohia Sf. Gheorghe,** *Patriarhul Modest,* spre deosebire de bis. Sf. Gheorghe de lângă Dunăre, a fost zidită pe str. Traian în anul aplicării legei clerului mirean, în 1893. Biserica a fost sfinţită în ziua de Sf. Dumitru, la 1897; are 510 familii şi un preot.

22) **Parohia Sf. Dumitru**, pe str. Pescari, în suburbia Badalan, a fost construită prin contribuţia poporanilor, la 1894. Are 460 de familii şi un preot.

Biserica Badiul, era construită din piatră, pe malul Dunărei şi închinată Muntelui Athos. Călugării greci au stăpânit-o până la surparea ei cu malul, în Dunăre, rămânând locul în stăpânirea familiei lui Costachi Konachi. In baladele populare, din preajma Dunărei-de-jos, se întâlneşte adesea numele de Badiu, şi al soţiei sale Băduliasa, ca negustori bogaţi în târgul Galaţi. Poetul Alecsandri spune că a auzit dela un locuitor din satul Folteşti, de lângă Brateş, o baladă despre Badiu, (Poezii popul. 1914 pg. 67).

Ca încheere, vedem că aceste 22 de biserici ortodoxe din Galaţi, afară de Catedrala Episcopală, au 7.367 de familii ortodoxe 27 de preoţi şi 38 cântăreţi bisericeşti.

La Catedrala Episcopală şi alte biserici din oraş coruri bine organizate dau răspunsurile la slujba religioasă.

23) **Parohia Comunităţii Elline,** cu hramul *Schimbarea la faţă a Domnului,* pe str. Maior Fotea, în centrul oraşului; are biserica construită între anii 1860 şi 1872, când a fost sfinţită de episcopul Melkisedec al Dunărei-de-jos.—Comunitatea Ellină are cam 20.000 enoriaşi;—biserica are 2 preoţi buni şi 2 cântăreţi.

24) **Parohia Comunităţii Bulgare,** are hramul Sf. Pantelimon, cu biserica construită între anii 1861 şi 1887. Biserica are 250 de familii, un preot şi un cor bărbătesc.

Biserici eterodoxe.

In Galaţi sânt cinci biserici eterodoxe şi anume:

1) **Biserica Gregoriană (Armeană),** a fost construită între anii 1855 şi 1859 de comunitatea armeană din Galaţi, pe str. cu acelaş nume; până la 1821 se află altă biserică armeană pe str. Frumoasă, dar fiind distrusă de focul Turcilor, în eteria grecească, s'a construit cea de astăzi. Biserica are 150 de enoriaşi şi un preot.

2) **Biserica Catolică** pe str. Domnească, într'o frumoasă poziţie a oraşului, a fost construită între anii 1839 şi 1842, cu ajutorul bănesc al regelui Piemontului, Carol Albert şi al Statelor Catolice: francez şi austro-ungar, de comunitatea catolică din oraş.

Prin veacul al XVII, era în altă parte a oraşului, unde-i astăzi piaţa Libertăţii, o bisericuţă catolică pentru rugăciunea ungurilor catolici, lucrători la viile din preajma Galaţilor. La această bisericuţă, acoperită cu stuf, a slujit pe vremea lui Vasile Lupul, episcopul misionar catolic Bandinus, o rugăciune a morţilor, în uimirea locuitorilor adunaţi să privească.

Biserica are 1700 de parohieni şi 3 preoţi.

3) **Biserica protestantă** (Evanghelică), pe str. General Berthelot, a fost construită la 1862, pe locul dăruit de Comună, cu cheltuiala Prinţului Ghica, la 1853, cu ajutorul unei societăţi protestante din Lipsca şi al comunităţii nemţilor din oraş.

Biserica are 700 de enoriaşi, un pastor şi un organist.

4) **Biserica Lipovană,** pe str. Vultur, e construită între anii 1861 şi 1863, de comunitatea lipovenilor din oraş, mare parte birjari, lăptari şi cultivatori de albine, cari dau mierea atât de căutată în gospodăriile gălăţenilor.

Comunitatea se compune din 35 de familii şi un preot.

5) **Biserica Calvină,** pe str. Codreanu, are 28 de familii şi un preot-institutor. In locul modestei locuinţe, Comunitatea ungurească plănueşte înalţarea unui templu.

* * *

Cultul Israelit este reprezentat la Galaţi prin următoarele instituţii principale:

Templul coral din str. Cuza-Vodă este o măreaţă construcţie în cărămidă aparentă cu două turnuri, care se văd bine din valea oraşului; cu un interior spaţios şi cu galerii pe colonade masive de fier. Templul aparţine comunităţii intitulate: Societatea-Templului-Israelit-coral. Templul construit prin contribuţia vânzării şi închirierii de strane în interior, şi din venitul unei loterii, între anii 1863 şi 1885, are cor vocal, orgă şi vreo 1.000 de enoriaşi.

Alte două mari sinagoge sânt: una construită la 1852 în str. Marcu-Aureliu şi alta în str. Rosetti, construită la 1883, celelalte 18 sânt mai mici.

* * *

Cultul Mahomedan. Puţinii mehomedani din Galaţi, vreo 115, au geamia lor, pe care o numesc „Mosquée Hamdié" construită de Gazi-Abdul-Hemit-Han; geamia serveşte pentru închinare Turcilor negustori sosiţi pe corăbii, cu afaceri de marfă şi a lucrătorilor dela încărcatul şi descărcatul mărfurilor din corăbii şi vapoare.

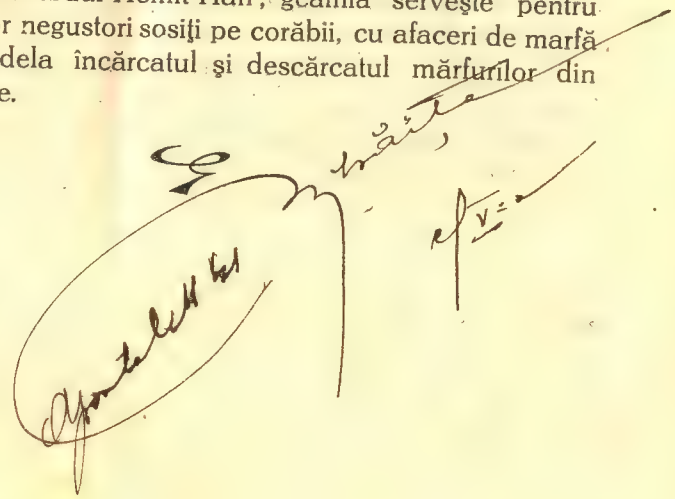

V. INVĂŢĂMÂNTUL

Şcoli publice.

In Galaţi funcţionează 32 de şcoli publice ale Statului; din aceste şcoli 10 sânt secundare şi 22 primare; dintre cele secundare 7 sânt de băeţi şi 3 de fete; iar şcolile primare 11 sânt de băeţi şi 11 de fete.

Şcolile primare au personalul retribuit de Stat şi materialul didactic procurat tot de Stat, iar localurile cu încălzitul şi serviciul obişnuit de curăţenie cad în sarcina Comunei.

In Galaţi este reşedinţa Inspectoratului Regiunei a XI-a şcolare, cu jurisdicţie asupra ţinuturilor: Covurlui, Tutova, Tulcea, Ismail şi Cahul.

Inspectorul-şef este ajutat de 3 inspectori de circumscripţie, iar aceştia de un revizor şcolar cl. I şi de 2 subrevizori. Birourile se află în sălile Palatului Administrativ.

Şcoli secundare de băeţi.

1) **Liceul „Vasile Alecsandri".** Infiinţat ca gimnaziu clasic cu 4 clase în Noembrie 27, anul 1867, a fost transformat după 20 de ani în liceu, la 1 Sept. 1887, înfiinţându-se cl. V şi succesiv anual celelalte clase.

Are local propriu, construit de Stat la 1888-89, pe locul dăruit de Comună, în str. G-ral Berthelot (fostă Mavromol).

Instalarea în localul nou s'a făcut în 1890, când a dăruit

Liceul de băeţi „Vasile Alecsandri", Str. G-ral Berthelot.

şi răposatul V. A. Urechia biblioteca sa bogată, oraşului Galaţi.

Astăzi localul de şcoală este neîncăpător pentru marele număr de elevi doritori de cultură, şi cu toată aripa nouă construită anii din urmă pentru clase, Direcţiunea şi Comitetul şcolar se străduesc să construiască alte săli trebuitoare pentru clase, amfiteatre pentru serbări, laboratorii ş. a.

Un nou liceu ar trebui înfiinţat în acest mare centru cultural şi economic.

In anul şcolar 1923-24 erau 2 secţii: modernă şi reală.

Pe lângă cele 12 clase bugetare au funcţionat 6 clase paralele, profesori titulari 23, şi suplinitori 1.

La clasele bugetare au urmat 664 elevi, iar la cele paralele 289 elevi, total 953 elevi.

Au absolvit cl. VIII la Stat 46 elevi, 18 la secţia modernă şi 28 la secţia reală.

Elevi particulari absolvenţi au fost 13 (10 s. reală şi 3 s. modernă).

Liceul are la mănăstirea Cheia, în frumoşii munţi Bucegi ai Carpaţilor Prahovei, un frumos cămin de vară pentru elevi.

2) **Seminarul teologic „Sf. Apostol Andrei".** Infiinţat la 1865 în Ismail, după anexarea Basarabiei sudice la Moldova, prin tratatul dela 30 | 18 Mart, din Paris, a fost mutat la Galaţi în 1879, după pierderea ţinuturilor sudice basarabene, odată cu Episcopia Dunării de jos, cu scopul pregătirii viitorilor preoţi ai Eparhiei şi pentru naţionalizarea elementelor eterogene din Basarabia şi Dobrogea.

Prin legea clerului mirean şi a Seminariilor din 29 Mai 1893, Seminarul din Galaţi a fost desfiinţat cu începere dela 1 Sept. 1893.

In toamna anului 1908 s'a reînfiinţat şi funcţionează până astăzi.

In 1923-24 au fost înscrişi 446 elevi; bursieri au fost 230, solvenţi 214, promovaţi 419; căci fiind numai 7 elevi în cl VIII, această clasă n'a mai funcţionat, ca să dea absolvenţi şi elevii au fost repartizaţi pela alte Seminarii.

Profesori titulari au fost 14, suplinitori 11, total 25 profesori.

3) **Şcoala Normală de băeţi „Costache Negri",** la bariera str. Brăila, a fost înfiinţată, ca şi Seminarul, întâi la Ismail, a fost mutată la Galaţi în toamna anului 1878.

Intre anii 1905 şi 1907 a rămas desfiinţată de ministrul şcolilor Mihai Vlădescu şi reînfiinţată în Sept. 1907 de ministrul Spiru Haret.

Şcoala a suferit mari stricăciuni cât timp a fost locuită de trupele ruseşti, în vremea războiului. Astăzi localul se prezintă bine întreţinut şi îngrijit.

Pe lângă Şcoala Normală funcţionează o şcoală primară pentru practica pedagogică a normaliştilor.

In anul 1922—924 s'a dat următoarea situaţiune şcolară: înscrişi în cele 6 clase ale şcoalei un număr de 337 elevi.

Bursierii au fost 260, solvenţi 50, absolvenţi 27.

Profesori titulari au fost 8, iar suplinitori 12, în total 20 profesori.

Şcoala are o fermă modernă pentru practica agricolă a elevilor şi 11 ha., în noua parcelare din apropiere pentru agricultură.

4) **Şcoala comercială superioară.** Trebuinţa unor studii

Seminarul Teologic „ Sf. Apostol Andrei", Str. Mihai Bravul.

comerciale mai desvoltate, pentru propăşirea negoţului în ţară, a cerut înfiinţarea şcoalei comerciale superioare, sau de gradul al 2-lea, în 1898, cu clasa 1 şi treptat s'au înfiinţat anual şi ultimele 3 clase.

Şcoala funcţionează în str. Sf. Nicolae, într'un local cu chirie, astăzi cu desăvârşire impropriu pentru nevoile şcolii.

O clădire măreaţă, cu 3 etaje, s'a construit pe str. Lascar Catargi, pentru ambele şcoli comerciale, din fondurile a vre-o 20.000.000 lei, ale Ministerului Instrucţiunei şi ale Camerei de comerţ din localitate, pe locul dăruit de comună.

Sălile de clasă sânt spaţioase, având amfiteatru pentru conferinţe; cu etajul ultim, pentru dormitoarele a 120 elevi interni, şi pentru elevii străini de localitate, de prin alte oraşe şi sate din ţară.

In anul 1927—928 se crede că vor fi instalate, în măreţul palat, toate şcolile comerciale: de băeţi superioară şi elementară; de fete: superioară şi elementară; cursurile serale precum şi şcoala practică a Camerei de comerţ.

In 1923—24; numărul elevilor a fost de 175; au absolvit 22 elevi.

Au fost 8 profesori titulari şi 3 suplinitori.

5) **Şcoala comerciala elementară „Alexandru Ion Cuza"** pe str. Maior Fotea, a fost înfiinţată ca gimnaziu în 1864, pe vremea domnitorului Cuza Vodă, de Ministrul Instrucţiunii publice, poetul D. Bolintineanu; după câteva luni venind la guvern Ministerul N. Creţulescu, hotărâ, prin procesul verbal din 15 August 1864, să fie schimbat gimnaziul în şcoală comercială cu 3 clase, fiindcă Galaţii e oraş comercial şi pentrucă în apropiere, la Bârlad, era liceul clasic complect „Neculai Roşca Codreanu". Şcoala comercială a fost frecventată în anul 1923—924 de 299 elevi: absolvenţi 47, profesori titulari 8, suplinitori unu. In 1925—926 şcoala a funcţionat cu 3 clase I-a, 3 a II-a şi 3 a III-a.

In localul şcoalei elementare de comerţ funcţionează de mulţi ani un curs seral pentru elevii adulţi, absolvenţi a 4 clase primare, ocupaţi în timpul zilei cu practica în prăvăliile şi birourile negustorilor.

Cursurile se ţin duminicile şi sărbătorile, seara după ora 8 şi durează 3 ani; au urmat aceste cursuri în1924 un număr de 62 de elevi cu doi profesori titulari şi doi suplinitori.

Şcoala comercială elementară are şi un internat de 50 de elevi dela ţară, cari urmează cursul. Anii din urmă au sporit îndoit numărul elevilor.

6) **Gimnaziul „C. A. Rosetti"**, pe str. Moruzi, a fost înfiinţat de Comună în 1926, funcţionează cu 4 clase şi cu 12 profesori.

7) **Şcoala de Meserii** pe str. Traian, înfiinţată de judeţ la 1872 în Comuna Bujor, pentru formarea meseriaşilor români din

ţinutul Covurlui, a fost mutată la Galaţi în 1875. Funcţionează în local propriu, dela 1890, cu 4 ateliere: de rotărie, stolerie, ferărie şi tinichigerie, la care s'au adăogat, lăcătuşerie şi ajustaj. Numărul elevilor ucenici, în 1923-24 a fost 163; profesori au fost 3 de partea teoretică şi 8 maeştri de meserii.

8) **Liceul Comunităţii Israelite,** pe str. Brăilei, înfiinţat la 1898 ca gimnaziu, curs inferior şi şcoală comercială, curs superior, cu programa Statului. După mai multe prefaceri administrative, şcoala condusă cu destoinicie de actualul director român, a dobândit de anul 1923 etatizarea, funcţionând cu 6 clase şi 277 elevi instruiţi de 20 de profesori dela şcolile Statului.

Şcoala Normală de băeţi „Costache Negri", Str. Brăilei.

9) **Liceul Comunităţii elline,** pe str. Maior Fotea, în curtea bis. elline. Are program special grec. Numărul elevilor înscrişi în 1923-24, în cele 7 clase a fost de 320, au absolvit cl. VII, 8, corpul didactic format din 21 de profesori greci şi francezi; 3 profesori predau româna, istoria şi geografia Ţării noastre.

Şcoli secundare de fete.

1) **Externatul secundar de fete „Mihail Kogălniceanu“** pe str. Lascar Catargi, înfiinţat în toamna anului 1905; are 8 clase bugetare şi extrabugetare. Şcoala n'are local propriu şi funcţionează în fostul local al şcolii germane, lângă bis. protestantă. In 1923—24 au frecventat clasele şcolii 619 eleve, au absolvit 17 eleve ale şcolii şi 25 cu examen particular, total 42 de absolvente. Numărul profesoarelor a fost de 15 titulare şi 6 suplinitoare la clasele extrabugetare.

2) **Şcoala Normală de fete,** pe str, G-ral Berthelot (fosta Mavromol) înfiinţată în 1914, are 6 clase. Numărul elevelor înscrise în 1923—24 a fost de 294, dintre care 50 solvente şi 244 bursiere; au absolvit 26 eleve. Corpul didactic compus din 11 titulare şi 6 suplinitoare. N'are local propriu. Internatul şcolii este pe str. Domnească, în faţa Palatului Ad-tiv.

3) **Şcoala Profesională de fete „Negroponte“** pe str. Cuza Vodă, a fost înfiintată de Comună la 1878 ca şcoală secundară, apoi transformată de Stat din anul 1893 în şcoală profesională cu secţii de: lingerie, broderie, flori artificiale. Funcţionează cu 5 clase, având în 1923—24 un număr de 224 eleve. A dat 5 absolvente. Corpul didactic compus din 14 profesoare titulare şi 10 suplinitoare.

4) **Institutul Ortodox de fete „Alexandrina Cantacuzino“** pe str. G-ral Berthelot, al „Societăţii Ortodoxe Naţionale a Femeilor Române“, înfiinţat în Sept. 1917 de Societatea din Bucureşti. Din toamna anului 1923 funcţionează în localul propriu, cu 3 etaje pe str. Berthelot, colţ cu str. Lascar Catargi. Funcţionează cu 8 clase secundare, 4 primare şi o grădină de Copii. Corpul didactic compus din 31 de persoane pentru în-

văţământul secundar şi 4 pentru învăţământul primar. Numărul elevelor în 1923—24 a fost de 280 interne şi externe. Şcoala e etatizată.

5) **Institutul Notre-Dame-de-Sion,** pe str. Domnească, înfiinţat la 1867; s'a alipit după 2 ani o şcoală confesională gratuită, un orfelinat intern, gratuit; iar în 1887 un externat. Fiecare secţie are local propriu.

Internatul şi externatul au un curs cu program oficial pentru românce şi altul cu program special pentru fetele de străini.

Cursul secundar cu 5 clase are program special. Se pri-

Poarta Şcolii Normale „Costache Negri“ sculptată de elevi.

mesc fete de toate naţionalităţile. Şcoala Confesională are curs primar cu 4 clase şi program propriu. Cursul secundar are program ca şcolile secundare de gr. I şi program special.

O curăţenie exemplară, ca şi la institutul de fete românesc, domneşte în toată gospodăria şcolii.

Localul institutului catolic este un vast domeniu cuprins între 4 străzi; Domnească, Vultur, Zimbrului şi Beldiman.

Şcoli Primare de băeţi.

Prima şcoală de băeţi primară, publică, a fost înfiinţată la Galaţi pe vremea Domniilor fanariote. Voevodul Grigore Ghica, prin hrisovul din 1765, ordonă înfiinţarea unei şcoli de elineşte şi greceşte, pentru copiii de negustori greci. în chiliile mânăstirei Mavromol, dar n'a funcţionat regulat. După 38 de ani, voevodul Al. Moruzi prin hrisovul domnesc din Mai 1803, înfiinţă, tot în chiliile mănăstirei Mavromol, o şcoală elinească şi *moldovenească*, sub îngrijirea Epitropiei Şcolilor şi egumenului mânăstirei, care avea să dea socoteală Mitropoliei din Iaşi, de care depindea.

Dascălul moldovenesc trebuia să fie bun scriitor şi cântăreţ.

Insă prima şcoală naţională, organizată după nevoile vremei, a fost înfiinţată la 1832 sub legiuirea Regul. Organic, cu primii învăţători români Toma Giuşcă şi Ion Vizzu.

In primul an al Domniei lui Mihai Sturza, în Sept. 1834, şcoala a fost numită „domnească" şi este astăzi **Şcoala de băeţi No. 1,** din str. Egalităţei.

Şcoala Nr. 2 a fost înfiinţată, la 1858 în str. Spitalului. Are local propriu.

Şcoala Nr. 3 datează din 1867, fără local propriu, mutată cu chirie în multe locuri. De curând Comuna a construit în deal, pe str. Stelei, un măreţ local cu 2 etaje, care serveşte şi pentru şcoala Nr. 10 de fete. A costat câteva milioane de lei.

Şcoala Nr. 4, înfiinţată la 1868 de Comună, trecu pe seama Statului dela 1889, purtând numele ctitorului „Alecu Radovici-Casapu".

Şcoala Nr. 5, „Cuza-Vodă", înfiinţată de Comună la 1865

pe str. Portului, în amintirea primului Domnitor al Principatelor Unite. A trecut la Stat dela 1889.

Şcoala Nr. 6, înfiinţată de Comună la 1864 pe str. Brăilei, trecu la Stat, la 1889. Are local propriu foarte curat întreţinut. In acest local este instalat interesantul muzeu al soţilor-institutori Paul Paşa, cari au o îngrijită şi frumoasă grădină de flori, zarzavat şi livadă de pomi roditori.

Şcoala Nr. 7, înfiinţată de Comună la 1881 în str. Trajan, trecu la Stat în 1889.

Şcoala Nr, 8 „Spiru Haret", înfiinţată de Comună la 1887, în piaţa Libertăţii, trecu la Stat în 1889. In acest local funcţionează un atelier de tinighigerie.

Gimnaziul „C. A. Rosetti", Piaţa Moruzi.

Şcoala Nr. 9, înfiinţată de Comună la 1887, în str. Etna, trecu în 1889, la Stat. Are local propriu, construit de negustorul gălăţian Apostol Papadopol.

Şcoala Nr. 10, înfiinţată de Stat la 1889, în str. Brăilei. In această şcoală funcţionează un bun atelier de tâmplărie.

Şcoala mixtă Nr. 11, e înfiinţată de Comună la 1910 în suburbia de muncitori a Badalanului. Are un măreţ local propriu şi igienic, construit în 1922, pe locul de 5000 m. p. al

Comunei. Inaugurarea localului, făcută în toamna anului 1923, când i s'a dat numele de sf. Arh. Mihail, a fost o mare serbătoare orăşănească, căci au fost de faţă d. prim ministru I. C. Brătianu, d. ministru de externe Duca, Dr. Anghelescu ministru al şcolilor şi alte persoane de frunte. In localul acestei şcoli funcţionează 2 ateliere, unul de tâmplărie pentru băeţi şi altul de gospodărie pentru fete.

Şcoli primare de Fete.

Şcoala Nr. 1, înfiinţată de Stat la 1858, str. Egalităţii în acelaş corp cu şcoala No. 1 de băeţi.

Şcoala Nr. 2, înfiinţată de Stat la 1861, str. Brăilei. Pe lângă această şcoală funcţionează un atelier de ţesetorie.

Şcoala Nr. 3, înfiinţată de Comună, în str. Portului, la 1867, trecu în 1872 la Stat. Are local propriu.

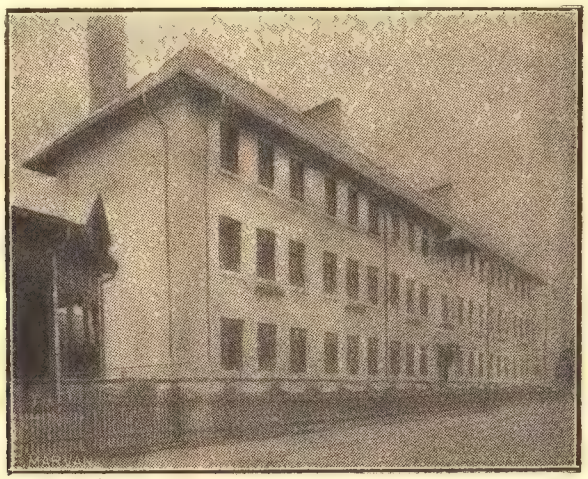

Institutul Ortodox de fete al femeilor române „Alex. Gr. Cantacuzino", Str. G-ral Berthelot.

Şcoala Nr. 4, înfiinţată de Comună în str. Spitalului, la 1867, trecu la Stat în 1886.

Şcoala Nr. 5, funcţionează în primul etaj al Şcoalei de băeţi No. 9, dania lui Apostol Papadopol str. Etnei.

Şcoala Nr. 6, înfiinţată de Comună la 1869, în str. Beldi-

man, trecu la Stat în 1889. La această şcoală funcţionează un atelier de croitorie.

Şcoala Nr. 7, înfiinţată de Comună la 1881, în str. Minervei, trecu la Stat în 1889. In acest local funcţionează un atelier de croitorie pentru doamne.

Şcoala Nr. 8, e înfiinţată de Stat în str. Traian, la 1889, în suburbia Vadul Ungurului.

Şcoala Nr. 9, „I. şi Alexandrina Gerian" pe str. Căzărmii 160, a fost construit în toamna anului 1891 de Ministerul Şcolilor, din fondul testamentar al milostivului negustor gălăţian.

In localul acestei şcoli funcţionează un atelier de lingerie (rufărie).

Şcoala Nr. 10, funcţionează în noul local din str. Stelei (Şcoala Nr. 3 de băeţi).

Şcoala Nr. 11, funcţionează în noua clădire din Badalan (Şcoala Nr. 11 de băeţi).

* * *

In Galaţi funcţionează 6 grădini de copii, şi anume:

Grădina Nr. 1, în str. Badalan.

Grădina Nr. 2, în curtea bisericei Isvor.

Grădina Nr. 3, în str. Războeni, a Societăţii Ortodoxe a femeilor române.

Grădina Nr. 4, în str. Brăilei.

Grădina Nr. 5, la şcoala de băeţi No. 5.

Gridina Nr. 6, în str. Stelei.

* * *

In toate şcolile primare din oraş au fost înscrişi, în anul 1923—24, un număr de 2961 de băeţi şi 2505 fete.

Au absolvit 542 băeţi şi 509 fete.

Numărul institutorilor şi institutoarelor a fost de 109.

Instituţii culturale.

1) **Biblioteca publică V. A. Urechia.** Răposatul profesor universitar V. A. Urechia, reprezentând în multe rânduri interesele ţinutului Covurlui în Parlamentul ţării, alături de M. Kogălniceanu, a dăruit în 1889 biblioteca sa, compusă din câteva zeci de mii de volume, stampe, obiecte de muzeu etc., primului port dunărean, instalând-o în aripa dreaptă a liceului V. Alecsandri, de curând clădit.

Inaugurarea bibliotecei s'a făcut cu mare serbare la 11

Institutul Notre-Dame-de-Sion, Str. Domnească.

Noembrie 1890, când s'a aşezat bustul donatorului în sala de lectură, ca omagiu pentru preţioasa danie făcută oraşului.

In curs de 35 de ani donaţia fondatorului a sporit cu altele făcute de generoşi donatori, şi astăzi numărul volumelor trece de 45.000; hărţi şi stampe peste 5300; documente 210, manuscrise 250; Numeroase obiecte de artă, monede, costume istorice, busturi ş. a.

Cărţile notate în registrul inventar, sânt trecute in catalog pe fişe în ordine alfabetică, după autori, şi în cartoane după autori şi pe specialităţi.

Biblioteca mai are şi un bogat muzeu istoric de obiecte interesante, stampe, documente şi manuscrise vechi, colecţii de obiecte arhiologice, numismatică, medalii, etc.

Controlul acestei biblioteci este făcut de comitetul format din: Episcopul eparhial, primul Preşedinte al Tribunalului şi Directorul Liceului. Biblioteca aparţine Ministerului Instrucţiunii Publice şi este condusă după legile şi regulamentele bibliotecelor publice ale Statului.

Directorul bibliotecei este numit dela 1 Sept. 1920 de Ministerul Instrucţiunii şi e ajutat de un custode priceput.

2) **Liga Culturală** din Galaţi, este una din cele mai bine organizate din ţară, contribuind mult, după răsboiu, la îndeplinirea scopului de unitate culturală, morală şi sufletească între toţi Românii din ţară şi din afară.

Comitetul Ligii a organizat în fiecare an o serie de şezători, la care au cuvântat, în faţa numerosului public, distinşi intelectuali din diferite oraşe mari ale ţării şi din localitate. Şezătorile erau terminate cu bine, alese producţiuni muzicale şi declamaţii.

Anul acesta Liga a ţinut 24 de şezători în sălile publice din oraş.

3) **Societatea culturală V. A. Urechia,** înfiinţată la 1919 cu scopul de a construi un *palat cultural,* pentru adăpostirea bibliotecii publice „V. A. Urechia, cu săli proprii pentru conferenţe, festivaluri şi tot felul de manifestări artistice, pentru cultivarea în scop naţional, a publicului cosmopolit din marele port dunărean.

Societatea stăpâneşte vechea clădire, cu vast teren în str. Domnească 59, unde e plănuită construirea *palatului cultural.* Anul trecut şi anul acesta s'au ţinut serii de interesante conferenţe de fruntaşi intelectuali din localitate şi din oraşele mari ale ţării.

4) **Universitatea populară „V. A. Urechea“,** pentru răspândirea culturii în massa poporului, chemat prin votul obştesc la

exercitarea drepturilor cetăţeneşti, a fost înfiinţată de un grup de intelectuali gălăţeni, în Decembre 1913, începând primele cursuri în primăvara anului 1914, întrerupte din cauza războiului, au fost reluate în Ianuar 1920 şi ţinute regulat până anul acesta de diferiţi intelectuali, desvoltând subiecte din literatura română şi străină, din filosofie, religie, pedagogie, istorie, geografie, sociologie, medicină, ştiinţă s. a., în amfiteatrul liceului şi la diferite săli spaţioase din oraş. S'au ţinut anul acesta 66 de prelegeri, dela 26 Noembrie până la 9 Aprilie.

5) **Muzeul Paşa,** înfiinţat la şcoala Nr. 6 de băeţi, din str. Străjescu, de inimoşii soţi-institutori, Paul Paşa, cuprinde o bo-

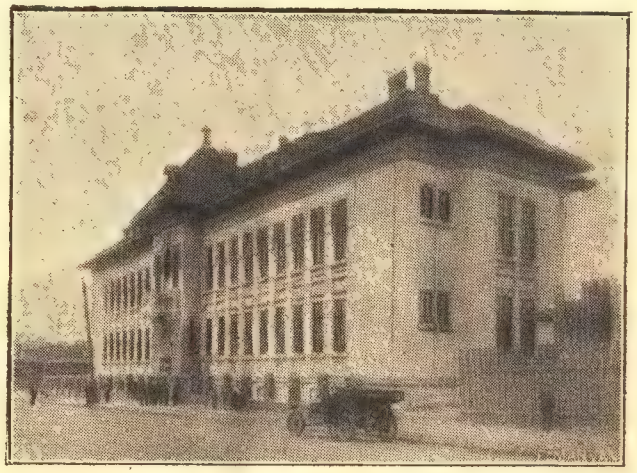

Căminul municipal „Dr. C. Anghelescu“, Str. Spitalului.

gată şi variată colecţiune de animale şi păsări împăiate, numeroase obiecte vechi de piatră şi de metal, lut, marmoră, multe documente, monede, medalii; probe din bogăţiile pământului românesc; arme, costume, stampe, hărţi, obiecte istorice, pietre preţioase etc.

Apoi numeroase: obuze, schije, obiecte militare şi alte mărturii ale cruzimii duşmanilor din timpul războiului.

Este unul din cele mai bine organizate muzee regionale din ţară.

6) **Căminul Cultural Sf. Împăraţi,** înfiinţat de parohul

Ludovic Cosma la 1908, în chiliile dela parohia Sf. Impăraţi, a contribuit la răspândirea culturii şi a simţului moral şi religios, la bună parte din populaţia oraşului; prin cuvântări ţinute de fruntaşi intelectuali din Bucureşti şi din oraş şi prin producţiuni artistice în timpul lunilor de iarnă, dela Noembre până în Februar. In anul 1924—25 s'au ţinut 15 şezători.

7. **Căminul municipal şcolar** „Dr. C. Anghelescu". Pe str. Spitalului, în apropierea Băei Comunale, s'a înălţat de Comună în anul 1925, Căminul municipal şcolar, pentru găzduirea şi întreţinerea a 100 de şcolari dela ţară.

Noua clădire are un etaj, parter, subsol, si cu o temelie solidă în scopul înălţării altui etaj la trebuinţă.

Dormitoarele, sălile de mâncare şi repetitoarele sânt largi şi luminoase.

Municipiul Galaţi a cheltuit pentru construirea lui 3.200.000 lei.

Tipografii—Librării—Ziare.

Cea mai veche tipografie din Galaţi a fost a italianului negustor Francisc Monferato, deschisă în primăvara anului 1845 pentru afaceri comerciale, tipărind şi prima gezetă „Il Danubio". Tipografia simplă, avea un teasc de lemn şi se lucra cu mâna.

La 1855 neamţul Frederich Thiel, înfiinţă a doua tipografie cu teasc de fier şi atrase prin hărnicia sa lucrările de tipărit din oraş. Tipografia trece după câţiva ani în stăpânirea altui neamţ, Schwab, apoi o cumpără dentistul Pailla, care o vându la 1870 lui Isidor Schenk; acesta o lasă moştenire fiicei sale, actuala doamnă Burbea, care cu soţul d sale, d. I. Burbea, conduc astăzi cea mai mare instalaţie tipografică din oraş.

Altă tipografie veche este a lui Avram Friedman, care a venit dela Ismail în 1878.

Una dintre cele mai mari şi moderne instalaţiuni, este şi tipografia „Moldova".

In oraş funcţionează şi alte tipografii mai mici, pentru imprimatele Caselor Comerciale, anunţuri şi periodicele, care apar şi dispar fără urme culturale apreciabile.

In legătură cu tipografiile sânt librăriile.

Cele mai însemnate librării din oraş sânt : a d-lui Ion Negoescu desfăcută de curând de firma Gr. Manitiu, Librăria I. Grosu, Librăria sucursalei Socec & Co. din Bucureşti şi Eminescu, câte-şi patru pe str. Domnească.

Alte librării şi papeterii mai mici sânt pe diferite străzi ale oraşului pentru cărţile de şcoală şi rechezitele elevilor.

* * *

In oraş apar următoarele periodice :

„*Revista ştiinţelor veterinare*“; ilustrată, apare în anul al XV lea. Revista „*Arte şi Meserii*“, apare lunar.

„*Revista Căminul*“ a Societăţii Preoţilor din oraş; apare lunar, anul II.

Ziarele: „*Galaţii-Noi*“ ziar zilnic, independent, în anul al XV-lea, „*Vocea Galaţilor*“ în anul al V-lea, foaie zilnică independentă, „*Vremea*“, anul al VII-lea, ziar politic, „*Tribuna Liberală*“, ziar politic, şi altele, care apar şi dispar după interesele politice sau culturale vremelnice.

Monumente.

Oraşului Galaţi i-a fost hărăzită o nobilă menire să dea ţării 3 candidati la Domnie, pe vremea primei Uniri, pe: Costache Negri, Alex. Cuza şi Lascar Catargi; tot aici la Galaţi a răsunat, întâi cu putere, cuvintele lui Kogălniceanu de slavă pentru suirea pe tron a primului domnitor al Principatelor Unite.

Numai C. Negri îşi are statuia la Galaţi, ceilalti doi aşteaptă încă rândul lor dela recunoştiinţa publică.

Statuia lui „Costache Negri“, din centrul Oraşului.

1) **Statuia marelui patriot Costache Negri** a fost inaugurată la 17 Iunie 1912. Înălţată în mijlocul Pieţei regale, cu plăcută perspectivă din 6 străzi; Domnească, Mare, Mavromol, (G-ral Berthelot) Braşoveni şi Independenţei, este opera sculptorului I. Iordănescu din Bucureşti şi a fost ridicată prin subscripţie

publică de un comitet de oameni inimoşi, în frunte cu P. D. Petrovici profesor şi fost primar al oraşului.

Înălţimea statuiei în bronz este de 2 m., 80, cu piedestalul are 6 m., şi e din piatră de Câmpulung, dela Albeşti. Pe faţa soclului are o placă de aramă cu următorul fragment din cuvântarea ţinută de Negri la Paris, în ziua de Sf. Ştefan, la 27 Decembrie 1848.

„In visurile mele înflorite se arată viitorul României. Sântem milioane de Români răsleţiţi; ce ne lipseşte ca să ajungem un neam tare? Unirea, numai Unirea! să trăiască „Unirea Românilor"!.

Mai jos stau săpate în piatră vorbele:

„Lui Costache Negri 1812—1876".

Pe placa din dreapta soclului e reprezentat Negri, făcând gestul de unire al fraţilor români; pe placa din stânga, Negri este reprezentat la consfătuire cu marii săi amici, din ambele Principate, în căsuţa depe moşia sa Mănjina (Covurlui); iar pe placa dindărătul soclului este scrisoarea către Alexandri, prin care Negri renunţă la 2 Decembrie 1858, la tronul Moldovei. Soclul este împrejmuit de un grilaj mic de fier cu 8 stâlpi de piatră, care închide o grădiniţă cu table de flori de specii şi colori variate.

Statuia cu soclu a costat 28.000 lei.

2) **Bustul lui Kogălniceanu** a fost înălţat pe un soclu de granit, din bronz, în mijlocul parcului municipal, la 1893 de un comitet de gălăţeni, admiratori ai săi, în frunte cu V. A. Urechea" profesor universitar, ctitorul bibliotecei publice locale, drept recunoştinţă marelui om de Stat şi orator, pentru apriga luptă în apărarea intereselor economice ale ţinutului şi portului Galaţi, ca reprezentant în Parlamentul ţărei.

3) **Monumentul eroilor dela Costangalia** a fost comandat pentru 1200 de galbeni de Cuza-Vodă, la 1865, bătrânului sculptor gălăţean, Vasile Scutari, ca să eternizeze amintirea bravilor eroi din regimentele 3 şi 5 din infanterie, morti apărând demnitatea Ţării.

Istoric. La începutul lui Iulie 1863 o trupă de vreo 400 de soldaţi polonezi, bine echipaţi, sosiră dela Constantinopol

pe vapor şi debarcară pe furiş între Reni şi Satul-Nou, ca să pornească spre Cahul, iar de aici în patria lor, Polonia, unde isbucnise revoluţia de eliberare de subt jugul rusesc.

Cuza şi Statul Român, abia închiegat prin Unire, ţineà să păstreze o strictă neutralitate faţă de Rusia şi de Turcia suverană, de aceea nu îngădui trecerea trupei poloneze pe teritor românesc, ca să lupte contra Rusiei autocrate. Guvernul însărcină pe colonelul Călinescu, comandantul Reg. 3 de infanterie, dela Ismail, să oprească trecerea pe teritor românesc. Colonelul cu trupe din Reg. 3 de infanterie şi cu un detaşament din Reg. 5 Galaţi, întâmpină lângă Cahul, la Costangalia, pe colonelul Milcovici, comandantul trupei de Poloni, şi-l sfătui să renunţe la planul său îndrăzneţ.

La refuzul colonelului polon, urmă o încăerare sângeroasă.

Monumentul este o coloană cilindrică de o mare finete artistică, în stil doric, de marmoră de Pentelic, având în vârf un mare vultur negru cu aripele întinse. Înălţimea monumentului dela pământ este de aproape 9 metri. Pe soclu are inscripţia simplă:

„Bravilor căzuţi în lupta dela Costangalia (Basarabia) 1863".

Pe coloană sânt săpate numele celor 27 de eroi români căzuţi în luptă:

Acest monument mai este şi dovada iubirei, pe care ştia Cuza-Vodă s'o arăte armatei sale.

4) **Bustul lui Eminescu,** în parcul municipal, esă în formă simbolică, dintr'un mare bloc de marmoră albă, opera sculptorului Storck, este datorit iniţiativei unui Comitet de admiratori ai poetului, intelectuali gălăţeni, cu prilejul comemorărei de 20 ani, 16 Iunie 1889, dela moartea năpraznică a marelui geniu naţional.

Bustul gata în 1909, a fost inaugurat la 1911 pe locul dela stradă din grădina parcului municipal, subt ramurile unei mari sălcii pletoase; la modificările făcute parcului a fost mutat în fundul grădinii, bustul nenorocosului şi după moarte, totuşi glorios poet al Neamului.

5) **Bustul lui Cuza-Vodă,** în bronz se vede—pentru cel

ce-l caută cu atenţie,—sus pe frontispiciul Şcolii primare de băeţi No. 5 din vale, pe str. Portului.

6) **Monumentul eroilor dela bis. Trei Ierarhi.** In faţa bisericii din parohia S-ţii Trei Ierarhi, din partea S. V. a oraşului, este monumentul eroilor din această parohie, morţi pe câmpiile de lupte, pentru unitatea Neamului, între 1916—1918.

Monumentul este din piatră şi are săpate pe soclu numele eroilor martiri: un maior, doi căpitani, trei locotenenţi, patru sublocotenenţi, trei plutonieri, trei sergenţi, şase caporali şi douăzeci şi opt soldaţi.

7) Alt monument al eroilor simbolizaţi prin soldatul rănit,

Statuia lui „I. C. Brătianu", din Str. Portului.

este râdicat în bronz în parcul depe str. Eliade Rădulescu.

8) **Monumentul comandorului Demetriade**, este înălţat în mijlocul curţii căzărmilor Marinei depe platoul Ţiglinei.

Monumentul este un bust alcătuit din bronz, pe un piedestal înalt, reprezentând pe comandor în ţinuta uniformei de sărbătoare.

Comandorul Demetriade a fost unul din organizatorii flotei de războiu pe Dunăre, cu monitoare şi vedete şi a căzut în floarea vrâstei luptând bărbăteşte în marele războiu pentru întregirea Neamului.

9) **Monumentul lui Ion C. Brătianu.** Un grup de gălăţeni au luat iniţiativa râdicării în Galaţi, pe str. Portului, în piaţa sf. Apostoli, a unei statui, marelui bărbat de Stat Ion C. Brătianu.

Statuia marelui român turnată în bronz, are înălţimea de 3½ metri, e lucrată în turnătoria Răşcanu din Bucureşti şi alcătuită de sculptorul Spaethe.

Prin măreţia ei statuia are o privelişte impunătoare de pe Dunăre.

Ca şi în ţinuta energică din monumentul depe bulevardul Bucureştilor, arătând cu dreapta spre Ardeal, monumentul din

Statuia „Sf. Francisc de Assisi" la biserica catolică str. Domnească.

Galaţi îl reprezintă cu mâna stângă în buzunarul hainii, iar cu dreapta arătând spre Basarabia şi gurile Dunării, ca veşnic îndemn către generaţiile viitoare, ca şi când le-ar zice: „*Păstraţi-le şi Păziţi-le*".

10) **Monumentul Sfântului Francisc.** La dreapta intrării în biserica catolică, depe strada Domnească s'a rădicat de curând monumentul sfântului Francisc—întemeetorul ordinului călugăresc al Franciscanilor—de către colonia catolică din oraş, cu prilejul împlinirii a 700 de ani dela moartea sfântului în orăşelul său natal, Assisi, din ţinutul Umbria, în Italia.

Monumentul sfântului e reprodus după copia fidelă a artistului Dupré, e fin lucrat în marmoră de Carara, înalt de 1.80 metri, şi e sculptat de renumita Casă Fratelli Giorgini din Massa—Carara-Italia.

Inaugurarea monumentului s'a făcut cu deosebită pompă la 1 Octombrie anul 1926.

11) **Sarcofagiile din Grădina Publică.** In stânga bazinului din mijlocul grădinei publice se văd două sarcofage, care serviau de morminte morţilor, pe vremea când stăpânea la Dunărea de jos vechea civilizaţie bizantină.

Unul din aceste sarcofage, care este aşezat în picioare, a fost desgropat la 1861 de un sătean din mahalaua Lozoveni, în curtea sa, unde săpă la o pivniţă. Sarcofagul a stat câţiva ani aruncat ca un lucru netrebnic, pe un loc viran al Comunei, până la 1909, când grădinarul oraşului l-a aşezat în grădina publică. Are capacul stricat, rămânând numai cele două frontoane. Pe un fronton se vede sculptat un călăreţ în atitudine răsboinică, aruncând suliţa cu mâna dreaptă; alături este săpată o rozetă cu 6 frunze.

Al doilea fronton are săpată figura unui bou, cu o mică rozetă deasupra; iar pe delături alte două rozete. Sarcofagul a fost spart de curând, de nişte nelegiuiţi.

Intre boschetele din apropiere este alt sarcofag mai mare, desgropat în malul dărămat dela vechiul Castel din faţa gării Bărboşi. Inscripţia este grecească şi arată că serveà de mormânt unui bogătaş ellin.

12) **Piatră de mormânt.** Trebue amintită, pentru vechimea ei, o piatră de mormânt cu inscripţiunea latinească, aflată de răposatul profesor universitar V. A. Urechia, la biserica sf. Haralambie, din localitate, şi depusă spre păstrare în coridorul liceului „V. Alecsandri", subt scara ce duce la biblioteca sa, dăruită oraşului la 1890.

Piatra este de marmoră şi a fost aşezată la 1675, pe mormântul „ilustrului medic" Ioan Mascellini, nobil de Pesaro, de către soţia sa.

In inscripţie se spune că medicul Mascellini avea reputaţie europeană, căci era consultat de „Prea puternicii principi ai ambelor Valachii" precum şi de „Primul ministru al prea puternicului Imperiu Otoman"; iar „consilierul imperial Achmed-Paşa, l-a avut pentru îngrijirea sănătăţii", în călătoriile sale prin Creta, Adrianopol şi pretutindeni, unde-l chemau interesele împărăţiei.

Pentru faima carierei sale strălucite, a fost chemat până şi „de prea viteazul han tătărăsc", care zăcea de multă vreme în palatul său din Crimea, fără nădejdea vindecării. Aflând el despre vestitul medic şi massor Mascellini, l-a chemat la palat, unde acesta a redat fără multă zabavă sănătatea suveranului. Drept recunoştinţă, după ce hanul l-a încărcat cu mari laude şi bogate daruri, i-a îngăduit să se întoarcă în oraşul Galaţi, unde şi-a încheiat destoinica lui viaţă, murind în vrâstă de 63 de ani *).

13) **Monumentul Unirii Principatelor.** Pe str. Domnească, în piaţa rotundă din faţa grădinii publice, se va înalţa frumosul monument al Unirii Principatelor, lucrat la Florenţa, în Italia de vestitul sculptor Romanelli.

Monumentul cu statui alegorice a fost comandat înaintea răsboiului mondial, de un comitet gălăţian în frunte cu marele bărbat politic, răposatul Take Ionescu şi va fi o podoabă artistică pentru oraş.

Se crede că va costa cam 12 milioane de lei.

Monumentul ar cântări, după informaţiile unor domni consilieri ai Municipiului, cam 80.000 de Kgr. si anume 50,000 Kgr. marmoră roşie de Ravena şi 30,000 figurile în bronz; piesele monumentului ar încărca vreo 8 vagoane de cale ferată.

Se crede că va fi adus în oraş în cursul anului 1927, iar pentru înlesnirea transportului se interesează marele general

*) Traducerea în româneşte a inscripţiunii a fost făcută de colegul meu D. Dan, profesor de latineşte la liceul V. Alecsandri cu elevii săi de cl. VIII în anul 1914.

Bodoglio, care ne-a vizitat ţara de curând şi a primit să fie cetăţean de onoare al Municipiului Galaţi.

Nu cunoaştem alte informaţii despre acest vestit medic italian, care a murit la Galaţi în anul 1675.

De bună seamă, că el fiind catolic a fost înmormântat la vechiul cimitir al bisericii catolice, o clădire mică şi săracă, despre care aminteşte misionarul catolic prin Moldova, Marcu Bandini, şi era pe acea vreme afară din oraş, pe locul care astăzi se mai numeşte, piaţa Libertăţii, pe str. Movilei.

După dărămarea bisericuţii şi părăsirea cimitirului, piatra a fost adusă de vreun creştin provoslavnic la biserica din apropiere a sf. Haralambie (înfiinţată la 1848): aici a aflat-o, afară V. A. Urechea roasă de picioarele trecătorilor şi a luat-o, ca s'o depună spre păstrare lângă biblioteca sa dela liceu, unde se află şi astăzi.

VI. ECONOMICE

A. Comerţul.

Galaţii, primul port al României-Mari la Dunăre, având pe apă comunicaţie cu ţările cele mai depărtate din apus şi răsărit, a dobândit de mult o însemnătate mondială ca oraş comercial.

Prin minunata sa poziţiune geografică, aproape de gurile râurilor Prut şi Siret, la depărtare cam de 140 Km. de Mare, cu o rază de cheiu la Dunăre de aproape 20 de Km. şi cu adâncime statornică medie de vreo 15 m. în faţa oraşului, chiar când apele Dunării sânt scăzute, acest oraş este socotit ca port maritim, pentru că este accesibil oricând vapoarelor de mare tonaj.

Până la războiul mondial, marile case comerciale stabilite în oraş, importau din ţările apusului toate mărfurile trebuitoare consumaţiunii interne ca: stofărie, obiecte de metal, ceasornicărie, fierărie, sticlărie, cărbuni de pământ, cocks, uleiuri vegetale; iar din oraşele Orientului sosiau tot felul de coloniale, care se vindeau cu preţuri foarte eftine, pentru buna îndestulare a publicului din ţară.

După război traficul a mai sporit, nu însă în măsura nevoilor mărite ale României întregite. Deprecierea valutei şi sporirea taxelor interne, au scumpit mărfurile. Descărcarea unei tone de marfă, din vapor la magazia doc, costă astăzi, cam 40—50 lei.

La cereale, tona de descărcare, ori încărcare cu eleva-

torul în docuri, costă între 50 şi 60 lei. Inainte de răsboi, aceeaşi tonă descărcată costà 1,25 până la 1,40 lei; iar în porturile mari europene, Hamburg, Fiume etc., costa de 3 şi 4 ori mai eftin ca la noi, dar cu mijloace tehnice de utilaj mai perfecţionate.

Astăzi cel mai mare trafic la export prin Galaţi, se face cu cherestea, însă împrejurări externe şi nevoi valutare interne au impus Statului majorarea taxelor la exportul cherestelei şi cu mai bine de 50% la transportul pe C. F. R. Cu toate acestea s'a transportat prin Galaţi, în anul 1924, peste 600.000 tone de cherestea, sau anual cam 70.000 de vagoane, cea mai mare cantitate de cherestea din toate porturile Europei.

Dela transportul cherestelei, care soseşte direct în port pe cale ferată sau pe apă şi se depozitează în docuri şi la bazinul nou, pentru export, Municipiul Galaţi încasează anual, între 15 şi 20 de milioane lei, aproape un sfert din venitul ei bugetar.

Cauzele scăderei traficului de mărfuri sânt multiple şi între acestea şi lipsa de căi ferate, care să uşureze scurgerea mărfurilor în interiorul ţării.

Ca centru de export Galaţii a fost inferior pieţei de import dinaintea răsboiului, căci cerealele ce se exportau pentru tranzit în străinătate, proveneau din Basarabia.

Astăzi această provincie făcând un trup cu ţara noastră, exportul de cereale are menirea să ia un mare avânt.

Din următorul tablou comparativ se vede diferenţa între importul şi exportul, în tone de mărfuri la Galaţi, înainte şi după răsboiu.

Pentru comparaţie luăm doi ani: 1911 şi 1923*).

1911	import	392.375	tone mărfuri
	export	763.006	tone mărfuri
	total	1.065.381	tone
1923	import	124.607	tone mărfuri
	export	513.566	tone mărfuri
	total	638.173	tone, deci o

*) Ing. I. Popovici. Necesitatea măririi şi organizării Porturilor noastre. Galaţi 1924. pg. 37.

scădere simţitoare, la importul şi exportul de mărfuri, după răsboiu. In ultimii doi ani însă importul şi exportul a sporit simţitor, cum se vede din tablourile alăturate.

Galaţii a fost şi înainte de războiu marea piaţă pentru exportul cherestelei în celelalte continente.

Vapoarele care sosiau încărcate cu coloniale şi alte produse ale Orientului, se întorceau încărcate cu cherestea în Grecia, la Constantinopol şi Smirna. In Asia Mică, subt numele de *„galaţiana"* se înţelegeà cheresteaua românească; chiar lăzile cu care se împachetau pentru export smochinele la Smirna, se numiau *„Galatzia"*.

Cheresteaua din Bucovina, Ardeal şi vechiul Regat, se mai exportă şi acum, nu numai în Turcia şi Grecia, dar şi în Egypt, Spania, Italia, Franţa, Algeria şi până în India şi chiar în America, de marea fabrică forestieră a Societăţii Anonime, fosta Götz, de Societatea „Foresta" şi altele.

Negotul cu peşte proaspăt, făcuse din piaţa Galaţi una din cele mai înfloritoare din Europa.

Vagoane speciale, frigorifere, duceau peştele proaspăt de lux, pentru îndestularea populaţiei, la Viena şi Buda-Pesta.

De asemenea se exportà petrolul românesc şi benzina în cisterne speciale, sarea, vinul, leguminoase, care au fost totdeauna bogăţiile ţării exportate pe pieţele oraşelor mari europene.

* * *

Cum se desprimăvărează, şi încep să sosiască vasele dela Mare, încărcate cu mărfuri de tot soiul, un nou freamăt de viaţă stăpâneşte în valea portului şi în pieţele oraşului. Graiurile tuturor neamurilor pământului se aud la cheiu şi în oraş, în tot timpul cât domneşte o mare mişcare negustorească.

Din zorii zilei, când încă nu se arată bine soarele după crestele munţilor Bugeakului, harnicii cărăuşi descarcă sacii cu cereale şi hamalii urcă şi coboară grăbiţi schelele vapoarelor, cu samarele lor încărcate pe spinările încovoiate de greutatea mărfii ce descarcă din vapoarele de curând sosite.

In bazinul docurilor, vapoare acostate, descarcă baloturi de manufactură, colete de coloniale, lăzi cu şampanie, saci cu banane, lăzi cu apă de Vichy, lăzi cu portocale, lămâi, smo-

chine, curmale, până şi lăzi cu castraveţi şi bostănei, şi alte bunătăţi nefolositoare.

Importut acestor trufandale, ca şi obiectele şi articolele de lux, pentru gusturile rafinate ale bogătaşilor, contribue mai mult la deprecierea banului nostru.

Vapoare numeroase, sub pavilioanele Statelor din apus, transportă în tranzit prin Galaţi, diferite mărfuri; aşa vapoare olandeze încărcate cu mii de tone aramă, din republica sovietelor, pentru minele din Bordeaux.

Vapoare sub pavilioane greceşti cu mii de tone cocks şi brichete din Anvers pentru minele de aramă din Serbia.

Tancurile agenţiei N. F. R. stau încărcate cu păcură gata de export.

La agenţiile navigaţiunii fluviale române şi ale serviciului maritim, precum şi la agenţiile de vapoare străine se descarcă tot felul de mărfuri ca: droguri, manufactură, coloniale, aduse cu vapoare, care vor încărca fără zăbavă cheresteaua noastră şi alte produse ale pământului românesc.

Pentru a înţelege mai lesne situaţia importului şi exportului prin vama-doc din Galaţi, dăm aci două tablouri de mişcarea comerţului pe anul 1924, cantitatea de marfă şi cu veniturile aduse la Galaţi, din import şi export, Statului nostru.

T A B L O U

de importul prin „Vama-Doc" a Portului Galaţi, în anul 1924, cu vase de Mare.

1.	Din **Germania** s'a importat;	Kgr.	37.533.484		diferite mărfuri, din care 80% fierărie în stare brută, iar restul de 20% ţesături şi art. de drogherie.
2.	„ **Anglia** „ „	Kgr.	15.930.706		mărfuri, din care 60% manufactură; 30% fierărie; 10% drogherie etc.
3.	„ **Anglia** „ „ şi	„	343.076		sulfat de cupru.
4.	„ **Austria** „ „	„	1,798,848		mărfuri de fierărie în proporţie de 70%; iar 30% diverse.
5.	„ **Egypt** „ „	„	9.466.284		mărfuri, din care 90% coloniale, iar 10% constă din mărfuri venite transit, în special manufactură, din alte ţări.
6.	„ **Turcia** „ „	„	17.647.800		cărbuni de pământ şi 17230 Kgr. peşte sărat.
7.	„ **Serbia** pe Dunăre cu vaporul	„	800.000		aramă brută şi 9250 Kgr. usturoi.
8.	„ **Italia** s'a importat	„	4.689.476		mărfuri coloniale în cea mai mare parte.
9.	„ **Belgia** „ „	„	1.515.330		mărfuri în mare parte manufactură şi fierărie în proporţii aproape egale.
10.	„ **Grecia** „ „	„	2.684.944		mărfuri, din care 85% coloniale, iar 15% mărfuri de manufactură, venite în transit din alte ţări.
11.	„ **Franţa** „ „	„	11.355.052		mărfuri în mare parte ţesături de lână şi bumbac, iar restul maşinării şi articole de lux şi puţine coloniale.
12.	„ **Polonia** sosite cu trenul	„	7.739.475		mărfuri din care 50% manufact. iar 50% fierărie şi altele.
13.	„ **Polonia**, în transit prin Galaţi	„	5.208.584		cherestea care s'a exportat în Egypt şi Grecia.
Totalul sumelor încasate la import, în anul 1924 a fost de lei 344.698.213.30% pe seama Minist. de Finanţe					
„ „ „ „ ½%				8.577.673.65%	„ Comunicaţiilor
„ „ „ comision 2%				76.323.744.90%	„ de Finanţe.
			Totalul general	429.599.631,85%.	

Exportul prin „Vama-Doc" al Portului Galaţi, în anul 1924, cu vapoare de Mare (Carcoboturi).

1.	In **Franţa** . .	am exportat Kgr.	1.332.480	seminţe de bostan; Kgr. 745.100 ulei de floarea soarelui şi Kgr. 241.730 linte; Kgr. 405.160 măzare; Kgr. 78.050 anison; Kgr. 220.770 năhut; Kgr. 11.882 glicerină; Kgr. 50.000 făină de oase; Kgr. 23.576.590 orz; Kgr. 15.923.760 ovăz; Kgr. 1.927.820 secară şi Kgr. 6.096.830 fasole.
2.	„ **Anglia**	„ „ „	581.110	grozură de grâu; Kgr. 170 piei tăbăcite; Kgr. 78.475 piei de vite mari.
3.	„ **Ceho-Slovacia**	„ „	13.740	maţe uscate; Kgr. 28.593 miere de albine; Kgr. 17.498 piei de iepuri, Kgr. 5200 capete de vite mari.
4.	„ **Austria**	„ „ „	143.244	rumegătură de zinc.
5.	„ **Grecia**	„ „ „	309.110	mazăre; Kgr. 742.320 nuci; Kgr. 60.000 seminţe de cânepă; Kgr. 597.135 meiu; Kgr. 60.000 seminţe de in; Kgr. 547.026.810 cherestea de brad; Kgr. 34.200 lemn de teiu; Kgr. 1.125.398 lemn de fag; Kgr. 1.112.690 tărâţe de grâu şi 34 de capete de vite mari.
6.	„ **Germania**	„ „ „	5.693.190	turte de floarea-soarelui; Kgr. 178.200 clei pentru tâmplari; Kgr. 497.500 seminţe de floarea-soarelui.
7.	„ **Polonia** cu trenul	„	196.960	minereuri.
8.	„ **Egypt** . . .	am exportat „	14.300	lemn de mesteacăn; Kgr. 606.820 lemn de stejar; Kgr. 1.923.580 porumb şi Kgr. 1.256.870 făină de grâu.

Totalul sumelor încasate **la export**, este de lei 372.779.312.30 0/0 pe seama Minist. de Finanţe
„ „ „ la ½ % export „ „ „ 15.171.172.05 % „ „ Minist. Comunicaţiilor
„ „ „ comision „ „ „ 102.788.80 % „ „ Minist. de Finanţe
Total general 388,053.273.15 %

Docurile.

Pentru depozitarea şi păstrarea mărfurilor sosite cu vapoare şi cu trenul din străinătate, ori tranzit, sânt marile magazine şi antrepozite ale docurilor.

După desfiinţarea regimului de *porto-frank*, prin legea din Mart 1883, s'au făcut pregătirile pentru construirea docurilor şi magaziilor de antrepozite la Galaţi şi Brăila.

Construirea celor din Galaţi a început în primăvara anului 1887. *Dock* este vorbă englezească şi înseamnă bazinul în care se află pontonul de construcţie şi reparaţie a vaselor; iar prin generalizare se numeşte „*dock*" construcţia şi magazia de păstrare a mărfurilor şi cerealelor.

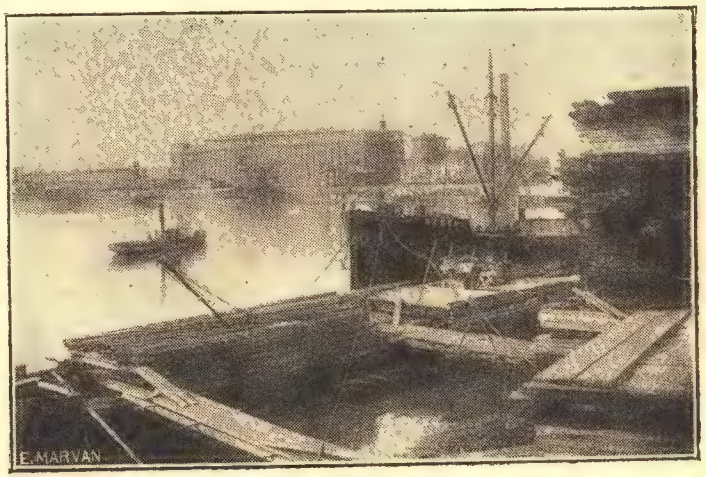

Vedere spre docuri.

Bazinul docului are lungimea de 500 m., adâncimea de 5 m., subt nivelul apelor celor mai scăzute, şi 120 m. lărgime. Suprafaţa bazinului este de 88.000 m. p. Comunicarea bazinului cu Dunărea are lăţimea de 30 m.

Magazia de cereale are 338 de silozuri (celule) exagonale. Magazia de mărfuri este o clădire cu 2 etaje, în lungime de 20 m. şi lăţimea de 5, cu 5 compartimente.

Incărcarea şi descărcarea mărfurilor se face, în mod meca-

nic, cu elevatoarele aşezate pe şinele din fața docurilor, pe cheiul de piatră.

In golful docului iernează vasele prinse de îngheţul iernelor timpurii.

Incinta vastă a docului este închisă de zidul betonat, înalt de 3 m., despărţitor de oraş, pentru ferirea de furturi şi contrabande de mărfuri.

Santinele militare stau de strajă la porţile docurilor.

In interiorul curţii, numeroase linii de garaj înlesnesc circulaţia vagoanelor de marfă pentru încărcarea şi descărcarea din magazii.

Un sgomot asurzitor de maşinării, roţi şi curele de transmisiune, asurzesc pe călător, când docurile sânt în toiul activităţii lor.

Acţionarea motoarelor se face dela *Casa Maşinelor*, înzestrată cu cele mai desăvârşite instalaţii moderne.

* * *

Bazinul de cherestea. Marea desvoltare ce a luat Galaţii pentru exportul de cherestea, atât înainte de răsboiul mondial, dar mai ales acum în urmă, a necesitat construirea unui bazin propriu pentru încărcarea pe vapoare a cherestelei adusă cu vagoanele din munţii Bucovinei, Ardealului şi din vechiul Regat.

Noul bazin este aproape de cotul Pisica, are lăţimea de 140 m., lungimea 220 m.

Liniile ferate de pe digul înalt construit dealungul lacului Brateş, sânt pline de vagoanele pentru mărfuri şi cherestea, care nu se mai opresc la gara de pasageri,—ci la noua gară Brateş de lângă dig,—pentru uşurarea traficului.

In noul proect de transformare şi mărire a gării de călători, se prevăd construirea de instalaţii mari industriale şi magazii, pe locul ocupat vremelnic de lucrătorii şi muncitorii satului improvizat în pripă „Galaţii noi".

I

	INCĂRCATE					DES…
	Câte cu		Cu câte			Câte
	Pânze	vapori	Tone capacitate	Kgr. cereale	Kgr. Alte mărfuri	Pânze
TOTALUL pe 12 luni	—	24	35325	167100	13293143	—
TOTALUL pe 12 luni	—	257	495754	—	124282702	5
TOTALUL GENERAL	—	281	531079	167100	137575845	5

Român	Austriac	Bulgar	Englez	Francez	Grec	German	Italian	Spaniol	Cehoslovac	Persian

TABLOU DE MIŞCAREA PORTULUI GALAŢI PE ANUL 1925

A. BASTIMENTE DE RÂURI, ROMÂNEŞTI

I N T R A T E

	INCĂRCATE					DEŞERTE			TOTALUL Bastimentelor	VENITE DIN PORTURILE							Cu câţi	
	Câte cu		CU CÂTE			Câte cu		Cu câte										
	Pânze	vapori	Tone capacitate	Kgr. cereale	Kgr. alte mărfuri	Pânze	vapori	Tone capacitate		Române	Austriece	Bulgare	Germane	Cehoslovace	Jugoslave	Ungare	Pasageri	Marinari
TOTALUL pe 12 luni	472	389	193895	12661663	133251963	371	1229	416389	2461	2460	—	—	—	—	1	—	290824	22122

E Ş I T E

	INCĂRCATE					DEŞERTE			TOTALUL Bastimentelor	PLECATE LA PORTURILE							Cu câţi	
	Câte cu		CU CÂTE			Câte cu		Cu câte										
	Pânze	Vapori	Tone capacitate	Kgr. cereale	Kgr. alte mărfuri	Pânze	Vapori	Tone capacitate		Române	Austriece	Bulgare	Grece	Cehoslovace	Jugoslave	Ungare	Germane	Pasageri	Marinari
TOTALUL pe 12 luni	352	542	264353	23022305	130299020	497	1058	343561	2449	2360	1	82		–	5	–	–	270614	22161

B. BASTIMENTE DE RÂURI, STRĂINE

TOTALUL pe 12 luni	114	3	40659	12619328	14320568	149	97	69936	363	320	16	–	–	15	12	–		–	1057	158	3	66497	36718289	31418909	91	45	39316	347	245	43	3	7	3	33	10	4	–	1015
TOTALUL GENERAL	586	392	234554	25280991	147572531	520	1326	486325	2824	2780	16	–	–	15	13	–	–	290824	23179	510	545	330850	59740594	161717929	588	1103	382877	2796	2605	44	85	7	3	38	10	4	270614	23176

C. BASTIMENTE DE RÂURI

CÂTE AU INTRAT SUB PAVILIONUL

Român	Austriac	Bulgar	Englez	Francez	Grec	German	Italian	Olandez	Cehoslovac	Persian	Polonez	Olandez	Bavarez	Jugoslav	Unger			Capacitatea vaselor	Totalul
2461	52	–	–	52	165	5	3	2	3	1	1	4	8	1	66			720879	2824

CÂTE AU EŞIT SUB PAVILIONUL

Român	Austriac	Bulgar	Englez	Francez	Grec	German	Italian	Olandez	Cehoslovac	Polonez	Olandez	Bavarez	Jugoslav	Unger					Capacitatea vaselor	Tolalul
2449	51	–	–	49	160	6	2	–	3	1	4	8	1	62					713727	2796

Mișcarea Portului Galați, cu vasele românești și străine, în anul 1924.

La Căpitănia Portului Galați, se păstrează tablourile de mișcarea vaselor românești și străine, de Mare și de râuri, pe anii dela răsboi, cu arătarea porturilor de unde au sosit, deșerte ori încărcate, și unde au plecat încărcate ori deșerte din portul nostru, cu tonele de mărfuri înregistrate și cu numărul călătorilor și al marinarilor de pe vase, cari au îngreuiat adesea consumația locuitorilor prin marele lor număr, și prin valuta ridicată a țărilor lor.

Apoi se arată numărul vaselor intrate și eșite din portul Galați sub pavilioanele țărilor străine, cu care purtăm legături comerciale, și numărul tonelor de mărfuri înregistrate.

Dăm alăturat 2 tablouri de mișcarea portului Galați pentru anul 1924 și un tablou de taxele de pilotaj încasate pe tonaj de căpitănia Portului, în vigoare astăzi, dela vasele intrate în bazinul docurilor.

Taxele de pilotaj.

Credem că este bine să fie cunoscute de cei interesaţi, taxele de pilotaj, care se percep la bastimentele sau vasele intrate în bazinul docurilor noi şi vechi, aplicate dela 10 Oct. 1821 şi păstrate până în prezent.

Tone Registru	Lei B.	Tone Registru	Lei B.	Tone Registru	Lei B.
10 —	0.90	600 —	90.00	2900 —	696.00
20 —	1.80	700 —	126.00	3000 —	720.00
30 —	2.70	800 —	144.00	3100 —	744.00
40 —	3.60	900 —	189.00	3200 —	768.00
50 —	4.50	1000 —	210.00	3300 —	792.00
60 —	5.40	1100 —	264.00	3400 —	816.00
70 —	6.30	1200 —	288.00	3500 —	840.00
80 —	7.20	1300 —	312.00	3600 —	864.00
90 —	8.10	1400 —	336.00	3700 —	888.00
100 —	9.00	1500 —	560.00	3800 —	912.00
110 —	9.90	1600 —	384.00	3900 —	936.00
120 —	10.80	1700 —	408.00	4000 —	960.00
130 —	11.70	1800 —	432.90	4100 —	984.00
140 —	12.60	1900 —	456.00	4200 —	1008.00
150 —	13.50	2000 —	480.00	4300 —	1032.00
160 —	14.40	2100 —	504.00	4400 —	1056.00
170 —	15.30	2200 —	528.00	4500 —	1080.00
180 —	16.20	2300 —	552.00	4600 —	1104.00
190 —	17.10	2400 —	576.00	4700 —	1128.00
200 —	18.00	2500 —	600.00	4800 —	1152.00
300 —	36.00	2600 —	624.00	4900 —	1176.00
400 —	48.00	2700 —	648.00	5000 —	1200.00
500 —	75.00	2800 —	672.00		

Camera de Comerţ. In marele port Galaţi se află Camera de Comerţ, înfiinţată prin legea respectivă din 2 Oct. 1864, ca autoritate economică numai în ţinutul Covurlui. Cei 32 de membri, negustori şi industriaşi fruntaşi, aleg pe preşedinte, vice preşedinte şi pe secretar. Aceştia au în deaproape a cerceta toate chestiunile care interesează bunul mers al vieţii economice din ţinut şi oraş.

Prin legea bin 4 Iulie 1881, s'au înfiinţat *Bursele de Comerţ şi Mijlocitorii de Schimb şi de mărfuri*, sub controlul Camerelor de Comerţ.

Bursa este administrată de Sindicul Bursei, ajutat de un

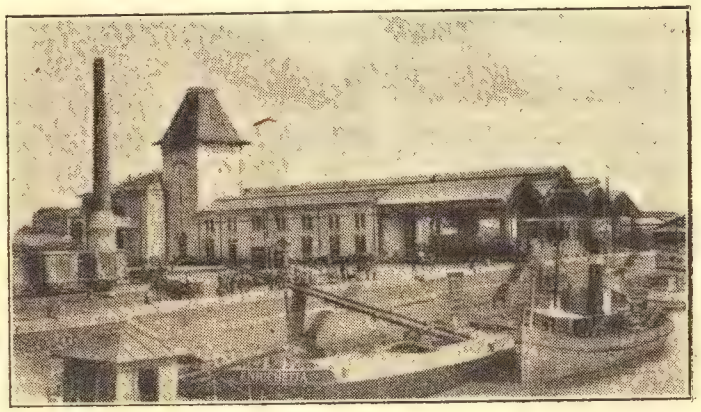

Palatul Pescăriilor la cheiul Dunărei.

comitet al Bursei, compus din Sindic ca preşedinte, un delegat al Băncii Naţionale şi un delegat al Comerţului. In Galaţi sânt 4 mijlocitori recunoscuţi oficial.

* * *

Hala, Pescăriile Statului. Piaţa Galaţilor a fost una din cele mai mari debuşeuri de pescărie de pe continent, căci aici în hala de pescărie se descărcà zilnic înainte de războiu până la 150,000 Kgr. de peşte proaspăt.

Hala de pescărie a fost construită între anii 1912 şi 1916 la Dunăre, aproape de docuri, pe terenul dăruit Statului de Comună.

Instalaţiile au fost făcute după ultimile mijloace ale technicei din apus, cu frigorifere şi cu compartimente de pescărie.

Hala şi frigoriferele cuprind 5500 m. p. şi au costat aproape 1.000.000 lei. Are o fabrică de ghiaţă artificială, producând zilnic câte 500 Kg. In depozitele frigorifere încap 200 kg. de icre negre la 0° C.; 80,000 kg. peşte serat la 0° C.; 220.000 kg, peşte mărunt la 0° C. Zilnic se poate îngheţa la —14° dela 10 la 12.000 kg. peşte mare. In depozit se poate păstra la—7°, până la 300.000 kg. peşte congelat.

Minimul temperaturei de congelări este — 30° C.

Maşinile sânt duble, ca să nu înceteze lucrul, când se strică una.

Motorul, care acţionează maşinile, are 250 C. P., cel de reservă 130 C. P. Dinamul 30 K. W. pentru iluminatul Halei, a ozonării aerului, ventilaţie, elevator pentru cărbuni, ascensor petru peşte etc., un rezervor de apă de 200 m. c. pentru curăţitul halei şi o pompă.

Inainte de răsboiu se aduceà la hala pescăriilor:

Morun şi Nisetru	600.000	Kg.
Şaláu	400.000	„
Ştiucă mare	1.000.000	„
Alt peşte mare (somn, mreană, plătică, avant, lin, calcan etc.)	3.000.000	„
Peşte mărunt	4.000.000	„
Peşte sărat indigen	1.000.000	„
Total	10.000.000	Kg.
Sosiau apoi icrele negre	2000	„
Icre de crap şi ştiucă,	15.000	„
Scrumbii de Dunăre	500.000	buc.
Raci	150.000	„

Pentru transportul peştelui serveau vagoane frigorifere, speciale, care veniau pe linia ferată construită pe sub hală şi leagă liniile docurilor cu liniile Portului.

O bună parte din peştele de lux şi icrele negre se exportau, în vagoanele frigorifere, în marile centre orăşăneşti din apus, unde se vindeà proaspăt, ca şi când ar fi fost prins de curând, şi aduceà Statului un venit însemnat.

Hala Pescăriilor statului a trecut după răsboiu în exploatarea unei societăţi „Frigul".

Inaugurarea halei s'a făcut cu o deosebită solemnitate la 16 Iulie 1915. Norocul făcuse să sosească la şantierul Galaţi toate maşinăriile, înainte de isbucnirea răsboiului european.

* * *

Oborul de vite, este situat în partea de sud-vest a oraşului, la capătul străzii Brăila, pe o întindere de 10 hectare şi în apropiere de Abatorul Municipal.

Oborul este împrejmuit, are conductă de apă şi este împărţit în mai multe secţiuni, pentru vite mari, cai, oi şi porci. In faţă are un pavilion pentru administraţie, birouri ale serviciului veterinar şi locuinţele personalului.

In Oborul acesta sânt aduse spre vânzare vite din ţinutul Covurlui şi din sudul Basarabiei.

Bănci.

In marele port dunărean funcţionează numeroase Bănci şi sucursale ale celor din capitală şi Iaşi pentru înlesnirea afacerilor de negoţ.

1) **Banca Gr. Maniţiu & Co.** str. General Lahovari, Societate în nume colectiv, înfiinţată la April 1925. Capital social 50.000.000 lei; iniţial vărsat 2.500.000 lei.

2) **Banca Creditului Gălăţian**, str. Sf. Nicolae, Soc. An. Capital 10.000.000 lei, vărsat 4.000.000 lei.

3) **Banca Galaţilor,** str. Hatman Arbore, Soc. An., capital social 10.000.000, vărsat 5.000.000.

4) **Banca Noastră,** str. Domnească 32, Soc. An., capital 5.000.000, vărsat 3.000.000 lei.

5) **Banca Covurluiului,** str. Brăilei, Soc. An., capital 500.000 lei.

6) **Prima Societate Economică din Galaţi,** str. Colonel Boyle, capital statutor 3.000.000 lei.

7) **Banca Progresul**, str. Sf. Nicolae, Soc. An. Capital vărsat 4.000.000 lei.

8) **Banca Zimbrul,** str. Traian, capital 500.000 lei.

Bănci sucursale.

1) **Banca Naţională,** str. Fraternităţii.

2) **Banca Românească,** str. Portului, capital şi reserve 395.000.000 lei. Centrala Bucureşti. Industrii afiliate în Galaţi:

a) Fabrica de lumănări „Apollo".

b) Şantierele române dela Dunăre foste Fernic.

c) Fabrica „Albina" de ambalage metalice şi cremă.

d) Fabrica română de paste făinoase fostă Josiek.

3) **Banca Comercială Italiană-Română,** str. Colonel Boyle. Capital 100.000.000 lei. Secţiune specială de mărfuri şi cereale, magazii în str. Cereş.

4) **Banca Marmorosch-Blank & Co.,** str. Sf. Nicolae. Secţiune specială de cereale, agenţie în str. Portului. Industrii afiliate: a) Moara Steaua, b) Garajul Hiller.

Capital 200.000.000 lei. Centrala Bucureşti.

5) **Banca Agricolă,** str. Colonel Boyle, capital şi reserve 158.000.000 lei.

6) **Banca generală a Ţării Remâneşti,** str. Portului. Secţiune de cereale şi mărfuri. Capital social 80.000.000 lei. Centrala Bucureşti.

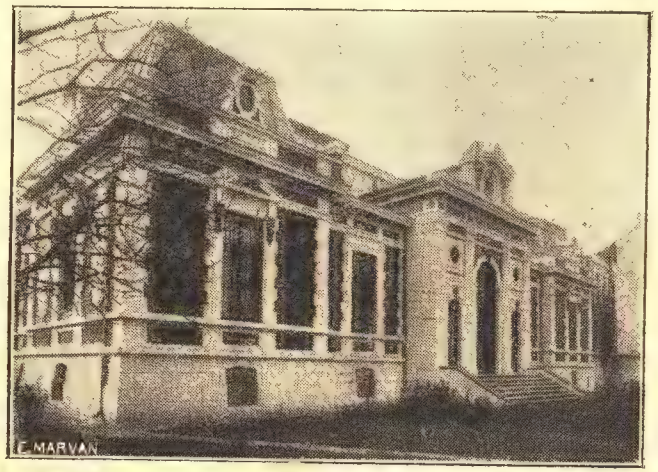

Banca Naţională a României.—Sucursala Galaţi, Str. Fraternităţii.

7) **Banca Crissoveloni,** str. Portului. Secţiune de mărfuri şi cereale.

8) **Banca de Credit Român,** Soc. An., str. Portului, capital 25.000.000. Centrala Bucureşti.

9) **Banca de Scont,** Soc. An. str. Colonel Boyle, capital 80.000.000 lei. Centrala Bucureşti.

10) **Banca Moldovei,** str. Portului, capital 30.000.000 lei. Centrala Iaşi. Secţie specială de mărfuri şi cereale.

11) **Banca Iaşilor** str. Dogăriei, capital 20.000.000 lei. Centrala Iaşi. Secţie de mărfuri şi cereale.

12) **Banca Comercială Română**, str. Colonel Boyle.

13) **Banca Ellino-Română**, str. Portului. Centrala Brăila.

14) **Banca Lazaris**, Sucursala, str. Braşoveni, agenţia str. Portului.

Toate Băncile sucursale fac şi operaţiuni de devize.

Cooperative.

In oraşul Galaţi funcţionează astăzi, în condiţiunile legei băncilor populare, următoarele instituţii cooperative:

1) **Banca Federală „Mihail Kogălniceanu"**, servind de centrală judeţiană şi având afiliate toate băncile populare, obştele agricole şi cooperativele de consum din ţinutul Covurlui, in număr de 87 unităţi, are un activ de lei 38.624.719.

2) **Banca Populară „Mihail Kogălniceanu"** cu sediul la Şcoala No. 4 de băeţi din str. Elena Doamna, numără peste 350 membri şi un activ de lei 1.560.337.80.

3) **Banca Populară „Sf. Impăraţi,** "în suburbia Sf. Impăraţi, având 480 de membri şi un activ de lei 2.024.696.92.

4) **Banca Populară „Badalan"**, din suburbia cu acelaş nume, are 263 de membri societari, şi un activ de lei 1.051.416.22.

5) **Banca Populară „Valul lui Traian"**, cu sediul în str. G-l Iacob Lahovari, numărând 1022 de membri societari, cu un activ de lei 5.567.762,10.

6) **Cooperativa de consum „Poporul muncitor"**, cu sediul în str. Brăilei, are 1380 de membri societari, cu un activ de lei 260.007.85.

7) **Banca Populară C. F. R.**, cu 79 de membri şi 97.032 lei.

* * *

In ţinutul Covurlui mai fiecare Comună rurală are o bancă populară şi în multe din aceste comune funcţionează şi câte o cooperativă de consum, obşte de arendare, etc. Se procură mai mult manufactură şi coloniale.

La 31 Decembre 1924, activul Băncilor populare de credit era de lei 42,512.285.79.

Centrala băncilor populare din Bucureşti a înlesnit aces-

tor instituţii peste 20.000.000 lei credit, care a fost plasat plugarilor din ţinut, prin băncile populare respective.

Mişcarea Cooperativă este la noi în plin progres şi operaţiunile cu caracter economic, din ce în ce mai numeroase, se soluţionează prin mijlocirea acestor instituţii, în condiţii destul de prielnice; astfel că în curând întreaga vieaţă economică, rurală şi a muncitorilor din oraşe, va fi îmbrăţişată în întregime şi îmbunătăţită prin mijlocirea societăţilor cooperative.

Funcţionează în Galaţi şi o *cooperativă de pescari „Ghimia-Brateş din ţinutul Covurlui"* a pescarilor din Galaţi şi a sătenilor din preajma Brateşului, cari se ocupă cu plugăria şi cu pescuitul în bălţi.

Navigaţia Fluvială Română (N. F. R.)

Serviciul de navigaţiune al Statului, se poate considerà început din anul 1890 şi a luat fiinţă din nevoia simţită ce o aveà Regia Monop. Statului, să transporte sarea contractată cu Regia Sârbă.

Organizarea serviciului s'a făcut încă în anul 1901, când a trecut la Ministerul Lucrărilor Publice.

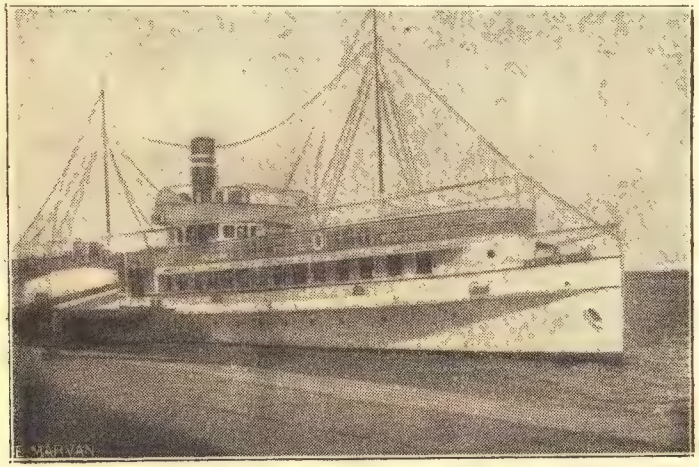

Vaporul „Principele Mircea" al N. F. R.

1) Serviciul N. F. R. dispune de 19 vapoare de pasageri, de o forţă de 6170 cai putere, care sânt:

„Principele Mircea", „Principele Carol", „Domnul Tudor", „Vasile Lupul", „Avram Iancu", „România-Mare", „Giurgiu", „Cernavoda", „Turnu-Măgurele", „Independenţa", „Călugăreni",

„Oltenița“, „Borcea“, „Principele Nicolae“, „Țepeș-Vodă“, „Sarmisegetuza“, „Soroca“, „Horia“ și „Turda“.

Serviciul N. F. R., mai dispune de 23 de remorchere, de o forță de 11,790 cai putere.

2) Vapoare de mărfuri, de o forță de 470 cai putere, capacitatea în tone de 700.

151 slepuri de un tonaj de 95,405 tone.

12 tancuri, cu un tonaj de 5.102 tone.

3) Construcția clădirei palatului N. F. R. (vederea alăturată) a fost terminată în 1914—1915, având instalată în ea:

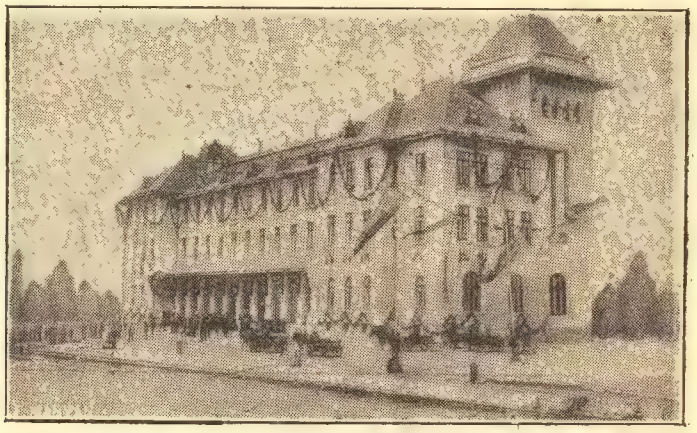

Palatul N. F. R.—Str. Portului

a). Birourile Direcțiunii Centrale a Serviciului N. F. R. din Galați.

b). Inspectoratul general al Porturilor, c) Diviziile Serviciului Hidraulic pe Dunăre, de jos de Brăila și Prut, apoi

d). Oficiul Telegrafiei fără fir.

* * *

Mersul vapoarelor de pasageri. Din Galați pleacă și sosesc în timpul sezonului, următoarele vapoare românești ale N. F. R.:

1) **Galați-Brăila,** în toate zilele, *pleacă* la 7.30 a. m., 12.30 p. m., 4.15 p. m., 6.30 p. m. *Sosesc* la 10.30 a. m., 3.30 p. m., 5.15 p. m., și 7.30 p. m.

2) **Galați-Sulina**, *pleacă* Luni, Mercuri, Vineri la 9 a. m., *sosesc* Marți, Joi, Sâmbătă la 6.30 p. m.

3) **Galați-Vâlcov**, *pleacă* Duminica, Joi la 9 a. m., *sosesc* Luni, Vineri la 6.30 p. m.

4) **Galați-Chilia**, *pleacă* Marți, Sâmbăta la 9 a. m. *sosesc* Mercuri, Duminica la 6.30 p. m.

5) **Galați-Silistra**, *pleacă* Mercuri, Sâmbătă la 5 a. m., *sosesc* Duminica la 6 p. m.

6) **Galați-Turnu-Severin**, *pleacă* Duminica la 5 dim., *sosesc* Duminica la 6 p. m.

Curse regulate de mărfuri și colete se fac între Galați și Turnu-Severin—Orșova, cu plecarea din Galați și Turnu-Severin, la 1, 10 și 20 ale fiecărei luni.

Intre Galați—Tulcea—Ismail—Chilia-Veche, cursele de mărfuri se fac odată pe săptămână.

Viitorul economic al Galaţilor.

Porturile Brăila şi Galaţi, prin poziţia lor geografică, au contribuit totdeauna la propăşirea economică a ţării ; însă din lipsa de fonduri băneşti, din anumite motive de politică externă, care interesau într'o vreme pe fosta Impărăţie austriacă şi din alte împrejurări interne, nu li s'au dat porturilor dunărene, desvoltarea impusă de nevoile economice prin minunata lor poziţiune geografică la Dunăre şi aproape de Mare.

După prefacerile din Statele europene, în urma marelui răsboiu, porturile noastre dunărene au menirea de a face legăturile cele mai uşoare şi mai eftine, între ţările cele mai bogate şi depărtate ale Orientului, cu cele mai civilizate ale apusului, după cum se vede din linia dreaptă trasă pe o hartă dela Hamburg—Berlin—Galaţi—Bombay, în India.

Călătorii străini pela noi ştiu mai bine a preţui acest dar dumnezeesc al Dunării, căci;—„Pe acest fluviu al Dunării ar trebui să fie o mişcare tot aşà de însufleţită, ca şi pe bulevardele principale ale unui oraş mare apusan"—spuneà la Galaţi unul dintre experţii americani, delegat în Comisiunea Păcii.

Menirea porturilor dunărene este să poarte bogăţiile, între lumea Apusului şi a Răsăritului, pentru prosperitatea ţării noastre:

—„Cum se adună apa, curgând în şuviţe de pe coastele munţilor, către gura văii principale, aşà se înnoadă reţeaua drumurilor naturale, către oraşul mai apropriat de Mare, care leagă Europa productivă, de poarta Asiei—câmp deschis încă pentru producţiunile industriale europene"; spune d. I. Simionescu (Oraşele noastre Buc. 1925 pag. 138).

Numai privind harta nouă a României, vedem toate căile de comunicaţie, de apă şi de uscat, îndreptate spre porturile dunărene, aşà :

1) Incepând dela apus, avem liniile : Temişoara—T.-Severin—Craiova—Bucureşti—Brăila—*Galaţi.*

2) Arad—Deva—Teiuş—Braşov—Buzău—Brăila—*Galaţi.*

3) Oradea Mare—Cluj—Reghin—Palanca—Adjud—Mărăşeşti—Bărboşi—*Galaţi.*

4) Sighetul Marmaţiei — Dorna — Piatra-Neamţ — Bacău (construindu-se linia Bacău—Bârlad, legătura va fi direct *Galaţi*) Mărăşeşti—Bărboşi—*Galaţi.*

5) Cernăuţi—Dorohoi—Iaşi—Bârlad—*Galaţi.*

6) Chişinău—Basarabeasca—Reni—*Galaţi.*

7) Cetatea Albă—Basarabeasca—Reni—*Galaţi.*

8) Prin terminarea tunelului din Munţii Buzeului, la Teliu, legătura între Transilvania şi Galaţi se va face mai lesne prin valea Buzăului.

Prin normalizarea linei ferate basarabene: Galaţi—Reni—Basarabeasca—Cetatea-Albă, dela limanul Nistrului, bogăţiile sudului Basarabiei se vor strecurà spre portul dunărean, care a luat locul Odessei dela Marea Neagră. Astfel Cetatea-Albă, a părcălabilor Gherman şi Oană din vremea lui Ştefan cel Mare, se va înfrăţi din nou, după aproape 450 de ani, cu portul dunărean, ctitoria marelui Ştefan, care i-a dat fiinţă după pierderea Cetăţii Albe la Turci.

* * *

In congresul general al inginerilor români dela Cernăuţi, către sfârşitul lui August 1926, între chestiunile desbătute a fost înlesnirea transporturilor intense şi eftine către Orient şi din Orient, după noua mare legătură comercială, care se pregăteşte a se stabili spre Asia, prin zona Mării Negre, cu calea lor naturală, numai prin porturile ţării noastre.

Comisiunea de ingineri români au stabilit, că bazinul Dunării şi Marea Neagră, sânt zona de organizare a acestor transporturi mondiale, care cer înbunătăţirea întocmirilor navigabile, atât pentru folosul comerţului mondial, cât şi pentru propăşirea celui naţional.

Intre marile probleme tehnice sânt şi amenajarea navigabilă a Prutului, dela Cernăuţi până la Galaţi, ca parte orga-

nică a canalului Dantzig—Marea Neagră, apoi amenajarea navigabilă a Siretului pentru uşurinţa transportului bogăţiilor munţilor la Galaţi.

La Congresul presei româno-polone, tot din vara anului 1926, dela Galaţi, s'a cercetat problema relaţiunilor economice între Polonia şi România, prin sistemul schimbului de produse între amândouă ţerile. S'a mai hotărât pentru această înlesnire, să fie legat portul Dantzig, dela Marea Baltică, cu Galaţii printr'un canal navigabil pe Prut. Costul întreprinderii a fost cifrat la 250 milioane franci aur, de inginerul român N. Davidescu. Terenul în cartierul Galaţii noi, espropriat, va fi nivelat, între digul Braţeşului şi calea Prutului, pentru construcţii de magazine.

* * *

Se vede din întreaga reţea de comunicaţie pe apă şi pe uscat şi din planurile viitoare de înbunătăţiri, marea însemnătate a porturilor pentru viaţa economică a ţării.

Ele nu vor fi numai centre de tranzit pentru mărfurile străine „dar şi piaţa pentru transformarea" materiilor prime in folosul industriilor, care vor lua la Galaţi avânt şi mai mare de cât cel de acum.

Pentru obiecţiunile de încetarea navigaţiunei iarna, când este îngheţată Dunărea, rolul Comisiunii Europene şi al Statului nostru se poate arăta efectiv prin întrebuinţarea puternicelor aparate de spart ghiaţă, pe porţiunea Dunării până la Sulina; iar pentru obiecţiunea altora, că apele Dunării scad la epoce de secetă şi navigaţiunea încetează, se răspunde că este constatat de serviciul hidraulic, că în faţa Galaţilor, la vreo 10 metri de mal, şi pe o distanţă de 15—20 de chilometri, Dunărea are o adâncime de minimum 15 m. (cam 45 picioare), când apele sânt cele mai scăzute, deci accesibilă vaselor mari.

Apoi interesele nouilor State formate: Polonia, Cehoslovacia, şi chiar Germania, care a perdut coloniile şi comerţul lumii cu flota ei maritimă, vor fi îndreptate tot la Dunărea-de-jos. Ungaria însăşi, care încearcă să ducă o politică economică neatârnată de Austria, îşi are privirile îndreptate spre portul Galaţi.

Ministrul ei de comerţ, Francisc Kossuth, spuneà în anii din urmă, cum că trebue stabilite schimburi de mărfuri ungureşti prin

Galaţi, arătând marea însemnătate a portului românesc pentru desvoltarea negoţului de import şi export pentru ţara lui. Portul Fiume fiind depărtat de pieţele orientului, concurenţa între vasele de plutire ungureşti şi cele austriace pe Dunăre, va fi înviersunată şi în folosul comerţului românesc. De mai multă vreme au început în Ungaria ca şi în Cehoslovacia mari lucrări hidraulice la Dunăre, amenajând porturile dela Dunăre, Buda-Pesta şi Bratislava, cu cele mai moderne instalaţii.

Pentru a se da şi porturilor noastre desvoltarea necesară, Ministerul Comunicaţiilor a numit Comisiuni speciale, parlamentare, care au studiat înfiinţarea zonelor libere şi autonomia porturilor Brăila, Galaţi şi Constanţa, cum au oraşele infloritoare străine din apus: Hamburg, Brema, Genua, Copenhaga, ca prin realizarea acestui plan măreţ să pună în valoare şi bogăţiile ţării.

Zona liberă de la Galaţi, cu sporirea utilajului modern, va grăbi şi construirea marelui canal Dantzig—Prut—Galaţi şi va da putinţa negoţului să se mişte în voe; iar industriilor să le procure cu înlesnire materiile prime şi alte mijloace de propăşire necunoscute în ţările cu regim protecţionist.

— „Prin proectul amintit se mai urmăreşte o organizare şi o conducere în afară de cadrul rigid al birocraţiei Statului, iar comercianţii şi industriaşii, prin organizaţiile lor profesionale, cu organele lor administrative locale, în curent cu cerinţele din fiecare moment, şi îndemnaţi de populaţia locală, vor face toate înbunătăţirile necesare, astfel, ca să atragă şi pe importatorii şi exportatorii români şi străini.

In zonele libere se vor creà şi desvoltà industrii ajutătoare la pregătirea, pentru consum, a mărfurilor aduse în ţară sau pentru prepararea de export a mărfurilor cu altă destinaţie.

Pentru economia naţională românească, desvoltarea porturilor autonome şi crearea zonelor libere, aduc un profit din transitul mărfurilor, şi o participare mai mare la comerţul internaţional, precum şi isvoare noui de venit, din muncă naţională mai intensă şi din nouile intreprinderi economice, create de transitul sporit şi de noua viaţă economică a zonelor libere".

Hoteluri.

In Galaţi se află numeroase hoteluri pentru călătorii sosiţii cu trenurile şi cu vapoarele de călători. Amintim pe cele mai igienice :

1) Hotel Athénée-Palace pe Str. Fraternităţii.
2) Hotel Royal-Palace str. Cuza Vodă.
3) Grand-Hôtel, „ Domnească.
4) Hotel Bristol „ „
5) „ Metropol „ „
6) „ Monopol „ „
7) „ Continental „ „
8) „ Majestic „ G-l Berthelot.
9) „ Splendid „ Braşoveni
10) „ Imperial „ Domnească.
11) „ Regal „ Cuza-Vodă,

Restaurante.

Numeroşii călători sosiţi în Galaţi, pot găsi consumaţii la următoarele restaurante :

1) Anton Suré şi Iani Linos str, Domnească.
2) Grand-Hôtel „ „
3) Monopol „ „
4) D. Panaitescu (fost Opler) „ Fraternităţii.

Localuri de distracţie pentru vară sânt câteva berării şi cinematografe, în centrul oraşului. Oraşul este lipsit de un teatru modern. Trupele de artişti dau reprezentaţii în localuri de cinematograf.

B. *Industrii.*

Industriile din Galaţi au luat în ultimele decenii şi mai ales după războiu un avânt mai mare de cât comerţul, datorită spiritului de intreprindere al fabricanţilor, şi situaţiei favorabile a portului Galaţi, care este în legătură directă cu străinatea pe calea eftină a apei şi mai ales protecţionismului vamal, care exclude în parte concurenţa produselor similare străine.

După Bucureşti, Galaţii este cel mai industrial oraş din toată ţara.

Statisticele cele mai noui arată că în Galaţi se află peste 160 de interprinderi mari industriale, cu un capital care trece de 650.000,000 lei, întrebuinţând maşini de peste 100.000 C.P. şi ocupând mai mult de 6000 de lucrătorii. *)

Cele mai însemnate intreprinderi industriale sânt :

I. **Şantierele Navale.** Vapoarele sosite la Galaţi din cele mai depărtate porturi, pentru încărcări şi descărcări de mărfuri, după o lungă călătorie pe apă, au adesea trebuinţă de reparaţiuni, care se fac în instalaţiile speciale din şantiere.

Marina noastră comercială mărindu-şi după războiu parcul său cu vase noi, are nevoe pe lângă reparaţii şi de construcţiuni moderne de vapoare.

Această industrie infiinţată la Galaţi, sub firma „Gh. Fernic et Co." în 1897, ca şantier naval, astăzi este în posesia unei Societăţi străine care poartă numele de „*Şantierele Române dela Dunăre*", cea mai mare instalaţie din ţară, cu un capital de

*) Ing. C, Petrovici. Industriile Galaţilor în Bulet. Instit, Econ. Român. III. 1924. pag. 178 şi urm. Fabricele au fost revizuite în 1926, adăugând pe cele noui înfiinţate.

142.500,000 lei şi maşini acţionate de 907 C. P. ocupând aproape 1000 de lucrători.

Interprinderea are 5 secţiuni:

a) *Turnătoria,* în str. Ceres; 2 cuptoare pentru fontă şi 2 cuptoare pentru bronz.

b) *Şantierul naval,* str. Arsenalului, cu instalaţiile moderne complecte şi cu un doc plutitor.

Aici au fost reparate vase de mare şi fluviu: iar la 1912 s'a construit din nou vaporul de pasageri „Principele Mircea", care face curse zilnic între Galaţi şi Brăila; este proprietatea N. F. R. Aici s'au făcut reparaţii generale vapoarelor de mare „Împăratul Traian" şi „Dacia" construit la 1899.

c) *Atelier pentru reparaţii de locomotive şi vagoane,* şoseaua Brateşului, prevăzute cu instalaţii, la care se poate lucrà deodată la reparaţia a 35 de locomotive şi 160 de vagoane de călători şi marfă.

d) *Şantierul pentru reparat vagoanele de C. F. R. „Principele Mihai"*, înf. la 1922 în gara Bărboşi, capital 295.000 lei, are 9 turbine cu aburi. Repară cam 10 vagoane lunar.

e) *Şantierul pentru reparat vagoane C. F. R. „Vulcan"* Bulăceanu-Veslowschi înf. în 1922 în gara Tulucești.

Al doilea **Şantier** aparţine Societăţi *„Galaţi"*, în str. Ancora 14, are cele mai sistematice şi complecte instalaţii, cu maşini acţionate de 116 C. P.

II. **Ateliere mecanice**, în număr de 16, capital învestit dè aproape 10.000.000 lei şi forţa motrice de 277 C. P., ocupând peste 3000 de lucrători.

1) *Atelierul mecanic „Ancora"*, proprietar C. I. Vasiliu, str. Dogăriei (azi T. Tenea) 97, motor 12 C. P. şi 7 diferite maşini. Are 2 cuptoare pentru turnat fontă şi bronz. Ocupă 400 lucrători. Aici se facrică balanţe şi măsuri de greutăţi.

2) *Soc. în nume colectiv „Unirea"*, str. Dogărie (T. Tenea) 22, înf. în 1918 are: motor 38 C. P., 5 strunguri, 12 diferite maşini şi o secţie de turnătorie fontă şi bronz, în str. Mazepa.

3) *Şantierul pentru reparat vagoane Inginer I. Popovici,* înf. în 1920, str. Davila, lângă calea ferată, are: 2 motoare 40 C. P. şi 16 C. P. şi diferite maşini şi unelte, ocupând 100 lucrători.

4) *„Progresul Metalurgic", H. Zilberstein,* str. Mazepa 81, se ocupă cu lucrări de alămărie.

5) *Atelier de alămărie,* M. Kessler, str. Roşiori.

6) *Asociaţia română industrială,* propietari fraţii Ciselski, inf. în 1914, str. Crişana 7—9; motor 20 C. P., 9 maşini şi unelte, cu o secţie pentru turnătorie de fontă şi bronz; ocupă 20 lucrători.

7) *Atelierul M. Alifanti,* inf. în 1887, str. Dogărei (T. Tenea) 4.

8) *Şantierul „Vulcan"*, inf. în 1921, propietatea Bălăceanu şi Veslowski, str. Cereş 28, cu o secţie de reparat vagoane la gara Tulucești (Covurlui).

9) *Atelierul „Calagiu"*, str. Vămei 2, infiinţat în 1922.

10) *Atelierul „Victor Radaeli"*, inf. în 1922, str. Azilul de bătrâni.

11) *Atelierul mecanic şi autogaraj „Bavafii"*, înf. în 1923 str. Balaban 9, cu 2 mot. de explozie 40 C. P.; posedă 3 strunguri, ocupând 17 lucrători.

12) *Fabrica de clopote şi art. bisericeşti, D. Bărbulescu,* str. Balaban 7, un motor 9 C. P., 2 cuptoare de turnat bronz şi fier.

13) *„Furnica"*, M. Toclogeanu, atelier mecanic, inf. 1910 str. Sf. Spiridon No. 7, pe un teren cu chirie. Capital 300.000.

14) *Ep. Lorando,* fabrică de tâmplărie, atelier mecanic şi turnătorie, inf. în 1922, str. Grădina Veche.

15) *Isbânda,* atelier mecanic şi turnătorie, înf. în 1923, str. Colonialelor.

16) *Oxigenul* atelier mecanic, înf. la 1925, str. Vasile Lupu 41, cu 2 strunguri, 1 polizor şi aparat de sudură.

III. **Fabrici de ţevi de plumb**. Din 1922 funcţionează, în str. Vezuviului, fabrica de ţevi de plumb, pentru conducte de apă şi gaz aerian şi produse metalice, sub firma *Sig. Behrmann et Co.* Posedă un motor Diesel de 28 C. P. şi 10 diferite maşini şi unelte ocupând 20 lucrători. Este a doua instalaţie din ţară, prima fiind la Bucureşti, propietatee Ferero et Co.

IV. **Fabrici de nasturi.**

1) *Fabrica de nasturi şi obiecte de metal „Ancora"* propr. Salo Weissenberg, inf. în 1900 str. Kogălniceanu 10. Ca-

pital 3.000.000 lei. 2 motoare benzină de 16 şi 50 C. P. şi alte instalaţii moderne, ocupă cam 50 lucrători.

S'a înfiinţat şi o secţie pentru fabricarea nasturilor din nuci de corozo, un produs al Americei de Nord, cu participarea unei fabrici din Piacenza (Italia). Este unica instalaţie de acest fel în ţară.

Nasturii de corozo erau inportaţi din străinătate pentru câteva milioane de lei anual, cari acum vor rămâne în ţară.

2) *Fabrica „Archimedes"*, înf. în 1922 str. Ceres, 15 C. P. şi 60 diferite maşini pentru confecţionarea nasturilor de metal.

V. **Făbrici de bidoane, ambalaje, căldări galvanizate.** Această industrie este înfloritoare la Galaţi, graţie desvoltărei industrei petrolului care are trebuinţă de bidoane pentru exportul produselor şi datorită desvoltării industriilor chimice şi a conservelor care necesită ambalaje. Se bucură de tarif vamal protecţionist la importul materiilor prime, în cât se exclude concurenţa fabricelor similare din străinătate.

Produsele fabricelor din Galaţi *„Albina"* şi *„Greerul"* sânt bine cunoscute în toată ţara şi chiar în străinătate. Sânt patru asemenea fabrici şi anume:

1) *Fabrica de ambalaje metalice „Albina"* fostă Max Fischer et Co. Soc. An. str. Vultur 15, înfiinţată la 1887 ca fabrică de vax. La 1891 Max Fischer a adăogat o secţie pentru confecţionarea ambalajelor şi bidoanelor de foc şi ambalaje litografice în culori.

Posedă o locomobilă de 35 C. P., un motor de benzină 40 C. P. şi un electromotor de 7 C. P., lucrători 183.

2) *Fabrica „Greerul"*, prop. fraţii Deleanu, Bulev. Regele Carol 33—37, înfiinţată la 1885 de C. Ressu; 4 motoare de 60 C. P. şi 40 C. P., ocupă 96 lucrători.

3) *Fabrica „Vulturul"* prop. fraţii Simionovici, str. Roşiori 22.

4) *Fabrica Tobias Aiosch* str. Vasile Lupu, motor 14 C. P. Cutii de halva, unsori şi cutii farmaceutice. Instalaţie pentru fabricarea săpunului, vaxului, unsorilor.

VI. **Fabrici de cuie, nituri, tras sârma şi tablă galvanizată.** Industria aceasta are prima fabrică în ţară în Galaţi dela 1890, azi prop. Const. Wolf et Co. A fost distrusă în timpul

războiului. Astăzi sânt 8 fâbrici în Galaţi cu capital învestit de 40.000.000 lei, maşinele acţionând o forţă motrică de 1270 C. P., întreprinderile ocupând 284 lucrători.

1) *Fabrica „Anglo-Română* str. Vezuviu 53—55, înfiinţată la 1911, reînoită la 1919, maşini acţionate de 350 C. P. (aburi) şi 250 C. P. (Diesel), cu numeroase instalaţii moderne pentru fabricare de cuie, sârmă ghimpată şi galvanizată, nituri, tablă plumbuită şi galvanizată.

2) *Fabrica „Titan"* str. Portului 203, înfiinţată în 1908; refăcută în 1921, motor 262 C. P.,

3) *Fabrica „Westfalia"* str. Badalan 31, înfiinţată în 1898 2 motoare a 100 C. P. şi unul de 35 C. P. Numeroase maşini.

4) *Fabrica „Leul"* str. Prutului, înfiinţată în 1894, motor 50 C. P.

5) *Fabrica „Victoria"* str. Traian 69.

6) *Fabrica „Lorando"* str. Grădina Veche 2 înf. la 1918.

7) *Fabrica „Ebner"* str. Colonialelor 5, înf. la 1918.

8) *Fabrica „Etna"* str. Berheci 1.

VII. **Laminoare de tablă.** Firma *„Titan"* în asociaţie cu Banca Crissoveloni, a construit în 1922, un laminor pentru fabricarea tablei de fier, de o grosime şi calitate care se găseşte numai la uzina Reşiţa şi Nadrag. Numeroase instalaţii moderne. Motor Diesel de 1000 C. P. ocupând până 100 lucrători. Instalaţia costă cam 50.000.000 lei.

VIII. **Fabrică de caele**, înfiinţată la 1914, str. Cărămidari 22, de firma suedeză „O. Mustad et Fiu" singura fabrică de acest gen în România. Capital 7.800.000 lei ocupă 40 lucrători; 2 motoare Diesel a 100 C. P. fiecare şi 4 motoare electrice de 148 C. P.

Fabrica este necesară debuşeului intern de caele, mai ales din punct de vedere militar.

IX. **Fabrici de mobile de fer,** sânt numai 2 după răsboiu, înf. în 1919.

1) *Fabrica de mobile de fier şi bronz* **„Vezuviul"**, str. Tecuciu 20.

2) *Fabrica „Vulcan"* proprietatea Gh. M. Mihalcea et. Co. str. Columb 32 şi 39 ocupă 16 lucrători.

X. **Fabrica de alice** e o mică instalaţie str. Alecsandri 4, are 2 prese pentru alice şi 3 prese pentru ştifturi, acţionate de un motor 6 C. P. ocupând 6 lucrători.

XI. **Fabrici textile.** Din acestea 2 instalaţii prelucrează cânepa, pentru frânghii odgoane, sfoară etc.

1) *„Năvodul"* cea mai mare, str. Traian 155, înfiinţată la 1909, proprietatea firmei „H. Juster şi H. Haldner", construcţia este măreaţa cu instalaţii moderne ale căror produse pot concura în preţ şi calitate pe cele similare străine.

Motorul 140 C. P. Are instalată o secţie pentru chingi de mori, fitiluri de lămpi şi lumânări şi de scăpărat.

2) *Fabrica „Basarabia"* societate în nume colectiv, str. Spital 6.

3) *Fabrica de produse textile „Iosef Lichtenberg"* str. Morilor, fitiluri şi şireturi de ghete; 9 răsboaie de ţeseturi înguste acţionate de un motor de 12 C. P.

4) *Fabrica „Apostolide"* str. Virgil Poenaru 14 pentru pânză americă. Are 40 de răsboaie mecanice şi alte aparate, acţionate de un motor 15 C. P.

5) *Fabrica de basmale şi tricotaje „Fraţii Borvizeanu"*, str. Romulus 3. Motoare electrice de 8 C. P. Instalaţii complecte pentru confecţionarea basmalelor ţărăneşti şi tricotajelor, ocupă 75 lucrători.

6) *E. B. Marcovici* fabrica de vată, str. Cereş 52.

7) *Mauriciu Cucolis*, fabrica de tricotaje, str. Traian.

8) *Isidor Grunspan*, fabrică de saci ţoluri şi muşamale str. T. Tenea.

9) *Industria Cânepei*, Iuliu Garfinkel, str. T. Tenea.

10) *„Firul"* fabrică de frânghie : Blumenfeld, str. T. Tenea.

11) *Artur Şapira*, fabrica de saci, ţoluri şi muşamale, str. Portului 27.

12) *Atelier de confecţiuni*: saci, ţoluri, muşamale, str. Portului 9

13) *Fabrica de văpsitorie şi ţesătorie*, Avram Penerian, str. Balaban 78.

14 *„Flandria" boiangerie şi ţesătorie mecanică*, str. Morilor 62, proprietar J. P. Van Neste, este una din cele mai complecte instalaţiuni din Galaţi.

XII. **Fabrici de tăbăcărie şi încălţăminte.** Industria tăbăcăritului este veche la Galaţi. La început era primitivă; acum industria mare, pentru confecţionarea de încălţăminte este un factor însemnat de propăşire economică a oraşului.

Se află 8 instalaţii, cu capital de vreo 22.000.000 lei, ocupând 270 lucrători. Forţa motrice este 190 C. P.

1) *Fabrica „I. Bradea şi Fiu"*, str. Libertăţii 8, cea mai veche din oraş, înf. la 1869. Maşini de acţionare 52 C. P., 70 dube, 4 maşini de tăbăcărie şi numeroase aparate de confecţionarea ghetelor. Fabrica are 78 lucrători. Fabrică : talpă, blanc, toval, bocanci, cizme, ghete, sandale, opinci ş. a.

2) *Fabrica Fraţilor Miron*, str. Şanţului 7, locomobilă de 16 C. P., e mai mică ca precedenta, ocupă 27 lucrători.

3) *Fabrica „Iacob et Co."*, str. Tecuci 120. Maşina 12 C. P.; ocupă 40 lucrători.

4) *„Fabrica de încălţăminte „Viitorul"*, str. Tecuci 133. Motor 14 C. P., 21 lucrători, unită cu *Fabrica de încălţăminte „Drăgan"* str. Movilei 70.

5) *Fabrica „Jeane Mengas"*, str. Eternităţii 7.

6) *Fabrica „Izbânda"*, str. Şanţului 1 şi 3, înf. la 1913.

7) *Fabrica I. Sucher*, str. Libertăţii 29.

8) *Fabrica „Tripos"*, str. Brăilei, una din cele mai moderne.

XIII. **Distilerii de petrol.** Există una singură, proprietatea *Societăţei Anonime „Palas"*, C-lea Prutului 2, cu noi instalaţiuni moderne.

XIV. **Industria morăritului.** In oraş există 11 mori mecanice, întrebuinţând maşini, acţionate de 2404 C. P. Capital investit 37.000.000 lei, ocupând 220 lucrători.

Din aceste 11 instalaţii numai 4 posedă şi valţuri, restul numai pietre, servind ca mori ţărăneşti.

1) *Moara „Izbânda"*, str. Gloriei 27, acţionată de o semistabilă de 200 C. P. şi de motor—exploziv 50 C. P. Posedă 11 valţuri şi 10 perechi pietre. A adus mari servicii populaţiei oraşului în timpul răsboiului, după ce *moara „Steaua"* fusese distrusă de bombardamentul de peste Dunăre.

2) *Moara „Steaua" Soc. An.*, str. Portului 205, una din cele mai mari instalaţii din ţară, înaintea răsboiului măcinând

cam 30 vagoane cereale în 24 ore. A fost distrusă în timpul războiului; astăzi este reconstruită şi pusă în funcţiune cu instalaţii care dau 40 de vagoane cereale in 24 de ore. Forţa motrice o dă motoare Diesel, în total de 1680 C. P. E cea mai sistematică moară din Galaţi.

3) *Moara „Speranţa"*, str. Tecuci 118;—2 valţuri, 4 perechi de pietre.

4) *Moara „Victoria"*, str. Trayan 165; 2 valţuri, 2 perechi de pietre.

6) *Moara „Ancora"*, str. Kogălniceanu 10; 3 perechi de pietre.

6) *Moara „Sporul"*, str. Trayan 231; 2 perechi de pietre.

7) *Moara „Caliga"*, str. Libertăţi 14; 2 perechi de pietre.

8) *Moara „L. Guera"*, str. Maramureş 41; 2 perechi de pietre.

9) *Moara „T. Mistoi"*, str. Tecuci 243; 2 perechi de pietre.

10) *Moara „Botoşani"*, str. Sf. Împăraţi 2; 2 perechi de pietre.

11) *Moara „H. Hart"*, str. Agriculturei 2; 2 perechi de pietre.

XV **Fabrici de uleiuri vegetale şi lacuri.** Această industrie are o desvoltare mai slabă faţă de celelalte industrii din oraş, dar imediata apropiere a Basarabiei, cu bogate plante oleoginoase, va da acestei industrii un mare avânt de propăşire.

Cele 3 fabrici existente, au investit un capital de circa 25.000.000 lei, iar forţa motrice este de 535 C. P., ocupând 101 lucrători.

1) *Firma „Flemming"*, soc. in nume colectiv, cu fabrica de ulei în str. Ceres 42. Are o secţiune pentru fabricarea lacurilor. Forţa motrice, cu motoare Diesel, este de 383 C. P.. Instalaţiile sânt moderne — 52 lucrători.

2) *Fabrica „Etna"*, str. Berheci 1, maşini acţionate de 130 C. P., ocupă 37 lucrători,

3) *Fabrica „Trayan"*, str. Trayan 259, maşini 22 C. P., ocupă 12 lucrători.

XVI. **Fabrici de paste făinoase.** Această industrie are în Galaţi 4 instalaţii. Capitalul investit circa 14.000.000 lei, ocupând 104 lucrători, în parte femei.

Maşinele acţionate de 50 C. P.

1) *Fabrica românească de paste făinoase, biscuiţi etc.*, fostă Ludwig Josiec, str. Dogăriei 137, înfiinţată in 1893, cu instalaţii moderne, este cea mai mare din oraş.

2) *Fabrica „T. Zamfiratos"*, str. Arhipelag 35.

3) *Fabrica „Britania"*, str. Portului. Motor 14 C. P.

4) *Fabrica de bomboane şi biscuiţi „Zimbrul"*, str. Eliade Rădulescu 23.

XVII. **Fabrici de halva, rahat, bomboane şi tahân.** Industria aceasta introdusă în porturile dunărene de industriaşi greci, a luat la Galaţi cel mai mare avânt, faţă de alte oraşe din ţară. Avem 7 fabrici, cu capital de 17,500.000 lei şi maşini acţionate de 185 C. P., ocupând 218 lucrători. Se fabrică rahat, bomboane, tahân, dulceţuri, marmeladă, pastile de mintă ş. a.

1) *Fabrica „România Mare", Gh. Sfaelo şi Dimitratos*, inf. în 1921 str. Dogăriei 15, Motor 51 C. P.

2) *Fabrica „Galiaţatos şi Efstatiadis"*, str. Dogăriei 15, inf. în 1921.

3) *Fabrica „Gloria"*, str. Sf. Nicolae 15, inf. în 1917.

4) *Fabrica „C. Carambi"*, str. Dogăriei 7.

5) *Fabrica „Cereş", Ilie Platis*, str. Dogăriei 17, înfiinţată la 1913.

6) *Fabrica „Zimbrul"*, str. Eliade Rădulescu23, inf. în 1921.

7) *Fabrica „Titi Sachelaride"*, str. Democraţiei.

8) *Fabrica „Sadonia"*, Fraţii Koulpi, inf. în 1922.

9) *Fabrica „Sindicat"*, Soc. în nume colectiv, inf. în 1925 în str. Portului şi

10) *Fabrica „Gherasim D. Theophilatos"*, inf. în 1916.

XVIII. **Fabrici de apă gazoasă.** Sânt 10 istalaţii acţionate de motoare de 25 C. P. şi ocupând 60 de lucrători. Capital învestit la circa 3.000.000 lei.

1) *Fabrica „Maior Stănescu"*, str. Tecuci 84.

2) *Fabica „Dimitrie Constantinescu"*, str. Cazărmii 117.

3) *Fabrica „Gheorghiu şi Stamate"*, str. Cărămidăriei 7.

4) *Fabrica „M. Goldman"*, Piaţa Rizer 17.

5) *Fabrica „N. Bordicef"*, str. Răsboeni 68.

6) *Fabrica „P. Sarhoşi"*, pe str. Etna 58 bis.

7) *Fabrica T. Nemţeanu*, pe str. Spitalului 6.

8) *Fabrica G. Tenenbaum*, pe B-dul Carol.

9) *Fabrica S. Rhein*, pe str. Democraţiei 43.

10) *Fabrica I. A. Papagheorghiu*, pe str. Dogăriei 146, înfiinţată în 1921.

XIX. **Fabrici de mezeluri.** Sânt 5 instalaţiuni mecanice, cu capitat invesit de 12.000.000 lei; mişcate de motoare cu explozii de 68 C. P., ocupând 80 lucrători.

1) *„Fraţii Koulpi"*, str. Morilor 2.

2) *„Fraţii Convicika"*, str. Morilor 36.

3) *„Dunărea"*, Soc. pentru industrializarea produselor animale, inf. la 1924 la Abator.

XX. **Fabrici de bere.** Cea mai veche fabrică de bere şi malţ, din anul 1842, este *Fabrica Ploll*, astăzi *„C. S. Petrina"*, capital învestit 5.500.000 lei. In anii din urmă a fost prevăzută cu noui instalaţiuni moderne, ocupând 35 de lucrători.

XX bis. **Fabrici şi distilerii de băuturi spirtoase.**

1) *Fabrica „Mercur"*, inf. în 1864 pe str. Colonel Boyle.

2) *Fabrica Em. Manuelides & M. Theodorof* inf. în 1925 pe str. Democraţiei 5. Capital 800.000 lei.

3) *Fabrica M. Kessler* pentru rachiu, str. Roşiori 71.

XXI. **Fabrici de conserve.** Sânt patru instalaţiuni:

1) *Fabrica „Victoria"*, proprietatea L. Ebner, str. Traian 69, motor de 32 C. P.

2) *Fabrica „Ancora"* str. Străjescu 2, motor 7 C. P.

3) *Fabrica „Record" Ing. Mihailidi*, str. Azilul de copii, motor 22 C. P.

4) *Fabrica „Greerul"* de ambalaj şi produse chimice are o secţie pentru fabricarea conservelor.

Industria conservelor de peşte e destinată să ia mare având, când va trece epoca tristă a speculaţiei de astăzi.

XXII. **Fabrici de oţet, surogate, ambalaje, de carton presat, pungi.**

1) *Fabrica de oţet „Vânătorul"*, str. Militară 42.

2) *Fabrica „Minerva"*, str. Militară 33, produce sorogate, pastile de mintă şi cartonaje, are motor de 4 C. P.

3) *„Rapid"*, Soc. în nume colectiv, fabrică de pungi.

XXIII. **Brutării mecanice.** In Galaţi funcţionează vreo 44 de brutării; între acestea vreo cinci au instalaţii mecanice. Capital învestit 5.500.000 lei, forţă motrice 47 C. P., ocupând vreo 70 lucrători.

1) *Brutăria Galaţi*, soc. coop. str. Eliade Rădulescu 18.

2) *Brutăria „Carmen Sylva"*, str. Tecuci.

3) *Brutăria „Vasilatos"*, str. Grădina Veche 119, inf. în 1922 sub firma Weiss.

4) *Brutăria „La Românul"*, Petru Micu, Piaţa Nouă 5, inf. în 1919.

5) *Haim Iosif* str. Căzărmii 37.

Industria lemnului—Societatea Forestieră dela Dunăre, fostă Göetz, str. Pescari

XXIV. **Fabrica de chiag şi derivate,** o singură instalaţie *„Victoria"*, fraţii Blau, str. Cezar 4, are 26 lucrători.

XXV. **Fabrici de cherestea.**

1) Una din cele mai mari fabrici de cherestea din ţară, cu firma: *„Societate anonimă pentru exploatarea de păduri şi ferestrae cu vapori, mai înainte P. et C. Goetz"*, este situată la malul Dunărei, str. Pescari. Capital învestit 31.000.000 lei, ocupând 25 funcţionari şi 970 lucrători. Instalaţii mari, moderne; 4 maşini de aburi, de câte 350 C. P., 150 C. P., 60 C. P. şi 80 C. P.; electromotoare de 70 C. P. Firma posedă în

ţara noastră păduri întinse şi 10 fabrici de cherestea la Nehoiu, Comăneşti, Isvorul Alb, Agaşi, Cheskeş, Piatra-Neamţ, Tarcău, Cernăuţi, în Vatra Dornei două.

Produsele fabricei se exportează, cu vapoarele, în Grecia, Turcia europeană şi asiatică, Palestina, Egypt, Algeria, Tunis şi în multe ţări dela Marea Mediterană.

2) *Fabrica „Foresta română"* inf. în 1922 str. Pescarilor 63, instalaţie mecanică pentru curmat butuci. Motor cu explozie de 25 C. P., are un frumos palat pe str. Col Boyle.

XXVI. **Fabrici de tâmplărie**, sânt 7 mai mari pentru lucratul mobilelor şi anume:

1) *„Industria lemnului"*, str. Zimbrul 16, pentru mobile de lux.

2) *Fabrica „Paraschiv Dimitriu"*, str. Traian 85, pentru mobile de lux.

3) *Fabrica „Lorando"*, Grădina Veche 12.

4) *Fabrica „Unirea"*, str. Traian.

5) *Fabrica „Progresul"*, str. Grădina Veche 1.

6) *Fabrica „Danubiu"*, str. Mircea-Vodă 8.

7) *Fabrica „G. Onose"*, str. Bolintineanu 2, pentru reparaţii de trăsuri.

XXVII. **Fabrică de produse de plută,** este o singură instalaţie, inf. în 1890, în str. General Berthelot 110. Fabrică dopuri din coaja unui stejar special din Algeria, Tunis şi Peninsula Iberică. 20 de lucrători mai mult femei; motor de benzină 6 C. P. Aparate speciale pentru dopuri. Era unica instalaţie în vechiul regat. Concurenţa străină face să stagneze produsele fabricei din Galaţi.

XXVIII. **Fabrici de vax, cremă, unsori** sânt 4, cu capital de 1.500.000 lei, maşini acţionând forţe motrice de 50 C. P. şi ocupând 130 lucrători.

1) *Fabrica „Albina"*, S. A. fostă Fischer, str. Grădina Veche 19.

2) *Fabrica „Greerul"*, Bulevardul Carol 33, cu secţie pentru ambalaje ca şi „Albina". Ambele sânt bine cunoscute în ară şi învîng concurenţa produselor similare străine.

3) *Fabrica „Jean Mavrojani"*, str. Florilor 4.

4) *Fabrica „Vulturul"* str. Vasile Lupu 5, 7, 9, cu secţie de ambalaje.

XXIX. **Fabrici de săpun şi lumânări.** Această industrie stă în fruntea fabricelor similare din ţară. Lumânările şi săpunurile fabricate la Galaţi sânt de o calitate superioară, pentru că la Galaţi se inportă uşor din străinătate materiile prime necesare instalaţiilor, ca: grăsimi, uleiuri de palm, cocos, arachide, substanţe colorate ş. a.

Săpunul de rufe vărgat în vânăt sau roz este o specialitate a fabricelor din Galaţi. Industria va înflori mai mult după restabilirea vremurilor normale.

Cele 11 fabrici au capital investit peste 51.000.000 lei, ocupând 300 de lucrători.

1) *Fabrica „Konzelmann şi Moessner"* S. A., cea mai veche (1876), str. Arsenalului 7. Motoare 58 C. P. şi instalaţii moderne.

Are o secţie pentru fabricarea săpunului de toaletă şi de lux.

2) *Fabrica „Apollo"* S. A., str. Beldiman 42, are o secţie de lumânări şi una de săpun; motor 8 C. P.

3) *Fabrica „Traian"*, Soc. în nume colectiv, str. Traian 257.

4) *Fabrica „Miron Săvescu"*, str. Traian 74, înfiinţată la 1865, deci cea mai veche la Galaţi. Săpun de rufe, toaletă şi lumânări.

5) *Fabrica „Moldova"*, str. Dogăriei (săpun).

6) *Fabrica „Dorobanţul"*, str. Dragoş-Vodă 33 (săpun, lumânări).

7) *Fabrica „Concordia"*, Piaţa Rizer 17 (lumânări).

8) *Fabrica „Lumina"*, str. Movilei 7 (lumânări).

9) *Fabrica „Vulturul"*, str. Vasile Lupul 5, 7, 9 (săpun).

10) *Fabrica „Coroana"*, str. Eternităţii (săpun, lumânări).

11) *Fabrica „Sirchis & Co.*, str. Maramureş 25 (săpun, lumânări, parfum).

XXX. **Fabrici de cărămidă şi ceramică.** Numărul mare de clădiri noi, care se fac în Galaţi, ar da mare avânt instalaţiilor pentru fabricarea de cărămizi şi ceramică; totuşi această industrie nu străluceşte încă.

Sânt în Galaţi 13 instalaţii, între care două de sobe de faianţă şi olane. Capital investit 45,000,000, motoare 150 C. P. 400 lucrători.

1) *Fabrica D. Vasiliu şi Teodorescu,* pe dealul Ţiglina, motor 12 C. P. înf. la 1919.

2) *Fabrica V. Miron,* tot la Ţiglina, motor 50 C. P., înf. la 1894.

3) *Fabrica „N. Gologan"*, lângă Brateş, motor 12 C. P.

4) *Fabrica „Vasilotos—Ing. Mihailide"*, la Ţiglina, motor 35 C. P., înf. la 1912.

5) *Fabrica „M. Tomaide"*, tot la Ţiglina, motor 30 C. P., înf. la 1922.

6) *Fabrica „Veteranul marinar"*, tot la Ţiglina.

7) *Fabrica „Cuvioasa Paraschiva"*, tot la Ţiglina.

8) *Fabrica „Ganea şi Constantinescu,* tot la Ţiglina.

9) *Fabrica Franţ Zahradnicek,* înf. 1913.

10) *Industria Lutului* C. Codreanu, M. Hanuţz & Co. la Bărboşi produce în opt ore de lucru 25.000 cărămizi şi ţigle.

11) *Fabrica Mihail Zaharia,* înf. la 1918 la malul Brateşului.

12) *Fabrica Stănculescu şi Timoianu,* la Ţiglina.

13) *Fabrica de Ceramică,* str. Căzărmii 83, înf. la 1920 motor 14 C. P.

Cu instalaţii pentru confecţionarea sobelor de faianţă, teracotă şi olane, e singura de acest fel la Galaţi.

XXXI. **Fabrică de brichete de cărbuni,** există numai o instalaţie la Galaţi, în port, propietatea comandorului D. Poenaru. Forţa motrice, ce acţionează aparatele, este de 90 C. P şi ocupă 20 de lucrători.

Mai adăogăm următoarele instalaţiuni industriale din ultimii 2 ani şi de mai înainte.

XXXII. **Diverse Fabrici.**

1) *Fabrica de tâmplărie* Ştefan H. Ştefan, str. Sf. Gheorghe, capital 500.000 lei, motor 45 C. P., ocupând 30 de lucrători, confecţionează tâmplării de mobile, binale.

2) *Fabrica de var hidraulic* V. Duca, lângă Dunăre.

3) *Fabrica de pălării,* str. Columb 48, motor 3 C. P., ocupă 6 lucrătoare, pălării de dame, ţeseturi diverse.

4) *Fabrica de flori artificiale, ţeseturi,* str. Democraţiei 16. 20 lucrătoare, confecţiuni de flori de ceară, flori de stofă, flori ţărăneşti.

5) *„Frigul"*, Societate Anonimă pentru industrializarea şi comercializarea frigului artificial, str. Portului, Capital deplin vărsat, 60.000.000 lei. Centrala Bucureşti.

6) *Atelierul de sculptură* în piatră şi marmoră „I. V. Scutari" din str. Braşoveni, întrebuinţează 6 lucrători italieni.

7) *Atelierul de sculptură* în piatră şi marmoră „I. N. Renieris", în str. Şanţului, peste drum de Cimitirul oraşului, 5 lucrători.

8) *Inreprinderi de curăţit cereale şi legume*: Curăţitoria de orz a d-lui Paul Daici înfiinţată la 1924 pe str. Morilor şi curăţitoria de fasole a d lui Paul Daici str. Cereş.

9) *Fabrica de clopote şi articole bisericeşti,* atelier mecanic D. Bărbulescu, înf. în 1919, în str. Balaban 7.

XXXIII. **Uzini electrice** Pe lângă Uzina Soc. de tramvai mai funcţionează în Galaţi şi următoarele uzini particulare:

— *Galaţii,* str. V. Macri, 440 Kv.
— *D. Slădescu* str. Tecuci.
— *Cinema Regal* str. Domnească, 40 Kv.
— *Royal* str. Domnească 35, 100 Kv.
— *Convicika* str. Independenţei, 12 Kv.
— *Ozias Solomon* str. Tecuci 20, 48 Kv.
— *Grand Hotel* str. Domnească, 55 Kv.
— *Teatru Central* str. Domnească, 180 Kv.
— *Victor Ploll* str. Fraternităţii, 70 Kv.
— *Hôtel Monopol* str. Domnească, 45 Kv.
— *Cinema Francez* str. G-l I. Lahovari, 60 Kv.
— *Ştefan H. Ştefan* str. Sf. Gheorghe.
— *Comisiunea Europeană* str. Mihai Bravul.
— *Chörner* str. G-l Berthelot, 35 Kv.
— *Gh. Mihalache* str. G-l Berthelot, 64 Kv.
— *Aneta Boghici.*
Hotel Imperial, str. Domnească.
— *Helder* str. Domnească.
— *Banca Comercială Română* str. Portului.
— *Seminarul Teologic Sf. Andrei* str. Mihai Bravul.

Afară de industria mare, la Galaţi sânt şi foarte numeroşi meseriaşi pentru procurarea lucrurilor trebuitoare în modestele gospodării ale muncitorilor şi sătenilor din satele apropiate.

VII. CONSULATE STRĂINE

A. *Consulate.*

Deosebita însemnătate politică şi economică a oraşului Galaţi la Dunărea de jos, se cunoaşte şi după numărul mare de consulate străine înfiinţate aici, încă din veacul al XVIII-lea şi înmulţite pe vremea Domniei prinţului Mihai Sturza.

Vechile interese şi legături comerciale ale Statelor apusene, la Dunăre, cu Impărăţia Sultanilor şi mai târziu cu România liberă, au dat fiinţă unui număr de 19 consulate, cum n'a mai avut nici un oraş din ţară.

1) **Consulatul Austriac.** Cel mai vechiu reprezentant al intereselor străine la Galaţi a fost cel *austriac*, care purtă titlul de *staroste*, şi a fost înfiinţat în Oct. 1798; dela Dec. 1833 starostiea negoţului austriac a fost ridicată la rangul de vice-consulat; iar dela 1835, la rangul de consulat. Până la isbucnirea răsboiului Legaţiunea era în str. Codreanu 5, acuma în Str. Portului 143.

2) **Consulatul Francez** la Galaţi datează din Iunie 1838 ca agentură consulară. Primul agent francez, bun prieten al intereselor noastre româneşti, a fost Violier, mort subit în localul consulatului din str. Domnească (fosta Casa Mendel) şi înmormântat la cimitirul vechiu catolic (azi piaţa Libertăţii). Dela 1852 până azi există consulatul francez, acum cu sediul în str. G-l Berthelot 75, unde se află şi o bibliotecă bogată de cărţi franceze la dispoziţia publicului, doritor de cultură apusană.

3) **Consulatul Marei Britanii, (Anglia)** datează ca vice-

consulat dela 1830, iar dela 1840 ca consulat cu şeful recunoscut Carol Cuninghan, prietenul unioniştilor gălăţeni în greaua luptă de întărire a scopurilor noastre naţionale. Sediul este astăzi în str. Lascar Catargi 2.

4) **Consulatul German,** cu reprezentanţa prusiacă dela 1839, ţine până la 1871, când ia fiinţă imperiul german şi continuă ca consulat republican. Sediul str. Holban 1.

5) **Consulatul Italian,** ca reprezentant al regatului Sardiniei până la 1861, a fost înfiinţat la April 1833, iar ca consulat general la 1859. Sediul în str. Lascar Catargi 4.

6) **Consulatul Rusiei.** Rusia şi-a trimis agentul consular pela 1784, fără atribuţii precise, însă cu amestec direct în politică, dela 1830, cu rangul de vice-consulat dela April 1836, iar dela Oct. 1845 de consulat şi de consulat general dela Noembre 1864. Sediul a fost în str. Victor Macri, până la răsboiu; de atunci n'avem legături de vecinătate şi de interese.

7) **Consulatul Turciei.** Reprezentanţii acestei împărăţii purtau titlul de efori oficioşi, până la recunoaşterea independenţei României. Primul efor turc a fost numit la 1849, iar de la 1879, cu recunoaşterea independenţei, reprezentantul intereselor turceşti la Galaţi s'a numit consul. Sediul consulatului republicei turceşti în str. Brăilei 20.

8) **Consulatul Belgian,** înfiinţat la Noembre 1838 pentru ambele Principate; ca vice-consulat la 1855, consulat la 1857, are sediul în str. Victor Macri 22.

9) **Consulatul Greciei,** înfiinţat dela Februar 1835, cu rangul de vice-consulat, iar dela 1851 ca consulat, reşedinţa în str. Cuza-Vodă 15.

10) **Consulatul Norvegian,** începe ca vice-consulat în 1850, iar ca consulat dela Ianuar 1856, comercianţii de frunte gălăţeni reprezentau acest Stat. Sediul în str. Domnească 90 bis.

11) **Consulatul Olandez,** datează dela 1841 ca vice-consulat, iar dela Oct. 1882 ca consulat. Sediul str. Colonel Boyle 11.

12) **Consulatul Danemarcei,** datează dela Iulie 1853, sediul în str. Domnească 89.

13) **Consulatul Spaniei,** dela Iunie 1870. Sediul, str. Colonel Boyle 26.

14) **Consulatul Elveţian.** Republica federativă numi la 1881 consulul său. Sediul în str. Zimbrului 1.
15) **Consulatul Persian,** str. Lăpuşneanu 72.
16) **Consulatul Polonez,** str. Vulturul Nr. 4 bis.
17) **Consulatul Ceho-Slovac,** str. Codreanu 7.
18) **Consulatul Brazilian,** str. Domnească 112.
19) **Consulatul Guatemala,** str. Mihai Bravul 7.

B. Comisiunea Europeană Dunăreană

A fost instituită prin art. XIV al Tratatului semnat la Paris în 30 Mart 1856, cu scopul să uşureze navigaţia la Dunărea de Jos, prin executarea mai multor lucrări importante şi îngrijind de reglementarea diverselor servicii.

Puterile semnatare, între care preponderă Austria, au întărit pe delegaţii lor cu depline puteri, cu scop de a determină printr'un act internaţional, drepturile şi obligaţiunile ce rees din noua stare de lucruri după războiul Crimeei.

De aceea s'a semnat în Galaţi, la 2 Noembre 1856, un act public în 8 exemplare originale, din care unul a rămas la arhiva Comisiunii Europene, şi celelalte trimise de comisari guvernelor respective.

S'a hotărât în şedinţa din April 1856, ca portul Brăila să fie locul de unde Comisiunea să-şi exercite jurisdicţia, fiindcă la Brăila, navigaţia fluvială se întâlneşte cu cea maritimă şi majoritatea vaselor cu destinaţie pentru calea Mării se încarcă la Galaţi şi Brăila.

Mai tot comerţul exterior al României se face pe Dunăre.

Dela războiul mondial s'a schimbat caracterul acestei Comisiuni. Prin Statutul dela 28 Iulie 1921, stabilit prin convenţia dela Paris, între: Belgia, Franţa, Anglia, Grecia, Italia, România, Jugoslavia şi Cehoslovacia, Dunărea a fost internaţionalizată, dela gurile ei şi până la Ulm, şi lucrările pentru uşurarea navigaţiei au fost împărţite la două comisiuni.

I. **Comisiunea Internaţională a Dunării (C. I. D.),** îngrijeşte de plutirea pe fluviu dela Ulm până la Brăila. Comisiunea este alcătuită din statele riverane: Germania Sudică, Austria, Ungaria, Cehoslovacia, Serbia, Bulgaria şi România, cu reşedinţa

la *Bratislava*. După Statutul internaţional lucrările de adâncire a şenalului se fac de statele riverane, pentru porţiunile respective, încasând taxele cuvenite, iar la refuzul acestora, grija revine Comisiunii, care încasează taxele necesare.

II. Pentru porţiunea dela Brăila la Marea Neagră, lucrările se fac de **Comisiunea Europeană Dunăreană (C. E. D)** compusă din reprezentanţii: Angliei, Franţei, Italiei şi României. Această Comisiune a putut dăinui până astăzi, datorită numai

Palatul Comisiunei Europene a Dunărei str. Mihai Bravul

vechilor rivalităţi între Rusia şi Austria, care se duşmăniau peste capul nostru. Rostul Comisiunii era să despotmolească gurile Dunării, dela Sulina şi Canalul Sulina, de nisipul depus de apele fluviului, când vin mari.

Trebuia să facă dragajele necesare pentru păstrarea Canalului la adâncime de 24 de picioare.

Inainte de războiu Comisiunea percepeà dela vapoarele întrate pe gura Sulinei, câte 0.95 lei la tonă; după războiu s'a ridicat taxa la 11 franci, deci însutită majorare, îngreuind astfel comerţul nostru exterior. Dragajul se face cu greu din lipsa maşinelor de curăţit fundul fluviului, încât vapoarele de Mare încărcate cu cheresteà şi cereale întâmpină greutăţi la eşirea în Mare.

Faţă de aceste greutăţi, marii noştri economişti se întreabă, dacă n'ar fi timpul să înceteze rolul vechei Comisiuni Dunărene, care îşi găsià rostul, când noi n'aveam pregătirea tehnică şi eram subt tutela turcească, cu regimul Dunării iternaţionale şi Statul Român este acum interesat direct să facă prin îngineri şi cu mijloacele proprii lucrările de înlesnirea navigaţiei, tot aşa de bine ca şi Comisiunea Dunăreană.

Comisiunea Europeană Dunăreană, aşa cum funcţionează astăzi, este un fel de Stat în Statul nostru, cu Sulina aproape fără însămnătate pentru noi, şi cu dreptul de a judecà crimele şi delictele comise în regiunea de subt jurisdicţia ei, iar hotărârile se dau în numele acestei Comisiuni.

Acest sistem constitue o ştirbire a suveranităţii României întregite, încât regimul acesta de vasalitate pentru care noi n'am consimţit niciodată, dar care ţine de 70 de ani, este vremea să înceteze *).

Inainte de marele războiu România n'a avut nici o autoritate în desbaterile chestiunilor, care ne privesc, abia acum, după întregirea ţării ministrul nostru are rost mai hotărâtor.

Palatul Comisiunii Europene a Dunării este pe str. Mihai Bravul, refăcut mai măreţ, cu 3 etaje, în urma distrugerei lui de bombardările duşmane de peste Dunăre, în timpul marelui războiu.

La anumite sărbători şi când se ţin şedinţele în sesiunile din Noembre şi Mai, drapelul convenţional al Comisiunii fâlfâe pe frontispiciul palatului.

*) Ing. I. D. Popovici. Situaţia creată României prin noul regim al Dunării. Galaţi 1924 pg. 19.

Agenţii de vapoare.

Interesele, economice ale Statelor Europene la Galaţi, se pot cunoaşte, pe lângă numărul de consulate şi prin mulţimea agenţiilor de vapoare străine, care reprezintă interesele Caselor mari de comerţ din ţările lor. Aceste agenţii vor spori numărul lor odată cu restabilirea vieţei normale în relaţiile economice dintre Statele europene. După răsboiul mondial avem la Galaţi următoarele agenţii de vapoare:

1) Watson & Youell, pe str. Decebal şi str. Portului.
2) Theodoridi & Co., pe str. Colonel Boyle No. 17.
3) Gattorno et. Co. idem.
4) Marine Antreprise, pe str. Portului.
5) Greco-Român idem,
6) Intercontinentala, str. Colonel Boyle.
7) Agenţiile Maritime Unite, str. Colonel Boyle.
8) Embericos et Co., str. Colonel Boyle.
9) Wiliam Iacob Owen et Co., str. Colonel Boyle.
10) G. M. Colucundis, pe str. Portului.
11) Danubiana, pe str. Portului.
12) C. Xydias & Sons, pe str. Col. Boyle.
13) M. Pettinato, pe str. Portului.
14) G. M. Vasiliadis, pe str. Col. Boyle.
15) S. G. Avgherinos, pe str. Portului.
16) E. Sachelis idem.
17) Schenker et. Co. idem.
18) Lloyd Triestino idem.
19) Troiano Brothers idem.
20) Valsamachis et Co. idem.

VIII. IGIENA.

A. Canalizarea.

Incă din 1872 Primăria Galaţi a contractat, cu antreprenorul Grigore Eliad din Bucureşti, construirea primelor reţele pentru canaluri de zoi (égouts), ca să fie oraşul curat şi ferit de inundaţia ploilor.

Lucrarea trebuiă terminată în interval de 4 ani şi încredinţată Primăriei, iar achitarea să fie făcută în interval de 20 de ani, prin amortizarea obligaţiilor emise în acest scop, cu dobânda de 8%. Lucrarea a fost aproape terminată la vreme; dar schimbându-se regimul, noul consiliu comunal a crezut, în folosul oraşului, să modifice condiţiile contractului, şi a refuzat plata, pe motiv că lucrările nu erau executate în condiţiile contractului.

A urmat între Primărie şi antreprenorul Eliad un proces, care a durat 16 ani şi s'a terminat în folosul Comunei.

Dela 1897 Primăria a construit în regie restul de canaluri de scurgeri, pe străzile principale ale oraşului.

In 1900 s'a construit şi marele canal de scurgere la Dunăre, din str. Dogăriei, în locul celui de lemn, numit „Iacomi" după numele antreprenorului.

Astăzi reţeaua de canaluri pentru zoi are, în oraş, 22.166 de metri liniari.

B. Uzina de Apă.

Oraşul Galaţi este alimentat cu apă curată şi din Dunăre bine filtrată. Instalaţia executată de o societate engleză din Londra, la 1873, pe termen de 45 de ani, trebuia să expire la 1926 când Comuna devenia stăpână pe instalaţii.

Uzina hidraulică închide mai bine de patru hectare în valea de sud a Ţiglinii, lângă Dunăre, la 2 Km. dela oraş.

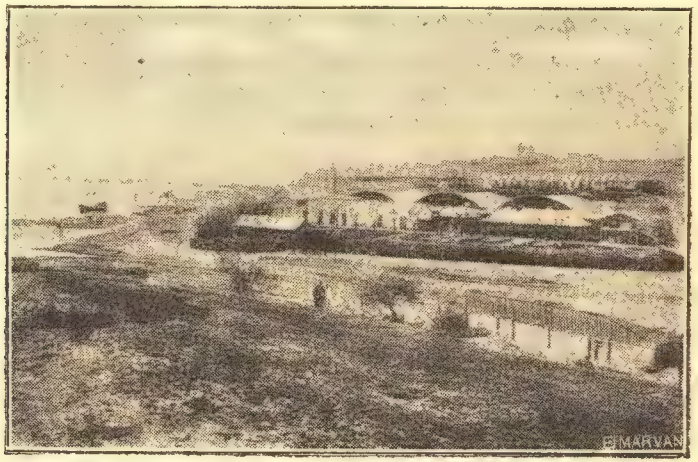

Uzina de apă,—la Ţiglina

Are o clădire pentru maşini şi cazane, un atelier, magazii de cărbuni, locuinţe pentru personal, trei bazinuri, trei filtruri şi un bazin mare pentru apă filtrată. Maşinele au fiecare 120 C. P., 5 cazane, 2 pompe, din care una soarbe apa din Dunăre în bazinuri şi alta împinge apa filtrată în rezervoare, lucrând a-

mândouă odată. Sorbul este la o distanţă de 20—25 m. dela ţărm, ca apa din Dunăre să fie curată.

Instalaţia pentru rezervoare şi distribuţie, are un teren de 2 Ha. între străzile Brăila şi Tecuciu, iar reţeaua conductelor pentru canalizare, care trece de 100 de Km., se întinde peste tot oraşul.

Astăzi biroul serviciului apelor este la Primărie.

Consumaţia zilnică de apă e numai de 6000 m. c. şi faţă de desvoltarea oraşului după războiu ar fi nevoe cel puţin

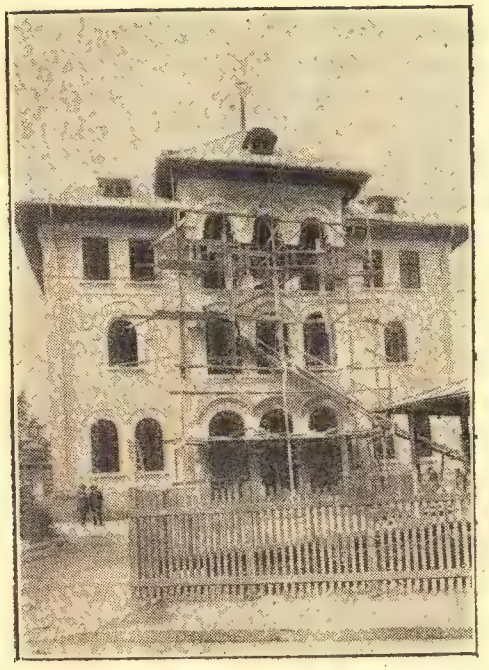

Palatul Primăriei Municipiului—Str. Labirint

de 8000—9000 m. c. pe zi. Gurile de apă pentru localizarea incendiilor sânt în număr de 68. Distanţa între gurile de incendiu variază între 100 şi 500 m.

Reţeaua conductelor de apă potabilă are 96.278 metri liniari.

După războiu, iscându-se neînţelegere între Comună şi

Compania engleză a apelor, pentru fixarea de taxe în consumul apei de orăşeni, Societatea engleză a cedat Comunei exploatarea alimentării cu apă. Urmă un proces.

O comisiune de arbitri hotărâ, prin sentinţa din 30 Noembrie 1925, să fie despăgubită Societatea engleză cu o sumă, de Statul român şi Comuna Galaţi.

La 12 August 1926, Ministerul Finanţelor achită fostei Societăţi a Comp. de apă, suma de 17.857 lire sterline, cam 17 milioane 857 mii lei, după cursul lirei din 1926, în loc de 12 milioane lei, deci o diferenţă în plus de 5 milioane lei, peste hotărârea Comisiunii de arbitri.

Ministerul de Finanţe a mai achitat Companiei engleze de apă şi o sumă de 700.000 lei, din care 100.000 lei pentru un rest ce-l avea de încasat dela abonaţi şi 600.000 lei cheltueli de judecată şi în fine procente de 13% dela data pronunţării hotărârii Comisiei de arbitri, până la 12 Aug. 1926, adică 1.293.290 lei, în total 13.993.290. Oraş fără noroc!

C. Iluminatul.

Uzina de gaz aerian, înfiinţată în str. Arsenalului 2 (Badalan) la 1893; iluminează în prezent o parte din oraş, restul e iluminat cu electricitate. Este propietatea unei Societăţi franco-belgiene, cu sediul la Bruxelles. Capitalul investit se urcă la 25.000.000 lei. Forţa motrice dată de 2 maşini cu aburi de câte 6 şi 15 C. P. şi 2 motoare cu gaz aerian de 18 şi 35 C. P. Uzina are 13 cuptoare, 12 răcitoare cu aer, 4 răcitoare cu apă, 6 epurătoare etc.

Maximul producţiunii anuale este de 3.000.000 m. c. gaz aerian, 400 m. c. coks şi 8000 m. c. catran.

In timpuri normale instalaţia produceà şi sulfat de amoniac. Uzina a fost în parte distrusă în timpul războiului, astăzi

funcţionează normal, ocupând vreo 150 de lucrători. 103 străzi sânt luminate cu gaz aerian.

Reţeaua de conducte pentru gaz aerian este de 115.719 metri liniari.

Iluminatul electric. Oraşul Galaţi nu posedă încă o centrală electrică proprie, care să producă curentul necesar iluminatului tuturor străzilor şi locuinţelor.

După războiu oraşul sporindu-şi legăturile comerciale cu străinătatea şi luând o mare întindere, uzina de gaz aerian nu poate îndestulà nevoile iluminatului, de aceea s'au înfiinţat vreo 30 de uzini mici particulare, care ilumineazâ clă-

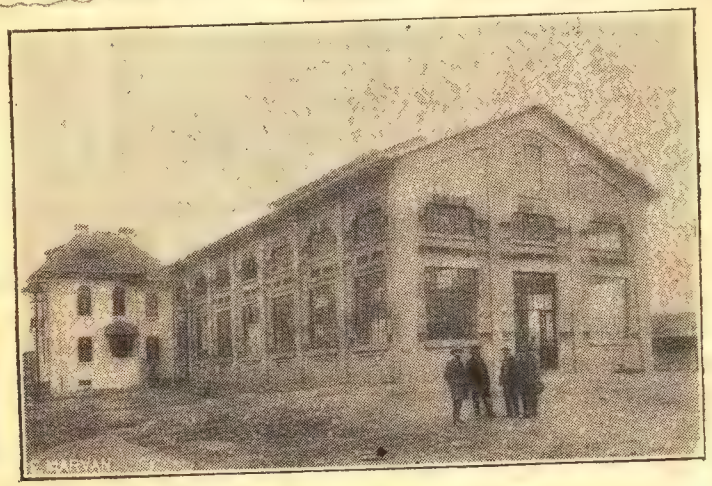

Noua uzină electrică a Municipiului—Str. Gării No. 8

dirile cu împrejurimile lor. Noua uzină electrică municipală instalată, în vale, în anii din urmă, încă este insuficientă pentru luminarea cum trebue a clădirilor şi străzilor oraşului.

Uzina electrică mare este instalată în str. Gloriei 29, fostă proprietatea Societăţii franco-belgiene. Este acţionată de 3 maşini cu aburi de vreo 480 C. P., posedă 3 dinamuri de 348 K. W. producând zilnic 2210 K. W. curent pentru iluminatul străzilor principale din oraş, pe o lungime de vreo 25 Km., având vreo 300 de becuri, şi la acţionatul motoarelor dela tramvaele electrice.

Capitalul Societăţii se râdică la 5.000.000 franci belgieni sau 45.000.000 lei în valută de azi. Lucrători şi personal de tramvai are vreo 110.

Tramvae. Curentul electric al uzinei pune în mişcare cele 23 de tramvae electrice, care circulă pe următoarele străzi ale oraşului: Str. Portului, G-ral Berthelot (Mavromol), Lascar Catargi, Eliade Rădulescu, Traian, Tecuciu, Brăilei şi în Badalan pe str. Pescăriei.

Lungimea reţelei în cuprinsul oraşului este de 15.500 metri. Societatea are 6 controlori, 34 de încasatori şi 88 vatmani.

Dela 1900, până la 1925 s'au întâmplat 20 de accidente de persoane, dintre care 12 mortale.

D. Abatorul.

La 1890 a fost construit spre bariera Brăilei în partea de S. V. a oraşului abatorul comunal. Reclădit în 1911 de cărămidă, a fost înzestrat cu cele mai moderne instalaţii, dar funcţionarea a început abia după războiu, în 1918.

Are 8 pavilioane: unul pentru administraţie, unul pentru locuinţa lucrătorilor şi cancelaria percepţiei Statului; un pavilion pentru tăiatul vitelor mari, altul pentru tăiatul vitelor mici un pavilion pentru tăiatul porcilor, unul pentru curăţitul maţelor, un pavilion sanitar şi un pavilion pentru topitul seului, în fine magaziile de păstrarea cărnii.

Două din sălile pavilionului de curăţit maţe sânt ocupate de *„Societatea Dunărea pentru industrializarea şi exploatarea produselor animale"*.

Afară de carnea tăiată sau de mezelurile aduse în oraş din Basarabia şi alte părţi, se taie la noul abator al oraşului, cam 65—70.000 de capete de vite pe an.

E. Azistenţa socială şi serviciul sanitar.

Spitalul Spiridoniei înfiinţat pe vremea Domniei lui Mihai Sturza, la 1838 pe str. Spitalului, colţ cu str. Lascar Catargiu, unde se înalţă astăzi localul măreţ al şcolilor de comerţ, a fost mutat mai târziu pe str. Beldiman 95. Avea la început 20 de paturi pentru bolnavi, mai târziu 44 de paturi pentru bolnavii ce erau îngrijiţi din venitul fondului propietăţilor din Galaţi, ale Casei „Sf. Spiridon" din Iaşi.

Domnitorul Const. Cehan Racoviţă, înfiinţase spitalul Sf. Spiridon din Iaşi, şi-i dărui prin hrisovul domnesc din 1757, vreo 1480 de stj. din moşia Brateşului şi Badalan, ca venit pentru Spitalul Spiridoniei; dania a fost întărită prin hrisovul domnesc a lui Gr. Ghica, dat la Iunie 1758, şi de hrisovul voevodului Teodor Callimachi dat la Mai 1759.

Regul. Organic obliga Casa Sf. Spiridon din Iaşi să înfiinţeze şi să întreţie din venitul ei 5 spitale în Moldova, între care era şi cel din Galaţi.

Spitalul are în prezent 2 mari saloane, unul pentru bărbaţi şi unul pentru femei, cu câte 40 de paturi; 8 camere de rezervă cu 13 paturi; 2 saloane pentru operaţii, săli de pansamente şi de sterilizare.

In anul 1924 au fost internaţi 575 de bolnavi afară de consultaţiile date gratuit la cei nevoiaşi.

Spitalul „Elisabeta-Doamna", al Carităţii Gălăţene, aşezat pe str. Traian 120, a fost înfiinţat la 1877 pentru vindecarea ostaşilor răniţi în luptele pentru Independenţa României.

Astăzi funcţionează subt conducerea unui comitet controlat de Stat. Fondurile de întreţinere provin din legături, contribuţii, donaţiuni şi dintr'o subvenţie anuală a Municipiului.

La acest spital este şi „Morga" oraşului, pentru păstrarea cadavrelor găsite.

Spitalul are 3 divizii: *I-a de chirurgie* cu un salon pentru bărbaţi, cu 20 de paturi; 6 camere de rezervă cu câte 10 paturi; o sală de operaţie şi una de pansamente. Divizia *II-a medicală*, cu 2 saloane pentru bărbaţi şi femei cu 25 de paturi; 7 camere de rezervă cu câte 12 paturi, o farmacie pentru tot spitalul, laboratorii şi cancelariile. Divizia *III-a de contagioşi*, cu 4 saloane a 48 de paturi; 11 camere de rezerve cu 37 de paturi precum şi o sală de consultaţii gratuite.

Maternitatea, cu un salon cu 6 paturi, 2 camere de rezervă cu câte 4 paturi, o cameră pentru lehuze cu 2 paturi, una de izolare cu 1 pat şi o sală de faceri (operaţii) cu 2 paturi.

Spitalul are 3 medici primari, 4 secundari, total 7 medici. In 1924 au fost trataţi 2341 bolnavi.

Spitalul Militar, pe str. Traian, cu frumoasă vedere spre bulevardul Bolintineanu şi grădina publică şi departe până în valea Brateşului, Dunăre şi munţii Dobrogei.

Spitalul este destinat pentru vindecarea ostaşilor bolnavi din Corpul al III-lea de armată. A fost construit cu mai multe pavilioane la 1884. Personalul este compus din medici militari şi farmacişti ai armatei.

Spitalul Israelit, aşezat pe str. Principesa Maria, a fost înfiinţat în locul unui „*Hecdoş*" (casă de sănătate), de un comitet de israeliţi, cari dobândiră dela voevodul ţării, Mihai Sturza, hrisovul domnesc din Februar 1846, pentru întreţinerea lui, cu taxa de 1 leu la 1000 de lei, din valoarea mărfurilor importate şi exportate de Ebrei.

Dela 1866, subt Ministerul Kogălniceanu a încetat amestecul Comitetului la încasările de întreţinerea Spitalului; iar dela 1889, un comitet special, compus din 15 persoane îngrijeşte de spital prin subvenţii, cotizaţii şi serbări publice.

Clădirea actualului spital datează din 1901, construit după cerinţele igienei moderne şi ingrijeşte pe bolnavi de orce confesiune.

Are 7 saloane, 1 pentru maternitatea, 1 pavilion pentru

Casa de sănătate, saloane cu câte 20 de paturi, camere de rezervă; în 1924 au fost trataţi 1110 bolnavi, femei şi bărbaţi de toate confesiunile. In 1925 au fost internaţi spre vindecare 1149 bolnavi săraci şi îngrijite gratuit 26.000 persoane sărace. Consultaţiile le dau 8 medici.

Spitalul de Izolare, pentru boli molipsitoare, este pe str. Traian. Are 3 saloane cu 60 de paturi şi 3 camere de rezervă, cu câte 2 paturi.

In 1924 au fost îngrijiţi aici 1256 de bolnavi. Are 1 medic şi personalul de serviciu.

Societatea „Azistenţa Publică", înfiinţată după războiu de

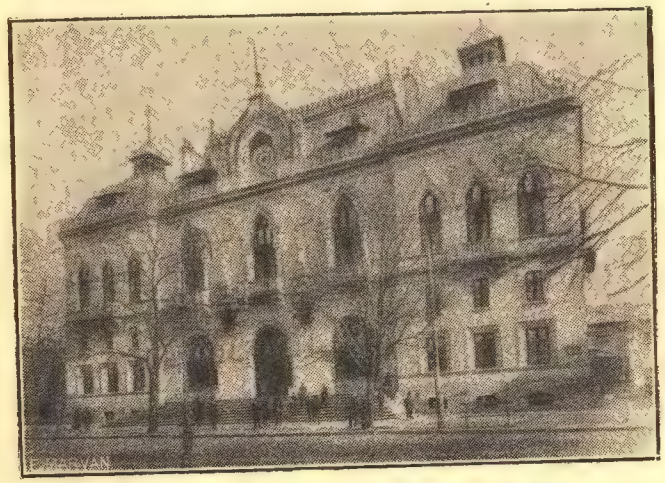

Palatul Administrativ — Prefectura de Judeţ — Str. Domnească

elita sufletelor gălăţene, pentru alinarea suferinţelor fizice, morale şi materiale ale săracilor neputincioşi, orfani, văduve, copii părăsiţi; întreţine cantine iarna la unele şcoli, ajută cu haine şi cărţi pe elevii săraci, sprijină azilul „*Alinarea*" al copiilor găsiţi, „*Azilul de bătrâni* şi *Dispensarul de sugaci* „*Principele Mircea*"; întreţine „*Colonia de vară a Copiilor*" dela pădurea Tălăşman la nordul ţinutului lângă Bereşti. Aici are colonia un teren de 3 Ha. pădure, unde sânt trimişi în vacanţe copiii săraci şi bicisnici, pentru liniştea şi întremarea în aerul sănătos.

In vacanţa anului 1923 (Iulie—August) au fost îngrijiţi aici, în 2 serii, 237 de copii din ţinut şi Galaţi.

S'a cheltuit de „Azistenţă“ 236,641 lei 80 bani, ceea ce revine lunar cam 974 lei de copil, sau 15 lei 40 b. de nutriment zilnic, afară de alte ofrande benevole şi daruri ale persoanelor milostive din oraş şi ţinut. Fondul bănesc al Societăţii pe 1924 a fost de 1.000.000 lei.

Azilul de bătrâni, după numele donatorului „*Dimitrie I. Frigator*, pe bulevardul Carol, este pus subt administraţia şi controlul „Azistenţei Publice“. Azilul e compus din 18 saloane şi atenansele necesare. Ingrijeşte de 21 de moşnegi şi de 37

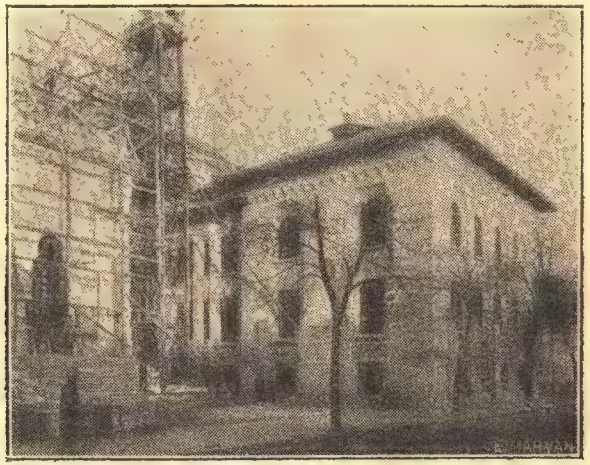

Palatul de Justiţie (in construcţie) Str. Domnească

de babe, dintre care 13 moşnegi infirmi şi 15 babe neputincioase. Bărbaţii şi femeile se ocupă după puterile lor de gospodăria comună.

Şcoala de Puericultură „Principele Mircea“ funcţionează în locuinţa făcută Comunei danie de răposatul profesor Dimitrie Cerchez, pe str. Lăpuşneanu.

O secţie îngrijeşte de pruncii sugaci şi de mamele lor, prin ajutoare şi sfaturi folositoare. Numărul copiilor variază lunar între 50 şi 100. In 1924 au fost îngrijiţi în azil 1506 copii.

Societatea „Alinarea“, a fost înfiinţată la 1894 de câteva doamne miloase pentru îngrijirea copiilor părăsiţi de nenorocite mame, încredinţaţi altă dată de Primărie să fie crescuţi de femei din mahalale, care-şi făceau meserie de trai, dar fără garanţie de milă şi îngrijire. Societatea a primit controlul pentru îngrijire nevinovatelor victime ale slăbiciunilor omeneşti.

Dela 1902 Primăria a cumpărat şi dăruit Societăţii „Alinarea“ o locuinţă în str. Azilul de Copii, dând şi o subvenţie pentru această faptă de omenire.

Fondul bănesc se rădică astăzi la 300.000 lei, afară de cotizaţiile celor 250 de membri, de ofrande şi danii în natură

Curtea de Apel — Str. Domnească

şi de veniturile serbărilor organizate în folosul Azilului.

Societatea „Alinarea“ mai dispune de un capital de 218,000 lei, în efecte publice, dăruite de unele inimi generoase.

Azilul „Alinarea“ adăposteşte şi îngrijeşte de 31 de sugaci şi 17 copii mai mărişori, dintre cari unii de şcoală, urmează cursurile primare.

Mulţi copii au fost ceruţi pentru înfiere de familii bogate şi miloase.

Bugetul anului 1924 a fost de 700.000 lei.

Spitalul pentru profilaxia tuberculozei, înfiinţat pe o str. Beldiman 63, de d. d-r Carnabel în 1911, pentru combaterea, cu mijloacele ştiinţifice de igienă, întinderea acestei teribile boli în tineretul şi lucrătorii de prin fabrici şi ateliere.

Spitalul instalat în dosul Palatului Episcopal, într'o regiune sănătoasă, a fost o veche şcoală primară de băeţi, No. 4, pe care Primăria a dăruit-o Societăţii pentru scopul filantropic.

In 1922 localul a fost mărit cu săli şi saloane necesare sănătăţii bolnavilor.

Spitalul are 40 de paturi şi 5 camere de rezervă cu 13 paturi.

Bugetul său anual este de vreo 550.000 lei. In 1923 au fost îngrijiţi 70 de bolnavi.

Orfelinatul Marinei, se află instalat în pavilioanele Diviziei de Dunăre dela Ţiglina. Adăposteşte 30 de orfani de război ai marinarilor căzuţi pe câmpul de luptă. Orfelinatul îngrijeşte numai băeţi între 5 şi 10 ani şi este întreţinut cu cheltuiala Diviziunei de Dunăre.

Orfelinatul Comunităţii Israelite este situat pe str. Beldiman 81, într'o mare clădire cu două etaje, cuprinzând 18 camere, pentru dormitoare, săli de învăţătură, săli de lucru, de mâncare, săli de băi, înfirmerie şi atenansele necesare. Adăposteşte 69 de orfani de răsboi şi anume 32 de băeţi şi 37 fete de diferite vrâste.

Copiii urmează cursurile la şcoli primare şi secundare (Liceul Comunităţii israelite, şcoala de meserii, comercială de fete etc). Orfelinatul este subvenţionat de Minister.

Orfelinatul „Episcopul Nifon", înfiinţat la 9 Ianuar 1919 din iniţiativa răposatului episcop Nifon, al Dunării de jos, în localul propriu din str. Elena-Doamna 2, a îngrijit în anul 1924 de 56 de orfani, dintre cari 3 au urmat la şcoala de marină din Constanţa, 13 au urmat cursuri secundare, iar restul cursuri primare.

Orfelinatul are 10 saloane şi atenansele necesare.

Dispensare. In Galaţi sânt 6 dispensarii, câte unul la fiecare circumscripţie; iar la circumscripţia I, două dispensarii,

Şcoala de Agenţi Sanitari se află pe str. Tecuci 113,

colţ cu str. Căzărmii. A fost înfiinţată la 1908 şi a funcţionat în 1924 cu 42 de elevi şi 3 medici-profesori, dintre care unul ca director.

Farmacii. In Galaţi sânt 20 de farmacii dintre care mai însemnate ale d-lor:

Aurel Scurtu, Sachelarie, Toma, Constantinescu-Buzeu şi Grozea pe str. Domnească, apoi Aburel, Tatuşeascu şi Iconomu pe str. Tecuci şi Traian, Iluţă pe str. Colonel Boyle ş. a.

Medici. In oraşul Galaţi practică *medicina umană* un număr de 96 de medici, de toate specialităţile, apoi medici dentişti în număr de 5, medici veterinari 4 şi dentişti 28.

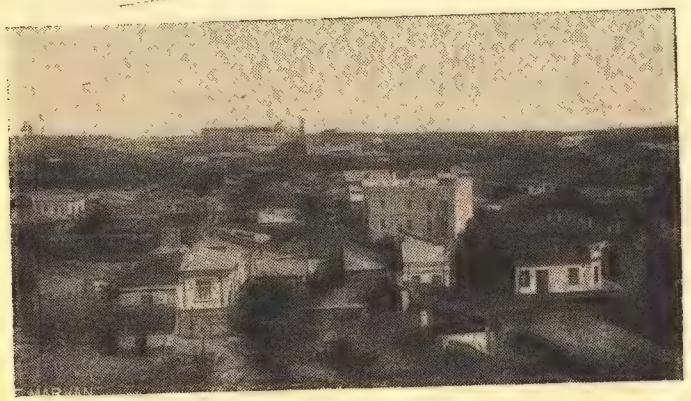

Vedere spre valea oraşului.

Băi. Oraşul Galaţi este lipsit de instalaţii moderne pentru băi.

Dintre cele 7 băi existente s'ar putea socoti mai igienice: „Baia Răşcanu" din str. Principesa Maria, „Baia de Nord" în str. Hatmanul Arbore, „Baia Şcolară", din administraţia Azistenţei Publice, pe str. Spitalului şi „Baia Militară" dela Spitalul Militar şi „Baia Centrală" din str. Codreanu, celelalte nu corespund cerinţelor igienice.

Noua Bae Municipală.

Se construeşte acum de Municipiu, pe locul din Piaţa Cerealelor, între străzile Traian şi Spitalului, un măreţ local pentru baia populară.

Ocupă o suprafaţă de peste 3000 de m. p. şi va fi înzestrată cu confort modern: 40 de cabine cu căzi de cl. I. la o aripă, 40 de căzi la altă aripă; un bazin de înotat de 25 m. pe 10, prevăzut cu cabine şi galerie pentru toaleta a 200 de elevi sau soldaţi; două săli de aburi, de cl. I şi II-a cu cabi-

Baia Municipală — Str. Traian

nele lor; săli de masaj etc. Ventilaţia va fi mecanică cu maşini speciale.

Subsolul va avea identice instalaţii de cl. III pentru lucrătorii dela fabrici şi populaţia nevoiaşă.

Intrarea din stradă va da în spaţiosul hool spre casele de bilete, bazin şi cabine; la acoperiş va da lumina un frumos luminător. Furnalul băei va fi de 30 m.

Construcţia cu instalaţiile moderne se spune că va costa cam 40 de milioane lei.

GALAŢII DE ALTĂ DATĂ *)

Oameni, Locuri şi Fapte.

O repede privire în trecutul acestui oraş, şi numai cu vre-o 7—8 decenii în urmă, dă putinţă a preţui mai lesne desvoltarea extraordinară pe care a luat-o ca întindere şi ca viaţă economico-culturală.

Dela răspântie, sau inima târgului cum i se zicea odinioară, azi Piaţa Regală sau a statuei lui Costache Negri, de jur împrejur erau bărătci de lemn joase, cu largi tarabe în faţă pentru marfă în faţa trecătorului. Pe vremea pârcălabiei lui Negri (1851-1853) încep construcţiile de zid. In faţa dughenelor, pe trotuar, stăteau pe scaune zarafii cu lădiţe pline cu tot felul de monezi, aşteptând muşterii pentru schimb, negustorii străini sosiţi cu vapoarele şi corăbiile încărcate cu marfă din Orient.

Uliţe şi hanuri. Dela răspântie plecau, ca o stea cu şase raze, uliţele principale ale târgului. Era Uliţa Mare sau comercială azi str. Mare, unde se înşirau prăvăliile încărcate de coloniale, ale fruntaşilor negustori şi ale hagiilor cu mare vază în oraş. S'a păstrat până azi numirea de Pasagiul Hagiilor, unei stradele, care duce din str. Mare la Piaţa Veche.

Uliţa Mare făcea legătura între centru şi mahalaua schelei, unde erau magaziile de cereale şi locurile de plimbare ale Gălăţenilor **).

La capătul de sus a Uliţei Mari, era ca şi azi vadul Belvedere sau Belavista, cu repedele său scoborâş spre schele. O minunată priveliştе se deschidea de sus spre Dunăre şi până departe în munţii Dobrogei. Uliţa Mare era poditä cu bârne de lemn, lipite decurmezişul, pe sub care se scurgeau

*) Publicat în Almanahul oraşului Galaţi pe 1924.

**) In ziarul Neamul Românesc No. 90 (23 Oct. 1926), D-l Iorga în articolul „Francezii vechi în Dobrogea şi Moldova" spune că între desenurile lui Laurens este o *splendidă vedere a Str. Mari* din vechiul Galaţi.

apele ploilor în râpa Mare de lângă piaţa târgului.

Dela Răspântie plecà şi uliţa spre Piaţă, în apropierea căreia se deschidea o adâncă şi largă râpă, unde se scurgeau apele de ploaie de pe uliţele din deal, de se vărsau în Dunăre, în apropierea locului numit azi „Vadul lui Bacalbaşa sau al Sacalelor. Peste râpa mare era lângă Piaţă un pod de piatră, care duceà în mahalalele Precistei, a Sf. Dumitru şi a Sf. Gheorghe. Pe locul râpei astupate, azi e str. Roşiori. Un larg bulevard este plănuit a se deschide din piaţa numită azi Dinogeţia, până la Dunăre.

Uliţa Braşovenilor era una din cele mai frequentate cu numeroase prăvălii de stofărie, mobile, ferărie şi alte mărfuri, aduse dela Braşov cu carele mari, sau harabale numite braşovence.

La capătul Uliţei Braşovenilor, era Uliţa Covacilor, azi Col. Boyle unde era şi hanul mare al lui Müller. Tot pe Uliţa Braşovenilor era pe vremea Unirei şi hanul numit Pârlit, pentru că rămăsese nereparat după un incendiu. In gangul acestui han se vindea marfă de mărunţişuri sau mardalâc, pe turceşte, de către „negustorii pe picioare“ sau „ambulanţi“, în paguba negustorilor patentari, care reclamară Eforiei Comunale. Consilierii comunali Ion Vitzu şi Gheorghe Mantu, opriră pe ambulanţi dela „vinderea de marfă pe lângă garduri, prin ganguri, şi prin pieţele târgului, în paguba negustorilor, cari ţin dugheni şi plătesc bir“.

Tot dela Răspântie pleca şi Uliţa Mavromolului de ţinea până la Uliţa Tecuciului, iar mai departe se numea Uliţa Viilor Vechi şi ţinea până la Uliţa Vadului numită apoi a Cerealelor, a Culturei, iar astăzi Lascăr Catargi. Din Uliţa Tecuciului pleca Uliţa Lungă, azi str. Traian, largă şi dreaptă, cum se vede. Pe la 1852 Negri, ca Pârcălab, însărcină pe arhitectul italian Ignat Rizer să execute planul de formă poligonală al Pieţei ce-i poartă până azi numele. Arhitectul Rizer a servit 40 ani Comuna Galaţi, construind pe lângă alte clădiri şi cazarma de brandvahtă, „agenţia de vapoare“ din vecinătatea Direcţiei Arsenalului Marinei de azi, pe str. Portului. Camandantul celor 70 de marinari din Garnizoană era pe atunci Constantin Nica.

Str. Domnească de azi, una din cele mai frumoase şi curate ale oraşului, era fără formă, până în vremea domniei lui Mihai Sturza. Se numeà Uliţa Largă şi se prelungià pe Calea Bârladului, azi Bulevardul Carol I, şi duceà la vestitele vii dela Vadul Ungurului şi malul Brateşului, cum era viea lui Ioan Nicolaide şi a lui Hagi-Manolachi-Nicolau, cu plantaţie de lux, adusă cu cheltuială din ţări străine, ca şi viţa specială, care dădea minunatul vin de Bordeaux. Compania Struzberg, lucrând pela 1868 la traseul de cale ferată, a expropriat cu deasila terenurile proprietarilor, pricinuindu-le pagube. In urma proceselor, Tribunalul a despăgubit pe Nicolaide cu 3000 galbeni şi pe Hagi Nicolau cu 1900 galbeni, dar s'au pierdut viile.

Pe str. Domnească, spre *Răspântie*, clădirile şi prăvăliile erau rari. De seamă era curtea boerească a bătrânului Agă Constantin Gregoriade de Bonachi, cam pe locurile unde-s azi prăvălii şi hotelul Bristol. In faţa casei era livada cu pomi roditori şi frumoasa grădină de flori, de care îngrijeà stăpâna casei, soţia lui Bonachi. La umbra plăcută şi răcoroasă din livadă, se adunau adesea la sfat tinerii boeri, pe atunci: Alecu Cuza din vecinătate, Petrache Mavrogheni, viitor ministru, Alecu Moruzi, Costache Negri, Aleçu Miclescu, tânărul Lascăr Catargi, proprietarul dela Golăşei (Bujor), judecătorul târgului, maiorul Iancu Fotea şi el vecin, Lambrinidi, proprietar pe Uliţa Largă, azi Curtea de Apel, Hermeziu şi alţi boeri, negustori mari şi hagii fruntaşi ai târgului.

Pe unde-i casa Helder, era marele negustor Steriade.

De unde începe azi hotel Imperial, numit aşa în cinstea Ţarului Neculai I Pavlovici al Rusiei şi până la hotel Metropol de azi, numit pe vremuri hanul lui Ţigănuş, se întindeà locul Paharnicului Paraschiv Şerban, proprietarul moşiei Băleni. Hotelul Imperial era hanul lui Paraschiv, unde se adunau marii cartofori ai târgului şi feciorii de bani gata, cari risipeau averi, sănătate şi vreme în chefuri şi orgii cu femei desfrânate, zile şi nopţi, până la deplină îndobitocire.

Paraschiv, ca agă, a prezidat alegerile pentru Divanul Ad-hoc.

La acest han era atras uneori şi tânărul Alecu Cuza, de

prietenii săi Alecu Chiparis, dragoman la Consulatul Austriac şi de vestitul Librecht, pe care ca domnitor l-a pricopsit cu înalte demnităţi, ca să-i amărască ultimii ani de domnie cu ticăloşiile lui. Tot aici se adunau, ca la bursă pentru afaceri, marii negustori sau empori ai târgului, italienii: Delvechio, bătrânul Fanciotti, Dumitru Rodocanachi, preşedintele Comunităţii eline, Sechiari, Gheorghe Vlasto şi alţii, cari învârteau afaceri de mii de galbeni pe zi.

Pe locul de azi al hotelului Metropol era hanul vestitului Teodor Atanasiu, proprietarul moşiei Voineşti de lângă Bereşti. Era un om înalt, spătos şi negricios la faţă, de aceia poporul l-a poreclit Ţigănuş. Fiind foarte iscusit, vrednic şi şiret, Mihai Sturza, domnitorul Ţării, l-a făcut favoritul său om de afaceri. Clădirea sa a fost multă vreme cunoscută sub numele de hanul lui Ţigănuş. Fata lui, Smaranda, a fost căsătorită cu Aga Gheorghe Hermeziu, de care s'a divorţat în curând. La începutul războiului Crimeiei, în 1853, când Ruşii au ocupat Galaţii, cele 38 de odăi ale hanului au fost ocupate de ofiţeri ruşi, cari au chefuit aici straşnic şi au adus pagube locuinţei. Proprietara a cerut despăgubiri dela Comună, pentru această pagubă şi i s'a acordat.

Pe locul parcului municipal de azi era medeanul de gunoae, cărate de prin curţile boereşti şi dela grajdurile Comunei din apropiere. Pe vremea primarului Costică Varlan, la 1858, s'a curăţit medeanul şi s'a făcut plantaţie de copaci umbroşi pentru parc.

Str. Lahovari de azi era pe vremuri Uliţa Ţigănuş, apoi Uliţa Municipală, pentru că localul Comunei era pe locul palatului Poştei şi al Teatrului Apollo (Francez) de azi. Tot acolo era şi pârcălabia, când s'a făcut la 1857 alegerile pentru Divanul Ad-hoc. Pe vremea alegerei lui Cuza ca Domnitor al Principatelor, pârcălabia se mutase în nişte case pe Uliţa Brăilei, aproape de Biserica Sf. Ioan.

Peste drum de casele lui Aga Bonachi, pe unde-s azi localurile publice „Central", Teatrul Central şi Biserica Greacă, era loc viran cu nişte vechi case, proprietatea familiei Bonachi, dela care Eforia grecească, prin preşedintele ei Rodocanachi, a cumpărat cu 6100 de galbeni, locul pentru spitalul de holerici, căci pela 1864 bântuia cu furie molima în oraş.

Din comitetul filantropic al spitalului, făceau parte, o distinsă d-nă Ana Ghica din familia lui Iorgu Ghica fost pârcălab al ţinutului, şi doctorul grec Serfiotis, colonel în armata română.

Biserica greacă a fost clădită pela 1868, pe o parte din locul cumpărat dela Maiorul Iancu Fotea, în Mai 1866.

Antreprenorul clădirii greceşti, Ilie Latufis, a deschis cafeneaua Central, cum se numeşte până azi.

Pe str. Fotea, unde-i azi localul Şcoalei elementare de comerţ, înfiinţată de poetul Bolintineanu, ca Ministru al şcolilor la 1864, era înainte de Unirea Principatelor, Creditul Agricol al ţinutului, chiar pe locul caselor maiorului-judecător Fotea, cu o vastă curte şi grădină cu vie în jurul locuinţei.

Tot pe str. Domnească, pe locul unde s'a construit noul palat al Justiţiei, se înalţă înainte de Unire, marele han al boerului Costache Ventura. Hanul cu locul dimprejur şi marea vie cuprindea vreo 486 stânjeni pătraţi în mahalaua Vovidenia şi a fost cumpărat „prin cel din urmă hareciu" sau la mezat, cu 3200 galbeni, în Noembrie 1835, dela serdarul Manolache Cârjă, moştenire rămasă dela tatăl său Banul Ioan Cârjă. Locul cu via se întindeau din faţa Bisericei Vovidenia, până la viile lui Hagi-Stoian, din strada care-i păstrează până azi numele.

Hanul lui Ventura era o clădire măreaţă, cu două aripi, după moda turcească şi mai retras dela drumul şi sgomotul Uliţei Largi. Avea două etaje, cu stâlpi şi balcon în faţă. Aci era conacul de găzduire pentru musafirii străini cu obraze subţiri; aci se dădeau şi marile serbări de către pârcălăbie, cum a fost cea din Sept. 1837, pentru suirea pe tron a noului Sultan. La banchetul dat ziua de pârcălăbie şi seara la bal, s'a observat „o caldă prietenie între negustorii gălăţeni şi cei franceji sosiţi de curând cu vasele de marfă dela Marsilia".

Pe locul viran ca o piaţă din faţa hanului, se făceau obişnuite petreceri populare şi dansuri naţionale; iar pe vremuri de ocupaţie, tabărau aici oştile străine, nemţeşti, turceşti ori ruseşti.

Alături de hanul lui Ventura, cam pe locul caselor Victor Macri , era un teatru popular, unde jucau trupe străine de comedii uşoare, într'o baratcă mare de scânduri; iar un teatru mai mare numit al lui Bogdan, după numele proprietarului, era pe str. Domnească, pe locul unde e înălţat azi măreţul palat administrativ, în faţa str. Codreanu. Teatrul era o mare şandramă de scânduri, unde se cobora lumea pe câteva trepte mai jos dela nivelul uliţei. Aci a jucat în Oct. 1850 marele artist comic Millo, hazlia scenetă „Piatra din casă" de Alecandri şi „Doi ţărani şi 5 cârlani" de Costache Negruzzi.

In faţa teatrului Bogdan era proprietatea cu vasta curte şi grădină a lui Panaite Malaxa, aprig antiunionist şi vecin cu naţionalistul serdarul Grigore Codreanu, care a dat numele său străzii.

Pe uliţa Domnească era hanul lui Lupu Pangrati, străbunul d-lui Ermil Pangrate, actual rector şi profesor de matematici la Universitatea din Bucureşti. Mai departe era Hotel Francez.

Actualul local vechiu de Tribunal era pela 1853 han, unde au fost adăpostiţi ofiţerii austrieci, turci ori ruşi când, după împrejurări, tabărau oştile în oraş.

Dela acest han până dincolo de Biserica Catolică, erau întinse locuri virane şi lanuri de porumbişti cu rare clădiri prin mijlocul viilor ori a livezilor, cu măreţi nuci bătrâni. O clădire mai de seamă era a părcălabului Iorgu Ghica, azi casele Mendel, lângă bis. catolică pe str. Domnească. In apropiere era Consulatul francez.

De unde-i str. Holban, spre grăina Publică, se întindeau semănături cu rare crâşme pentru popasul cărăuşilor din deal, cum era crâşma bulgarului Buluc, la Uliţa de Privire, azi str. Vulturul, colţ cu Uliţa Domnească.

Grădina Publică de azi, singurul loc pentru plimbarea gălăţenilor, a fost aranjată pela 1864, pe vremea părcălăbiei lui Iorgu Ghica (1840-1855), bun prieten al voevodului Mihail Sturza şi mărită cu jumătate, dela bazin până în str. Domnească, cu seră de flori şi plantaţie de brazi sub ad-ţia lui Alecu Moruzzi.

După războiul Crimeiei, pela 1857, se continuă alinierea şi pavarea străzilor, lucrări începute sub părcălăbia lui Negri.

Antreprenorul lucrărilor, italianul Morandi, isprăvi la 1857 strada Cerealelor (azi L. Catargi), pentru înlesnirea transportului de grâne la schele pe vadul Băncianului, azi Eliade Rădulescu.

Tot pela 1857 s'a aliniat str. Domnească sub primariatul lui Costică Vârlan, apoi strada Mihai Bravul, care ducea la casele lui Negri, azi proprietatea şi localul Seminarului Teologic; Uliţa de lângă mal, azi str. Cuza Vodă şi străzile de Privire (Vultur) şi Poşta-Nouă (Zimbru) azi Virgil Poenaru.

S'au reparat str. Carantinei şi Sărăriei din vale (azi Arsenalul.

Până pela 1866 mai erau următoarele străzi şi pieţe cu numirile lor vechi.

In deal. Uliţa ţintirimelor, azi str. Muzicei; Uliţa din deal, mai târziu str. Bulgară, azi str. Eminescu; Uliţa Morilor, azi str. Kogălniceanu; Drumul Câmpului, azi str. Alecsandri; Uliţa Palatului, azi str. Bolintineanu; Uliţa Cazărmii şi-a păstrat numele; Uliţa Grajdurilor, azi Poşta veche; Uliţa Barierei, azi str. Sf. Împăraţi; Uliţa Spataru şi Sârbească, formau str. Română de azi; Uliţa Bevepiei era str. Smârdan; Uliţa Cialăc era str. Democraţiei; Uliţa Lemnăriei era str. Minervei; Uliţa Bisericei era str. Militară; Uliţa fără nume, era str. Nopţei; Uliţa Bordeelor era str. Negroponte; Uliţa Râpei Mari era str. Roşiori; Uliţa Hambarelor era str. Mazepa; Uliţa de jos era str. Lăpuşneanu; Uliţa Făinăriei era str. Independenţei; Uliţa Sfinţilor era str. Numa-Pompiliu; Uliţa Morilor de vânt, şi a barierei Tiglina era str. Morilor; Vadul Poştei era str. Eliade Rădulescu, iar spre mal, Vadul Băncianului, pela scările cu terasă; Uliţa Cojocarilor era str. Principesa Maria; Vadul Negroponte era coborâşul pe str. Speranţa, spre Schele şi magaziile portului.

Uliţa ţintirimului ebreesc era str. Războeni; str. Spitalului şi-a păstrat numele, după vechiul local de spital al Spiridoniei, pe locul unde s'a construit clădirile şcolilor comerciale; Uliţa grădinei vechi, după grădina plănuită, dar neisprăvită.

Pieţe. Medeanul vechiu era Piaţa Negri de azi; Piaţa Victoriei era locul poştei şi hanul Poştalionului; Piaţa Cerealelor era Medeanul Nou, Piaţa Libertăţii, era locul cimitirului catolic.

In vale. Uliţa Isvorul Maicei Domnului era str. Vezuviu;

Uliţa Usucă Pământ era str. Etna; Uliţa Moscu-Iani, era str. Şalupei; Uliţele Cetăţuia Albă, a Magaziilor şi Pescarilor, formau Curtea Docurilor de azi; Uliţa Schelei şi Basarabiei era str. Portului; Uliţa Dosul Magaziilor era str. Banului; Uliţa Cioran era str. Daciei; Uliţa Telega şi Gârlei erau str. Griviţei; Uliţa Pastia era str. Jupiter. Pe locul fabricei de lemne „Foresta" era o grădină publică şi clădiri de zid, în preajma vechei carantine, locul de plimbare cu trăsurile pentru gălăteni, în zile de sărbători şi vara pe căldurile serilor de Iulie;—Uliţa Conduri era str. Vămei; Uliţa Albinei era str. Sf. Apostoli.

Alte străzi au rămas cu numirile lor vechi.

Pe vremea lui Mihai Sturza, oraşul era înconjurat cu un sanţ lung de 9860 de metri, care fiind astupat pentru întinderea razei oraşului, pe locul lui este astăzi str. Bucureşti Noi.

Poliţia şi paza de foc a oraşului. Pe vremea pârcălăbiei lui I. G. M. Balaban, în April 1858, s'a făcut la Galaţi prima organizare poliţienească, după sistemul rusesc, împărţindu-se oraşul în cinci „ciastii" sau despărţiri, fiecare cu 15 epistaţi călări. Pentru întreţinerea lor s'a pus dări noi pe hoteluri, hanuri, cafenele, crâşme, dela care a eşit un venit, în primul an, de 6700 galbeni.

Pe locul viran, de lângă biserica Arhangheli Metoc, erà pe vremea lui Mihai Sturza poliţia, numită pe turceşte „Topuccinnê". Alături, era un foişor pentru observarea incendiilor din oraş şi din vale, afară de cel din Medeanul Vechiu. Acolo erau grajdurile cu cai ai tulumbagiilor sau pompierilor şi arestul poliţiei.

Tulunbagiii aveau sacale cu ciuturi şi topoare, cângi şi scări, şi alte unelte trebuitoare la stâns focul. Semnalul se făceà din turn cu un steag roş, în direcţia unde ardeà, iar noaptea cu un felinar roş, pe care observatorul îl învârtia. Se mai trăgeà într'o dungă clopotul bisericei apropiate de casa care ardea. Sacagiii aveau totdeauna sacalele pline cu apă pentru ori ce primejdie.

Un foişor mai mare pentru observarea focului în oraş era pe locul căzărmei pompierilor de azi, pe str. Tecuciu. Era de lemn şi foarte înalt, construit la 1838 şi a durat până la 1860.

când slăbit de cutremure, ameninţà să se prăbuşească. Primăria l-a dărămat. Construcţia lui a costat 16.000 de galbeni.

Noaptea felinarele de petrol luminau ca licuricii. Pentru buna ordine şi siguranţa liniştei, strejerii de noapte obligau pe trecătorii întârziati, să poarte felinare mici legate de brâu. In bezna nopţii răsună din depărtare glasul gros şi înfricoşat al străjerului, dela respântiile uliţelor: „Uia, mă, te văd, te văd"! şi paşii lui greoi şi rari răsunau pe caldarâmul pietros, până la postul apropiat.

Petreceri, Plimbări. Plimbările mai lungi se obişnuiau la grădina carantinei din vale, unde erau şi solide clădiri de zid, în care adesea era găzduit voevodul Mihai Sturza, când / vizita oraşul.

Se mai făceau plimbări pe locul bursei de azi şi a Palatului Navigaţiei, ori pe platoul dela Ţiglina, când tabărau acolo oştile ruseşti şi cântau muzicele lor militare.

Lumea bogată din oraş, doritoare de petreceri, alerga în luxoasele călești sau echipaje să petreacă în societatea galanţilor ofiţeri ruşi, crescuţi cu alese maniere apusene.

La Bursă cântau lăutarii Joia şi Duminica, după amiază. Aici se strângeau tinerii şi bătrânii boeri, negustorii mari şi hagii, cu lungile lor anteree de mătasă şi cu mătăniile de iasomie învârtite pe degete, după moda grecească, de se plimbau printre trăsuri, făcând politicoase temeneli duducilor şi cucoanelor simandicoase; unii priveau de pe cheiu la corăbiile cu multe catarguri, sosite din ţările Orientului, cu mărfuri de spiţerie sau coloniale, cum se numiau mărfurile aduse de Europeni, din coloniile Americei; alţii aşteptau vaporul rusesc sau piroscaful „Petru cel Mare" să sosească dela Odessa, ori vaporul „Argus" al Loydului austriac, care sosia regulat Sâmbătă după prânz dela Viena cu multe surprize pentru gălăteni.

Vizitele Domnitorilor Mihai Sturza, Grigore Ghica şi Alecu Cuza la Galaţi erau prilejuri de serbări la hanul lui Ventura; însă Cuza pe cât era de iubitor de petreceri ca simplu particular, pe atât era de cruţător pentru banul public, ca Domnitor.

In saloanele dela Ventura, serbările şi balurile mai erau ocaziuni pentru întâlnirile fruntaşilor oraşului, spre a cunoaşte

nevoile negoţului şi ale târgului. Aici se întâlniau boerii Pavăl Străjescu şi fiul său Mihail, serdarul Grigore Codreanu, Mihalache Chicoş, fost primar, Iorgu Ghica fost pârcălab, proprietarul moşiei Frumuşiţa, magistratul Iancu Fotea, serdarul Ioan Gagiu, primar în dosul Primăriei de azi; paharnicul Paraschiv Şerban, dela hotel Imperial; clucerul Gh. Constantin, proprietar pe str. Logofăt Tăut, peste drum de locuinţa de azi a d-lui advocat Orleanu.

Negustorii: Ambelicof dela Sf. Nicolae, Epaminonda Pană, mare exportator de grâne, Anton Negroponte, antreprenorul vămilor domneşti, italianul Gerbolini, proprietarul celei mai mari mori de măcinat, bancherii Biga şi Salà, Neculai Facà, exportator de grâne, Dimitrie Climi, proprietarul unui mare magazin de manufactură şi alţii.

Seara se dădeau focuri de artifiţii subt conducerea cunoscutului meşter pirotehnic, Ioan Nicolini „care vrăjia norodul cu briliantele sale focuri de artifiţii", aduse înadins cu vaporul Austriac „Argus" dela Viena.

Noaptea se făceau şi iluminaţii în piaţa Răspântiei şi în faţa hanului Ventura, cu butoaie de undelemn, pline cu cârpe şi unse cu păcură, care aprinse luminau în bezna nopţii în chip fantastic faţadele prăvăliilor de rămâneau încremeniţi copiii şi norodul mahalalelor.

Alegerile pentru Divanul ad-hoc.

O epocă interesantă în trecutul acestui oraş este aceea a luptelor pentru alegerea de deputaţi în divanul ad-hoc, la 1857.

Comitetul central electoral-unionist, din Iaşi, era reprezentat la Galaţi prin tinerii Al. Cuza, Negri şi Lascar Catargi.

Din primăvara anului 1857 începură în ţinut şi oraş aprige lupte între unionişti şi antiunionişti, pentru alegerile de deputaţi.

Guvernul din Iaşi, al Caimacamului Prinţ Vogoridi, înlocuise toată administraţia oraşului cu partizanii săi antiunionişti, mai ales că Prinţul avea aici şi legături de rudenie, prin soţia sa Catinca sau Cocuţa, sora vitregă a lui Negri, după mamă, şi fiica învăţatului boer-poet logofătul Konachi; deci se da lupta îndârjită contra tinerilor unionişti „acelei grupe de indi-

vide, care împerechindu-se şi purtând stindarde de coloare deosebite, s'au îndeletnicit a face în public manifestaţii în modeduri neertate de legi, a invita pe paşnicii locuitori către demarşe cu totul împotrivitoare la păzirea bunei orânduieli; incât prin asemene scandaloase urmări au răspândit îngrijirea cea mai vie în toate clasele societătii"—publică despre unionişti, revista „*Albina*" a lui Assachi din Iaşi; deci poliţia trebuia să oprească, „acele demarşe colective pe străzile oraşului".

Insuşi Prinţul Vogorile venia adesea la Galaţi, de se interesa despre mersul alegerilor şi da straşnice porunci.

Samovolniciile administrative siliră până şi pe magistraţi să-şi dea demisia, cum a făcut judecătorul ţinutului Gh. Sălceanu, ca protestare „contra măsurilor nelegiuite şi înspăimântătoare, prin aşezare de sentinele militare pe străzile oraşului, ziua miaza mare".

Casele fruntaşilor unionişti şi ale bănuiţilor partizani erau călcate noaptea, femeile speriate, bărbaţii terorizaţi pentru mărturisirea corespondenţei şi închişi în beciurile poliţiei.

Alecu Cuza, care era pârcalab şi aghiotant domnesc, fiind bănuit de Vogoride şi mutat judecător în Basarabia, demisionase dela 24 Iunie 1857.

Rezultatul alegerilor falşificate, a dat administraţiei pe deputaţii vrăjmaşi Unirii, la 22 Iulie 1857; Din 245 de alegători orăşeni, votară numai 57, iar din lista de 28 alegători dintre marii propietari, votară numai 11.

Protestările din Galaţi şi din ţară curgeau la reprezentanţii Puterilor Europene de la Bucureşti. După o lună se descoperi şi corespondenţa secretă a lui Vogoride cu duşmanii Unirii,—corespondenţă scoasă din saltarele Caimacamului de vrednica lui soţie, Catinca (Cocuţa), care simpatiza cu interesele românismului, pentru care se trudia între alţii şi fratele său vitreg, Negri.—Corespondenţa a fost cunoscută, prin Kogălniceanu, de Napoleon al III, protectorul cauzei Principatelor şi de Regina Angliei Victoria, care încuviinţară să fie anulate alegerile falşificate şi o nouă alegere trebuia făcută.

In altă ţară cu sentimentul de recunoştiinţă cultivat prin tradiţie, fapta Cocuţei Vogoride ar fi fost eternizată, dacă nu

printr'un monument, cel puţin printr'o placă comemorativă şi cu ea s'ar fi mândrit femeea română; iar numele ei ar fi devenit popular, pe când astăzi prea puţini cunosc însemnătatea curajului ei, căci *Catinca Vogoride a dat dovadă că şi-a iubit Neamul mai mult de cât interesele personale politice ale bărbatului său.*

Rezultatul nouilor alegeri a fost în favoarea unioniştilor.

Preşedintele biroului electoral, Aga Paraschiv Şerban din localul părcălabiei, pe locul unde-i azi palatul poştei, declară, după alegerile dela 29 şi 30 Aug. şi 2, 4 şi 5 Sept. 1857, aleasă lista deputaţilor unionişti în Divanul ad-hoc, pe Lascar Catargi şi maior Iancu Fotea, unul propietar în ţinut şi altul în centrul târgului, din partea propietarilor mici; pe Costachi Negri şi Alecu Cuza, din partea orăşenilor; iar pe Răducanu Sava din Tămăoani, din partea ţăranilor.

Astfel ţinutul Covurlui şi oraşul Galaţi au trimis în parlamentul ad-hoc, pe trei din fruntaşii luptători pentru Unire şi regenerarea României pe: Cuza, Negri şi Catargi, cărora ţara şi Neamul le rămân recunoscători, iar oraşul Galaţi şi ţinutul Covurlui, mândri că i-au avut pe pământul lor.

Cultura Religioasă.

Ateneu Religios. La biserica sf. Vineri din localitate urmează şi anul acesta, seria de cuvântări religioase şi morale, sub preşedenţia parohului bisericei. Ca şi anul trecut, răspunsurile la Sf. Liturghie se dau de corul cercului cultural, al elevilor liceului din localitate, sub conducerea unui elev de cl. VIII-a.

Predicile s'au ţinut şi se ţin de fruntaşi intelectuali din capitală şi din localitate. Public numeros, iubitor de cultură românească, ia parte la slujba religioasă şi la cuvântările interesante.

* * *

Tot pentru răspândirea în popor a culturii religioase, *Seminarul teologic* din localitate, condus de actualul Director, a

luat anul acesta interesanta măsură de a purtà, Duminica şi serbătorile, corul seminarului pe la bisericile mărginaşe, la regimente de ostaşi, spitale şi penitenciar, unde elevii ţin cuvântări şi declamaţii de poezii pentru luminarea, mângâerea şi desfătarea sufletească a celor necăjiţi şi obijduiţi de soartă.

Şcoli comerciale şi profesionale de fete.

La Galaţi mai funcţionează următoarele şcoli comerciale şi profesionale de fete:

1) **Şcoala Comercială superioară de fete**, înfiinţată de Ministerul Instrucţiunii, la 15 Oct. 1925, prin stăruinţa Camerei de Comerţ din localitate şi a Inspectoratului regional, ca o nevoe simţită de multă vreme în viaţa comercială, pentru fetele de familii sărace din oraşul Galaţi. Şcoala funcţionează cu două clase.

Până la 1 Ianuar 1926, şcoala a fost întreţinută din fondurile Camerii de Comerţ, iar dela această dată, a trecut pe seama Statului numai cl. I, rămânând în grija Cameri de Comerţ, cl. II cu toate cheltuelile de întreţinere.

Şcoala funcţionează deocamdată în localul şcolii primare de fete No. 1 din str. Egalităţii.

Anula acesta (1926) cl. I este frequentată de 40 de eleve, dintre care 7 străine; iar cl. II de 36 de eleve, între ele 13 străine.

Corpul didactic e compus din profesoare şi profesori titulari, dela şcolile Statului şi trei profesoare suplinitoare.

2) **Şcoala Comercială elementară de fete**, înfiinţată de Minister, la 15 Septembre 1926, tot prin stăruinţa Camerii de Comerţ locale, potrivit legii învăţământului profesional. Şcoala este întreţinută din fondurile Camerii de Comerţ şi ale Municipiului Galaţi. Funcţionează tot în localul şcolii primare de fete No. 1 din str. Egalităţii, cu 60 de eleve, dintre care 9 străine şi cu profesori dela şcoala comercială superioară de fete.

Şcoli particulare de fete.

Şcoala profesională de fete „Principesa Ileana" pe str.

Domnească No. 131, funcţionează dela 1913. Elevele frecventează trei ani cursurile, iar în al patrulea an fac practică de *croitorie*. Cursurile teoretice se predau după programul Statului de 9 profesoare. Şcoala se întreţine din taxe şcolare şi subvenţii dela Prefectură şi dela Primăria Municipiului. A dat numeroase absolvente.

Cămin pentru fete. Pe str. Domnească No. 89 se află Căminul Societăţii Învăţătorilor din Covurlui, înfiinţat în anul 1926 din fondurile Prefecturei Ţinutului. Anul acesta adăposteşte 50 de eleve, fiice de învăţători, de funcţionari şi săteni nevoiaşi.

Elevele frequentează cursurile şcolilor secundare, profesionale şi de comerţ. Căminul este întreţinut de Prefectură şi Municipiu.

Şcoală primară mixtă. In Dec. 1926, consiliul municipal, în urma stăruinţei locuitorilor din deal, a înfiinţat o nouă şcoală-primară-mixtă, No. 12, într'un imobil închiriat pe str. Morilor.

* * *

Informaţiuni despre *corporaţiile* din acest Municipiu, n'am putut avea, cu toate staruinţele repetate la personalul biroului lor, din str. Logofăt-Tăut.